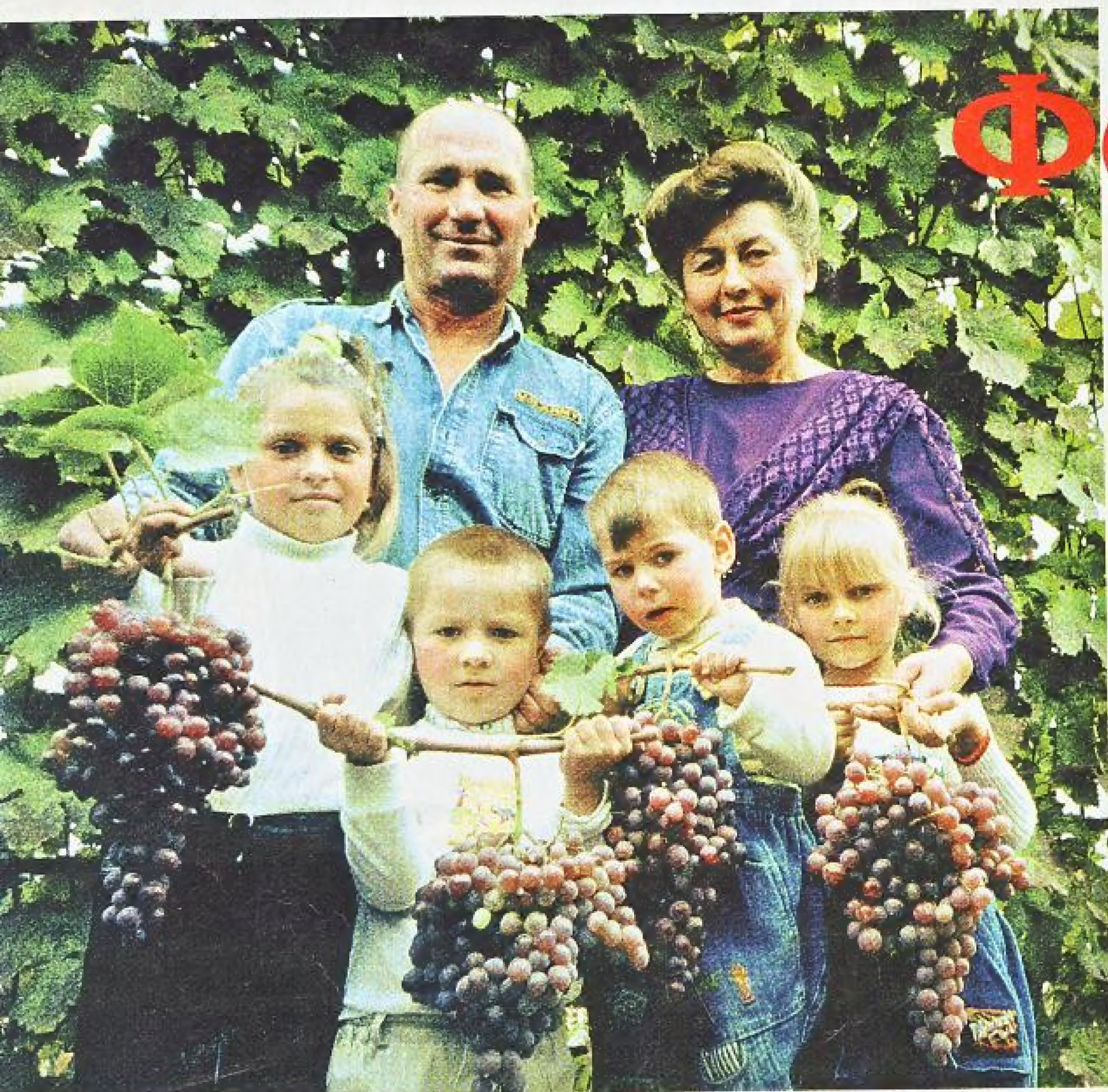
2002



Дім сад город

1

2002



Фотоконкурс

Редакція журналу "Дім, сад, город" запрошує читачів до участі у конкурсі на краще фото.

На фотографіях мають бути відображені роботи на городі, дачній ділянці, на пасіці, в саду, догляд за тваринами, птахами, квітами, різноманітними рослинами, яскраві моменти відпочинку.

Надсилайте кольорові фото або слайди. Вкажіть ім'я людини, сорт зображеної на знімку рослини чи породу тварини, а якщо закарбовано якийсь агрозахід, то коротко пояснити його.

Кращі знімки опублікуємо, а 10 авторів-переможців конкурсу буде нагороджено призами та річною передплатою журналу "Дім, сад, город".

Фото і слайди надсилайте з поміткою "Фотоконкурс". Не забудьте вказати своє ім'я, прізвище, по-батькові та домашню адресу (телефон).

Якщо ви хочете, щоб вам редакція повернула фотографію, то додайте заадресований конверт.

Вітаємо переможців!

Редакція журналу "Дім, сад, город" щиро вітає переможців фотоконкурсу "Дім, сад, город-2001".

Передплату журналу "Дім, сад, город" на 2002 рік, великі набори насіння овочів, квітів і лікарських рослин та подарунки одержать:

О.Плиско *(с. Білокузьминівка Донецької обл.).*
Л.А.Куделя *(с. Миколаївка Дніпропетровської обл.).*
В.В.Косяк *(смт Комиш-Зоря Запорізької обл.).*
Л.Г.Рудницька *(с. Березівка Кіровоградської обл.).*
Г.Г.Суботко *(с. Брусниця Чернівецької обл.).*
С.М.Пельгар *(м. Радехів Львівської обл.).*
Н.А.Япринцева *(м. Славута Хмельницької обл.).*
В.Ф.Бих *(с. Н.-Рябина Сумської обл.).*
М.С.Микитенко *(с.Козіївка Харківської обл.).*
І.К.Лосинського *(с.Мазурово Миколаївської обл.)*



Наша родина

Вітаємо передплатників комплекту журналів "Дім, сад, город" + "Яблунька", переможців конкурсу "Наша родина".

Передплату журналів "Дім, сад, город" і "Яблунька" на 2002 рік, великі набори насіння овочів, квітів і лікарських рослин та різдвяні подарунки від журналів "Дім, сад, город" і "Яблунька" одержать родини:

Башняків (с. Кривче Борщівського р-ну Тернопільської обл.), Чабанів (м. Стрий Львівської обл.), Павлюків (с. Ленінське Кролевецького р-ну Сумської обл.)., Шевчик (м.Ковель Волинської обл.)



На фото: *Віктор Володимирович і Надія Іванівна Косяк з онуками Іринкою, Максимком, Сашком і Людмилкою. "Щоб виноград такий мати — треба добре працювати". (Фото вгорі).*

Подружжя Башняків з дітьми Владиславом і Христинкою.

Ліночка Малишук, яка з бабусею Япринцевою Надією Антонівною виростила диво-квіти.

З Новим роком!
З Різдвом Христовим!
Вас вітає дитячий журнал «Яблунька»!

Нова радість стала, яка не бувала,
Над Вертепом Звізда ясна
На весь світ засіяла.

Де Христос родився, з Діви воплотився,
Як чоловік пеленами у Бога повився.
Пастушки з ягнятком перед тим Дитятком
На колінця припадають,
Царя-бога вихваляють.

Ой ти, Царю, Царю! Небесний владарю!
Даруй літа щасливії цього дому господарю.
Дома господарю, всій його родині.
Даруй літа щасливії
Нашій славній Україні!

Ой, сивая та зозуленька

Ой, сивая та зозуленька
Приспів:
Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на здоров'я!

Усі сади та й облітала,
А в одному та й не бувала.
А в тім саду та три тереми:
Що в першому — красне сонечко,
Що в другому — місяць ясненький,
Що в третьому — дрібні зірочки.
Красне сонце — то господиня,
Ясен місяць — сам пан господар,
Дрібні зірки — то їх діточки.

** Приспів повторюється після кожного рядка.*

З дитячого журналу «Яблунька»

ЮРИДИЧНІ КОНСУЛЬТАЦІЇ

Коли Державний акт набуває чинності

Шановна редакціє журналу "Дім, сад, город"!

У першому півріччі 1996 р. в нашому КСП було проведено паювання землі. Складено списки пайщиків, членів КСП, затверджено розмір паю та його вартість, видано всім громадянам сертифікати.

На початку 2000 р. половина всіх пайщиків вийшла з КСП та передала свої паї в оренду приватному підприємству. Було відповідне рішення загальних зборів членів КСП про вихід з КСП з належними та майновими паями.

Тепер колишній голова КСП, а нині голова приватного кооперативу (правонаступника КСП) звернувся з позовом до суду, щоб визнати недійсними сертифікати, видані в 1996 р. великій групі людей з тієї причини, як з'ясувалося, що Державний акт на право колективної власності на землю був зареєстрований згодом, лише в кінці 1997 р., тобто після видачі сертифікатів.

Тепер тих громадян, хто отримав сертифікати та звільнився з КСП до формальної реєстрації Державного акта, намагаються позбавити земельних паїв.

Отже, чи правильно чинить голова приватного кооперативу?

В.І.Квач,
с. Іванівка, вул. Чапаєва, 1б Кам'янсько-Дніпровського району Запорізької області, 71320

Згідно із Земельним кодексом України (ст. 17) передача земельної ділянки у колективну власність колективним сільськогосподарським підприємствам, сільськогосподарським кооперативам, сільськогосподарським акціонерним товариствам, у тому числі створеним на базі радгоспів та інших державних сільськогосподарських підприємств, здійснюється сільськими, селищними, міськими радами за місцем розташування земельної ділянки на підставі клопотань зазначених підприємств, кооперативів, товариств.

До клопотання додаються матеріали, що обгрунтовують розмір земельної ділянки. Місцева рада розглядає вказані клопотання та відповідні матеріали про розмір, склад та місце розташування земельної ділянки і приймає відповідну ухвалу.

Право володіння земельною ділянкою посвідчується Державним актом на право колективної власності на землю (ст. 23 Земельного кодексу України).

Отже, передача земель у колективну власність колективному сільськогосподарському підприємству "Іванівка" було здійснене у відповідності з земельним законодавством. У січні 1996 р. районна рада розглянула і затвердила матеріали про передачу у колективну власність сільськогосподарського підприємства "Іванівка" й постановила — видати сільськогосподарському підприємству "Іванівка" Державний акт на право колективної власності на землю.

Але вказаний акт, з невідомих причин, було зареєстровано у книзі реєстрації Державних актів на право колективної власності на землю лише в кінці 1997 р.

На мою думку, датою видачі Державного акта сільськогосподарському колективному підприємству "Іванівка" необхідно вважати дату прийняття рішення районної ради. Сам акт міг бути одержаний пізніше (відсутність бланків чи з інших причин) і, звичайно, потім зареєстрований.

Розв'язуючи вказане питання, необхідно виходити з дати прийняття рішення про видачу КСП "Іванівка" Державного акта на право колективної власності на землю.

Право на успадкування земельного паю

Маю сертифікат на землю. Уклала угоду на три роки. У документі написано, що кожного року маю отримувати за 2 га і 25 соток 170 грн. 60 коп.

Хочу знати, чи маю право отримувати гроші, а то кажуть, що тільки натуроплату. А якщо мені зерно не потрібне?

С.Бова,
Київщина

Наші батьки жили в селі. Вони вже літні і ми їх забрали до себе. Батькам наділили земельний пай.

Минув певний час. Ми поїхали до села, де жили й працювали в колгоспі батьки. Звернулися до керівництва, яке відповідає за розпаювання земель, аби нам виплатили гроші за користування нашим земельним наділом.

Керівник цієї організації відповів, що нам нічого не належить, оскільки з нами не укладено ніякої угоди на користування нашою землею.

На пропозицію все-таки вийти якось з цієї ситуації (щоб було добре і вам, і нам), почули:

— Беріть частину фундаменту від будь-якої колишньої колгоспної споруди, колесо від сівалки чи гусеницю від трактора на суму свого сертифікату і до побачення.

То як же нам бути? Адже землю ми з собою не перевеземо, а майно? Просто смішно.

Отже, чи належить нам певна сума за майновий сертифікат чи можемо ми продати землю чи здати її в оренду?

І, якщо люди, котрі отримали пай в одному селі, а потім переїхали жити до іншого місця, то чи мають вони право на пай, що їм було надано там, де вони працювали раніше?

Сім'я Черняхівських,
Вінниччина

Згідно з указом Президента України "Про невідкладні заходи щодо прискорення земельної реформи у сфері сільськогосподарського виробництва" від 10 листопада 1994 р. право на земельну частку (пай) може бути об'єктом купівлі-продажу, дарування, міни, успадкування, застави.

Отже, Ви маєте право успадкувати земельні частки (паї) батька і матері.

Успадкування права на земельну частку (пай) у разі смерті громадян-співвласників колективної власності на землю здійснюється згідно з нормами Цивільного кодексу України.

Після успадкування права на земельну частку (пай) Ви можете нею розпоряджатися: передати в оренду підприємству, де працювали і одержали земельні частки (паї) Ваші батьки, вимагати виділення вказаних земельних часток у натурі і використовувати їх самостійно чи передати в оренду іншому підприємству, фермерському господарству.

Оренда землі — це засноване на договорі строкове, платне володіння і користування земельною ділянкою.

Земельна частка (пай) може бути передана в оренду лише для сільськогосподарського використання. Укладений договір оренди землі підлягає державній реєстрації у місцевій раді, з часу якої договір набуває чинності.

Розмір, форми і строки орендної плати встановлюються за згодою сторін і фіксуються у договорі.

Формами орендної плати може бути: грошова, натуральна, відробіткова (надання орендодавцю певних послуг) та інші форми, узгоджені сторонами.

Сторони можуть передбачати поєднання зазначених форм орендної плати. За згодою сторін може переглядатися також розмір орендної плати і в процесі дії договору. Спори, пов'язані з орендою землі, вирішуються в судовому порядку.

Право на майновий пай мають усі члени КСП, у тому числі пенсіонери, а також тимчасово відсутні, які залишаються його членами на час паювання майна.

Вибуття з КСП не звільняє підприємство (правонаступника) від зобов'язань розрахунку з колишнім членом КСП за майновий пай.

Відповідно до Указу Президента України від 19 січня 2001 р. "Про заходи щодо забезпечення захисту майнових прав селян у процесі реформування аграрного сектора економіки", Міністерство аграрної політики України, області і районні державні адміністрації зобов'язані забезпечити вільне здійснення права власності на майнові паї, зокрема, шляхом передачі їх в оренду з виплатою орендної плати в розмірі не менше одного відсотка вартості паю, а також купівлі-продажу, дарування, міни, передачі їх у спадщину.

Отже, як земельний, так і майновий сертифікат може бути успадкований і переданий в оренду підприємству з виплатою орендної плати.

Форма виплати встановлюється сторонами і фіксується в договорі.

Спори, пов'язані з орендою майна, також вирішуються в судовому порядку.

Дім • сад • город • 1

Щомісячний виробничо-практичний журнал
Засновник і видавець —КП "Редакція журналу "Дім, сад, город"
Зареєстрований Міністерством інформації України, серія КВ, №3536 від 23.10.98 р.
Видається з січня 1989 р.



Підготуйтеся до перещеплення

Хоч надворі ще лютує зима, але весна вже не за горами. З її приходом розпочнуться роботи в саду по перещепленню дерев, а до них слід підготуватися заздалегідь.

Часто в садівників-аматорів виникає потреба в заміні сортів плодових дерев, що ростуть на їхніх присадибних ділянках, новими, врожайнішими, з вищими смаковими якостями, стійкішими проти хвороб, з кращою лежкістю плодів. Буває, що придбані саджанці через кілька років виявляються не тими сортами, за які їх видавали продавці, а то й зовсім несортовими. Але ж дерева вже виросли. Багато садівників-початківців вирішує викорчувати їх, бо ж вони виявилися непотрібними, і посадити на їхнє місце нові, з сортами, які задовольняють їхні потреби, забуваючи, що дерева можна перещепити. Але скільки років ще доведеться чекати, щоб з посаджених нових саджанців одержати врожай, тимчасом як перещеплені 10—20-річні дерева швидше дадуть урожай. Якщо самі не володієте навичками щеплення, то попросіть у когось допомоги. Завжди знайдуться люди, які зможуть зробити ці операції. Якщо ж таких спеціалістів не знайдете, спробуйте самі.

Спочатку заготовте для цього живці. Дістати їх можна в садівників-любителів, знайомих, сусідів. А якщо ви згадаєте, що минулого року вас пригощали черешнями, сливами, яблуками чи грушами, то проблеми з тим, де взяти живці, у вас не буде.

У лютому — на початку березня, до набрякання бруньок, наріжте пагонів минулорічного приросту (однорічок), бажано з південного боку крони дерева. Зріжте їх із здорових, плодоносних дерев, що мають добрий приріст. Не беріть пагонів з середини крони та вовчків (однорічні пагони, що виросли на стовбурі та скелетних гілках). Від якості зрізаних пагонів багато в чому буде залежати ефективність щеплення. Зрізані пагони зв'яжіть у пучки за сортами та прикріпіть етикетки з написом сортів, а ще краще видавіть назви сортів кульковою ручкою на фользі і зберігайте в підвальному приміщенні, поставивши їх місцем зрізу у зволожений пісок чи тирсу, а якщо їх небагато, то просто повтикайте в картоплину чи буряк. В холодильнику зберігайте за температури від 0 до +5°С, загорнувши у вологу ганчірку і поклавши в поліетиленовий пакет. Пагони також можна тримати в льодовні чи просто в кучі снігу, а також у землі. Щоб зберігати їх у землі, викопайте яму завглибшки 30—40 см, засипте її до половини вологим піском, помістіть до неї пагони, поклавши горизонтально і засипте піском повністю. Зверху насипте тирси, торфокрихти чи просто землі для теплоізоляції. Упорядкувавши однорічні пагони, підготуйте інструменти і матеріали для щеплення: ножі — для щеплення і садовий, секатор, пилку, ємкості для пагонів і води, матеріали для обв'язування місць щеплення, садовий вар, матеріали для правки ріжучих інструментів, ганчірки для протирання підщеп.

Перещеплення плодових дерев розпочинайте у квітні і закінчуйте у I декаді травня. Початківцям найпридатніший спосіб за кору. Він простий у виконанні. До щеплення цим способом приступайте тоді, коли кора добре відокремлюється від деревини. Це відбувається в період активного сокоруху, який припадає, зазвичай, на II—III декади квітня.

Щоб щеплення було вдалим, слід дотримувати таких правил:

❖ ніж для щеплення повинен бути гострим як бритва, чистим і використовуватися тільки за своїм призначенням;

❖ щеплення необхідно здійснювати в похмуру, безвітряну погоду, щоб запобігти підсиханню місць зрізів підщепи і прищепи. Якщо погода сонячна, то операції краще виконувати в кінці дня. В дощову погоду щепити також не варто. Успіх залежить і від швидкості виконання щеплення;

❖ підготуйте живці для щеплення.

Витягніть пагони зі схованок, поновіть зрізи і поставте у відро з водою на кілька годин. Потім промийте водою та протріть чистою ганчіркою. Зважаючи на те, що розвинені бруньки знаходяться в середині пагона, живці для щеплення наріжте саме звідти. У нижній частині бруньки недорозвинені, а в верхній — пагін може бути приморожениим з багатьох причин (його зрізали з середини крони; він не встиг визріти внаслідок перезволоження грунту та внесення надмірних доз добрив, особливо азотних; був пошкоджений шкідниками). Живці наріжте з 2—3 бруньками. Нижній край верхнього косого зрізу повинен бути на рівні з верхньою брунькою живця, а нижній зріз, поки що прямий, повинен знаходитися на відстані 3—4 см від нижньої бруньки живця. Підготовлені таким чином живці загорніть у вологу ганчірку. Вони готові для щеплення. Використайте їх у той же день, коли нарізали.

Тепер про підщепу. Дерева, що не мають гарного приросту, приморожені, дуже старі, а також через рік—два після садіння перещеплювати не слід. Вік їх повинен становити не більше 25 років для зерняткових і 15 років для кісточкових.

Щеплення здійснюють в гілки, які домінують, мають добрий приріст. Зверніть увагу на те, щоб вони були рівномірно розташовані в кроні і в майбутньому не загущували її. Зайві гілки виріжте на кільце, але не всі. Обов'язково між вибраними вами для перещеплення скелетними гілками залиште невеликі обростаючі гілочки. Здійснюючи щеплення в скелетні гілки, відступіть від основи на 30—40 см, а центральний провідник перещепіть вище рівня скелетних гілок на 20—30 см. Великі дерева перещеплюйте за два роки, щоб різко не порушувати пропорції між кроною і кореневою системою. Перещеплюючи молоді дерева, не користуйтеся секатором. Перерізаючи підщепу, він стискує тканини і рана погано загоюється. Краще зріжте гілку садовою пилочкою, а потім зачистіть місце зрізу садовим ножем. Якщо діаметр зрізу перевищує 2 см, необхідно збільшити кількість вставлених живців у підщепу, рівномірно розподіливши їх по колу зрізу — рана швидше заросте. Часто, здійснюючи щеплення, початківці намазують на місце зрізу підщепи надто багато садового вару за принципом — чим більше, тим краще. Але тут їх спіткає невдача. Прищепа, що дала добрий приріст, раптово засихає. Це відбувається тому, що денна температура повітря поступово підвищується, в садового вару збільшується текучість, і він, проникаючи в місце щеплення, порушує сокорух, внаслідок чого й засихає щепа. Тому варом замажте місце зрізу підщепи тонесеньким шаром, або й зовсім не використовуйте його. А от замазати верхній зріз прищепленого живця та всі місця, де були видалені гілки, просто необхідно.

Не забувайте своєчасно прищипувати пагони, що масово виростатимуть нижче місця щеплення, тобто на підщепі, щоб послабити їхній ріст і надати перевагу в рості прищепленим живцям. Повністю не слід вирізувати ці пагони. Це краще зробити наступного року.

Молодим пагонам, що розвиватимуться на прищепі, можуть завдати великої шкоди шкідники, тому постійно стежте за щепами і з появою шкідників вжийте заходів для їх знищення. Щоб запобігти відламуванню прищепи від підщепи (як правило це відбувається за сильних вітрів), необхідно своєчасно підв'язати її. До підщепи, обмотаної шматком велосипедної чи іншої шини, прикріпіть дротом у двох місцях міцну палицю, до її верхнього краю підв'яжіть прищепу. Дотримуючись цих правил, ви зможете сподіватися на успіх у перещепленні плодових дерев. Про способи щеплення написано дуже багато, тому зупинятися на техніці їх виконання не вважаю за необхідне.

І.В.Видиборець

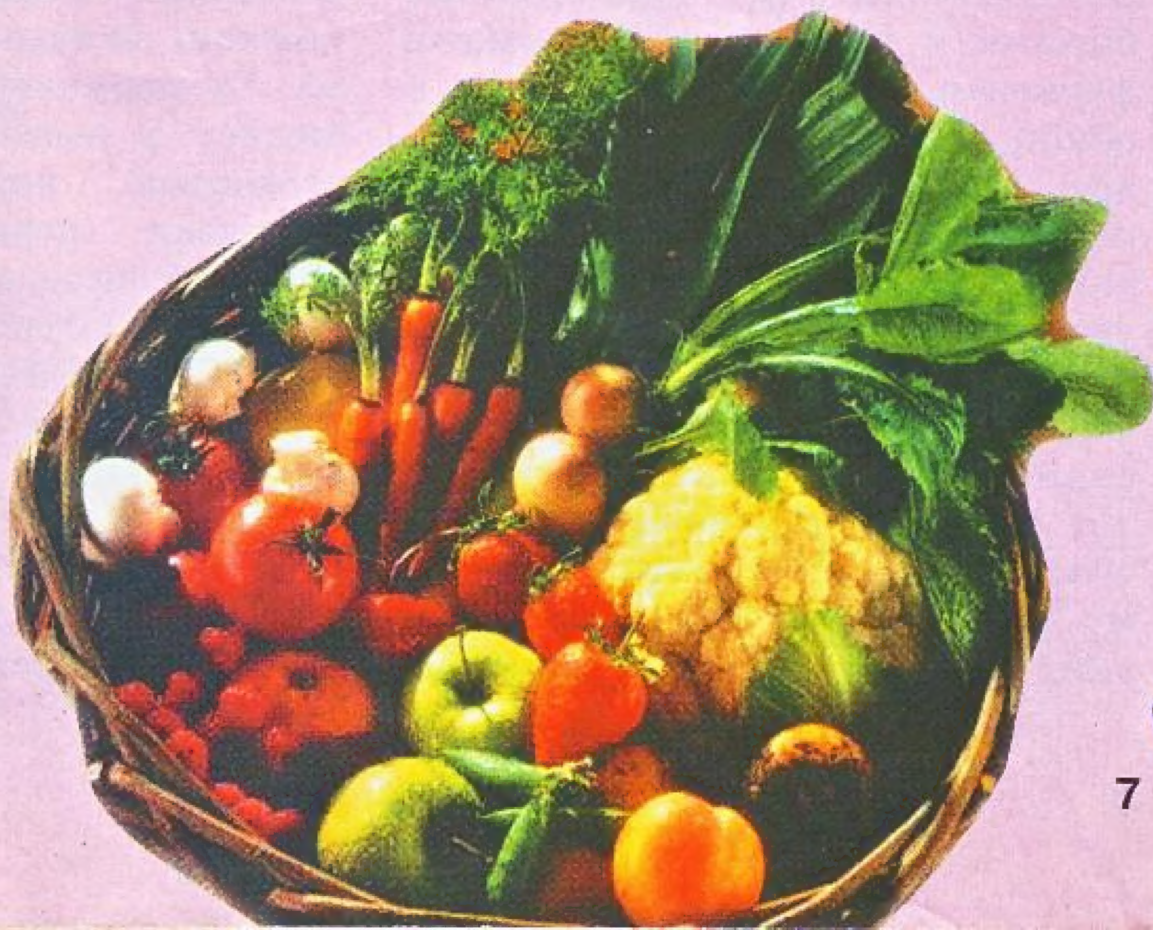
Вітаміни – важлива складова овочів і фруктів

Вітаміни є важливою частиною овочів і фруктів. Наука про вітаміни порівняно нова: вона зародилася наприкінці позаминулого сторіччя, а бурхливого розвитку набула й сформувалася в закінченому вигляді до середини минулого сторіччя. Засновником учення про вітаміни є російський лікар і природознавець М.Лунін, який у 1880—1881 роках провів грунтовні експерименти над двома групами мишей. Одну групу він годував натуральним молоком, а другу — штучною сумішшю, що містила білки, жири, вуглеводи, солі й воду у тому ж співвідношенні, що й у природному молоці. Миші з другої групи незабаром загинули. На підставі експериментів вчений зробив висновок, що в їжі є ще якась, на той час невідома, але незамінна й необхідна для підтримування життя речовина.

Дальший розвиток вчення про вітаміни пов'язаний з рисом — основним продуктом харчування у Південно-Східній Азії. Багаторазово було доведено, що харчування лише (виключно) полірованим рисом небезпечне для життя людей, тварин і птиці (голландський лікар Х.Ейкман, 1897 р. та ін.). Це підтвердило висновки М.Луніна. І накінець у 1911 р. польський лікар і хімік К.Функ виділив із висівок того ж таки рису речовину, якою виліковували параліч птиці, яку годували полірованим рисом. У складі виділеної речовини шляхом хімічного аналізу вчений виявив азот. Знайдену речовину К.Функ назвав вітаміном (від слів "віта" — життя і "амін" — азотовмісний). Із викладеного вище робимо висновок: рис із смужкою незнятої лусочки корисніший, ніж повністю очищений (полірований). Так само корисніший і поживніший хліб із житнього і пшеничного борошна грубого помелу (який містить деяку кількість висівок).

Послідуючими дослідженнями встановлено, що вітаміни — це біологічно активні речовини, які діють у дуже незначній кількості. Вони сприяють і забезпечують нормальне проходження біологічних процесів у живому організмі. За своєю біологічною дією вітаміни схожі з ферментами. Але ферменти утворюються клітинами і тканинами організму, а вітаміни надходять переважно з їжею.

Першоджерелом вітамінів слугують головним чином рослини: овочі, фрукти, трави тощо. Люди і тварини засвоюють вітаміни безпосередньо з рослинної їжі або опосередковано — з продуктів тваринного походження. Надходячи до організму через стінки шлунково-кишкового тракту, вітаміни утворюють численні похідні, які, як правило,



Таблиця 1. ***Класифікація вітамінів***

Позначення й найменування вітамінів	Головні харчові джерела	Добова норма на дорослу людину, мг
Вітамін А — ретинол	Вершкове масло, молоко, сир, яєчний жовток, ікра, риб'ячий жир	1,0—1,5
Провітамін А — каротин, з якого в організмі утворюється вітамін А	Морква, перець, помідори, петрушка, кріп та інші червоно-жовті та зелені овочі, фрукти і ягоди	5—6
Вітамін B_1 — тіамін	Дріжджі, печінка, м'ясо, вироби із борошна грубого помелу, гречані й вівсяні крупи, картопля, бобові	1,5—2,0
Вітамін B_2 — рибофлавін	Молочні та м'ясні продукти, вироби з борошна грубого помелу, дріжджі, овочі	5—10
Вітамін B_6 — піридоксин	М'ясо, печінка, риба та молочні продукти, дріжджі, багато рослинних продуктів	2—3
Вітамін B_{12} — ціанкобаламін	М'ясо, субпродукти, молоко та молочні продукти	0,005—0,01
Вітамін B_c — фолієва кислота	М'ясо, субпродукти, дріжджі, рослинні продукти	0,1—0,5
Вітамін С — аскорбінова кислота	Свіжі овочі, фрукти, ягоди, плоди шипшини, актинідії, грецького горіха та ін.	70—100
Вітамін D — кальциферол, утворюється у шкірі організму при дії ультрафіолетових променів	Морська риба, риб'ячий жир, яєчний жовток, вершкове масло, сир	0,02—0,04
Провітамін D — стерини, перетворюються в організмі у вітамін D при дії ультрафіолетових променів	Багато рослин і їхня олія	0,02—0,04
Вітамін Е — токоферол, протистерильний вітамін	Олія, салатні овочі	10—12
Вітамін К — філохінон	Рослинні продукти, особливо зелене листя	0,2—0,3
Вітаміни Р — біофлавоноїди (рутин та ін.) — капілярозміцнюючі вітаміни	Цитрусові, чорна смородина, плоди шипшини, чорноплідної горобини, чай (особливо зелений)	25—30
Вітамін РР — ніацин (нікотинова кислота)	М'ясо, риба, субпродукти, вироби з борошна грубого помелу, молоко та молочні продукти, овочі (особливо бобові), шипшина, абрикос, персик	15—20
Вітамін Н — біотин	Субпродукти, яєчний жовток, молоко, рослинні продукти (виноград, горіхи, морква та ін.)	0,05—0,1
	Вітаміноподібні речовини	
Холін (рослинний гормон)	Насіння злаків, бобових, буряки та інші рослинні продукти	500—1000

сполучаються із специфічними білками й утворюють різноманітні ферменти, які беруть участь в обміні речовин. Вітаміни або входять до складу ферментів, або є компонентами ферментативних реакцій. Багато вітамінів беруть участь у розщеплюванні продуктів харчування і вивільненні з них енергії. Вони також беруть участь у синтезі амінокислот, жирних кислот та інших важливих сполук; в обміні білків, жирів тощо. При цьому для організму важливий як повний склад усіх необхідних вітамінів у цілому, так і кількість кожного вживаного вітаміну зокрема. Це принципово важливе твердження; з нього витікає: їжа засвоюється нашим організмом настільки повноцінно, наскільки вона забезпечена вітамінами, що в кінцевому підсумку забезпечує нам здоров'я, енергетичні можливості, стійкість проти простуд, хвороб та працездатність.

Зараз відомо понад 20 видів вітамінів і вітаміноподібних речовин, прийнята єдина у світі їх класифікація. Вітаміни позначаються спеціальними назвами або літерами латинського алфавіту, наприклад: вітамін А — ретинол, вітамін С — аскорбінова кислота, вітамін D — кальциферол і т.д. Для деяких вітамінів рослини не є безпосереднім їх джерелом, але вони містять їхню фізіологічно активну частину, наприклад, каротин — провітамін А, стерини — провітаміни D й інші.

Наведемо характеристику функціональної дії окремих вітамінів.

Вітамін А — ретинол (провітамін А — каротин) — вітамін росту, регулює обмінні процеси у шкірі, підсилює гостроту зору, підвищує опірність організму до інфекційних хвороб.

Вітаміни групи В (B_1, B_2, B_3 й інші) сприяють обміну речовин в організмі, гальмують склеротичні явища в кровоносних судинах. За недостатку вітаміну B_1 розвивається хвороба, відома під назвою "бері-бері", яка характеризується різким розладом нервової й серцевої діяльності. За дефіциту вітаміну B_2 спостерігається затримка росту, слабкість, послаблення зору.

Вітамін С — аскорбінова кислота, підвищує стійкість організму до зовнішніх негативних впливів та інфекційних захворювань. За нестачі вітаміну С зменшується стійкість до інфекцій — розвивається цинга.

Вітамін D — кальциферол (протирахітний вітамін), регулює обмін кальцію та фосфору в організмі. Нестача вітаміну D у дітей спричинює захворювання на рахіт.

Вітамін Е — токоферол (протистерильний вітамін) оберігає вітамін А від окислення, за тривалої нестачі спостерігається м'язова дистрофія, безпліддя.

Вітамін К — філохінон бере участь в утворенні протромбіну в печінці,підвищує згортання крові.

Вітамін Р — біофлавоноїди (капілярозміцнюючі речовини), сприяє накопиченню вітаміну С у тканинах організму, зменшує окислення вітаміну С, нормалізує проникність стінок судин.

Вітамін РР — ніацин (нікотинова кислота) входить до складу найважливіших ферментів організму, бере участь у процесах виділення енергії при окисленні вуглеводів і

Таблиця 2. ***Вміст вітамінів в овочах, фруктах і ягодах, мг на 100 г продукту***

Продукти \ Вітаміни	A	B_1	B_2	B_6	B_c	C	D	E	K	H	P	PP	Фітонциди
Баклажани	0,02	0,04	0,05		+	2—10						0,5	
Горощок зелений	0,5	0,3	0,2	+	+	30—40		4	+	+	+	2,5	
Кабачки	+	+	+			10—25						+	
Капуста білоголова	+	0,06	0,05			15—50		6	3	+	90	0,9	+
Капуста брюссельська	0,5	0,02	0,04	+	+	20—150						0,2	
Капуста червоноголова	+	+	+	+		15—60							+
Капуста цвітна	0,5	0,1	0,1			40—100					+	0,5	
Картопля (бульби)	0,09	0,07	0,05	+	+	7—20			+	+	+	0,8	
Кропива дводомна	до 50	+	+			до 200	+	+					+
Кукурудза цукрова	до 0,9	+	+			6		+			+		
Цибуля зелена	2	+	+		+	25—50		+					
Цибуля—ріпка	0,04	0,09	0,03	+		5—10			+	+	до 40	0,2	+
Морква	до 30	0,05	0,05	+		до 25	+	+	+	+	+	0,5	+
Огірки	0,2	0,03	0,02			4—15						0,1	
Кульбаба	до 10					50	+	+					
Пастернак	2	+	+			9							+
Перець червоний солодкий	до 14	0,1	0,08		15	70—400			+		400	0,6	+
Петрушка (зелень, корінь)	до 10	0,05	0,05		+	90—150			+			0,7	
Редиска, редька	+	+	+			10—40						+	+
Салат, шпинат (листя)	до 2	0,04	0,08	+		10—40	+	+	+		до 30	0,6	
Буряки столові	0,01	0,02	0,04			10—20			+			0,2	+
Селера (зелень)	до 10	0,09	0,09	+		+						0,2	
Помідори (червоні плоди)	до 2	0,06	0,04		+	10—40	+		+		+	0,4	+
Гарбуз	0,15	0,04	0,02	+		20—50						0,5	
Кріп	до 10	+	+		+	50—180		+			+	+	
Квасоля	0,4	0,5	+	+		3—25		+				до 2,0	
Хрін	+	0,08	0,1			50—130						0,4	+
Цикорій	1,3	0,05	0,03			10							
Часник	+	0,08	0,1	0,6		10—55						до 1,0	+
Щавель	до 6	0,2	0,1			15—55						0,3	
Абрикоси	1,7	0,03	0,05			6		+			500	0,6	
Айва	+	+	+	+		+		+			+	+	+
Актинідія						1800							
Апельсини	0,03	0,08	0,03			40					+	0,2	
Кавуни		0,02	+	0,13	0,14	3—8						0,5	
Виноград	+	0,05	0,04			2—3				+	+	0,2	+
Вишні	0,25	0,04	0,04	+		15—20					370	0,9	
Груші	+	0,03	0,05			3—5						0,1	
Дині	до 0,4	0,04	0,04			10—40						0,04	
Ожина	0,3	0,03				5		+	0,4		300	1,6	
Жимолость	+	+	+			до 70					+		
Суниця садова	0,03	0,02	0,05	+		60		+			200	0,3	
Зизифус						1200					1000		
Калина	+					20—80			0,4		400		+
Кизил	+					30—120					+		+
Агрус	0,09	0,04	0,02			до 50					250	0,1	
Лимонник	+					до 130		+			+	+	
Лимони	0,1	0,04	0,02			20—400					700	0,1	
Малина	0,25	0,02	0,06			10—50					+	0,2	
Обліпиха	до 12	+	+	+	+	30—50	+	+	+		+	+	
Горіх грецький	0,01	0,2				1—2				+	+		+
Персик	0,4	0,02	0,04			5—10		+			350	0,8	
Горобина звичайна	до 18	0,05	0,06	0,08	0,15	90—400		2	1		700	0,5	
Горобина чорноплідна	+	+	+		+	10—100		+			+	0,3	
Слива	0,1	0,05	0,04	0,08		4—5		0,06			300	0,3	
Смородина червона	+	0,07				30			+		+	0,3	
Смородина чорна	0,7	0,06	0,02			до 400					500	0,3	
Черешні	0,15	0,01	0,01			15					90	0,04	
Шовковиця	+	+	+			1000					+		
Шипшина (очищені плоди)	до 2,0	0,05	0,03			4000		+		+	2500	1,5	
Яблука	0,1	0,04	0,03			5—7						0,3	

+ — *вітамін міститься, але відсутні дані про його кількість;*
пробіл (незаповненість клітин) – відсутність даних або відсутність вітаміну.

білків. За нестачі вітаміну PP порушуються функції шлунково-кишкового тракту та центральної нервової системи.

Класифікація вітамінів, примірні норми їх добової потреби, кращі їх представники серед продуктів харчування наведені в таблиці 1. Вміст вітамінів у різних овочах і фруктах узагальнено в таблиці 2.

Варто ще нагадати деякі характерні особливості вітамінів. Вони поділяються на жиророзчинні (вітаміни A, D, E, K) та водорозчинні (вітаміни групи B, P, PP, C та ін.).

Живий організм має здатність накопичувати вітаміни в тих або інших органах: жиророзчинні — довше, водорозчинні — менш тривало. Вміст вітамінів великою

мірою залежить від строків і умов зберігання овочів і фруктів, від режиму їх переробки та консервації.

І насамкінець кілька порад.

Вміст вітамінів в окремих овочах, фруктах і травах різниться в широких межах (табл. 2), тому для повного задоволення організму в усіх вітамінах важливою є різноманітність в їх споживанні — чим більший склад овочів, фруктів і трав, тим краще буде забезпечений організм вітамінами у необхідній кількості.

Комплекси вітамінів, що містяться в овочах і фруктах, мають перевагу над синтетичними вітамінами, позаяк вони перебувають там не концентровано, а в гармонійному органічному поєднанні між собою та з іншими, не менш важливими органічними компонентами. До того ж при вживанні натуральних органічних вітамінів у складі різних овочів і фруктів не виникає загроза їхнього передозування.

Позаяк вміст вітамінів у більшості овочів і фруктів знижується в процесі зберігання та після переробки, то варто більше овочів і фруктів споживати свіжими (прямо з грядки, з куща, з дерева). Тоді ви краще наситите свій організм всіма необхідними вітамінами і підвищите його опірність до простудних та інших хвороб.

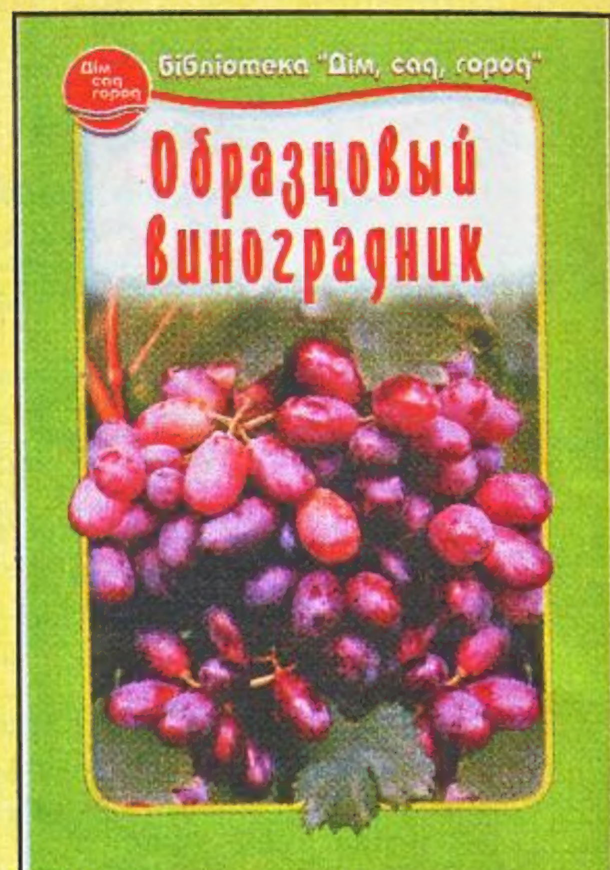
Дотримуйтеся різноманітного харчування. М'ясо, рибу, продукти із борошна грубого і тонкого помелу завжди необхідно доповнювати овочами й фруктами. Споживайте більше салатів з жиром (олією, сметаною, вершками).

Тут також не зайвим буде нагадати шановним читачам рекомендацію досить відомого спеціаліста із проблем здорового харчування доктора Поля Брега: хай 3/5 Вашого добового раціону становлять овочі й фрукти (свіжі фруктові й овочеві салати, соки, правильно приготовлені овочі тощо), 1/5 — білки рослинного й тваринного походження (соєві боби і горіхи, пісне м'ясо, свіжі яйця, пивні дріжджі, проросли зерна пшениці тощо), 1/5 — природні солодощі (мед, висушені на сонці фрукти), природний крохмаль (коричневий рис, боби, сочевиця тощо) і ненасичені рафіновані жири (соєва, маслинова, соняшникова, кукурудзяна, арахісова олії).

Активний відпочинок, помірна фізична праця на свіжому повітрі корисна людям будь-якого віку.

А.Антосик,
садівник-аматор,
канд. техн. наук

"Образцовый виноградник" — нове видання для початківців і досвідчених виноградарів



Шановні читачі! У серії "Бібліотека "ДСГ" щойно вийшла з друку нова брошура Георгія Івановича Кобзаря "Образцовый виноградник".

Книгу до друку підготувала редакція журналу "Виноград. Вино". Переконані, вона стане мудрим і корисним порадником усім виноградарям. У брошурі ви знайдете цікаву інформацію про те, як правильно підібрати сорти винограду, придбати або виростити власноруч якісний садивний матеріал, посадити саджанці й забезпечити їхній захист від весняних приморозків, хвороб та шкідників.

Г.І.Кобзар розповідає про свої радості й розчарування після отримання першого врожаю з певних сортів винограду, а також дає практичні поради, як не припуститися помилок, улаштовуючи власний виноградник.

Тут читачі знайдуть різновиди шпалер та їхні характеристики. Особливу увагу приділено зберіганню винограду, тарі й транспортуванню соняччних грон.

Слід підкреслити, що всі поради випробувані на власному більш як 30-річному досвіді автора. Г.І.Кобзар напрочуд виважено, з великою відповідальністю поставився до написання цієї брошури.

Обсяг видання — 70 стор. Брошуру можна замовити і отримати по пошті післяплатою. Звертатися за адресою: 02094, м. Київ-94, проспект Гагаріна, 17-а, редакція журналу "Дім, сад, город".

Подаємо поради до часу з нової брошури Г.І.Кобзаря "Образцовый виноградник".

Запобігання вимерзанню виноградника взимку, захист кущів від весняних приморозків

В аматорському виноградарстві вирощують американські, амурські, європейські, європейсько-азіатські сорти і гібридні форми, що мають різний ступінь стійкості до морозів. Їх ділять на п'ять груп (див. табл.)

Цей поділ на групи не є абсолютним, бо вегетація рослин, умови для визрівання, загартовування, морози та відлиги щорічно різні і тому деякі сорти можуть переходити з однієї групи в іншу. Різні частини куща також мають неоднакову морозостійкість. Так, багаторічна деревина куща більш морозостійка порівняно з однорічною. Коренева система куща найменш стійка до морозів (порядку −6...−9°С). Морозостійкість бруньок виноградного вічка також різна: найстійкіші сплячі бруньки, менш стійкі — бічні (заміщуючі) і ще менше — головні (центральні).

Успішній стійкості виноградного куща до негативних температур у зимовий період сприяють:

- своєчасне припинення росту пагонів, перехід зимуючих вічок і камбію в стан органічного спокою, нагромадження в них великої кількості речовин, що інгібують (гальмують розвиток);
- визрівання однорічних пагонів;
- вологозарядкові осінні поливи;
- загартовування лози перед укриттям слабкими негативними температурами (−1...−5°С).

Виконанню перших двох пунктів сприяє: видалення пасинків, чеканка лози, своєчасне припинення поливів, внесення фосфорно-калійних добрив, належний температурний режим, освітленість лози.

Добре визрілі лози комплексностійких сортів винограду витримують морози до −25°С, а окремі до −27... −28°С. Їм достатньо незначного вкриття. Існує багато способів захисту кущів.

Укриття землею — найпростіший спосіб. Для комплексностійких сортів винограду достатньо шару землі 10—15 см, для європейських — 25—30 см. За рядового садіння землю для укриття беруть із середини міжряддя, а для тих, що ростуть окремо, — на відстані не менше 1 м від штамба куща.

Основний недолік даного способу вкриття — можливе вимокання або випрівання бруньок під час тривалих дощів і відлиг. У таких випадках доводиться поверх горбка укладати смужки шиферу або накривати їх плівкою, щоб зменшити доступ зайвої вологи до бруньок.

Укриття кущів плівкою — досить простий і швидкий спосіб. Обрізують лозу, потім пригинають її до землі і пришпилюють дерев'яними гачками або металевими скобами. У такому стані лоза загартовується доти, поки температура повітря не опуститься нижче −5°С. Після цього вкривають плівкою, закріплюючи її краї землею, відрізками труб, лозин або дерев'яними жердинами.

Як бачимо, даний спосіб укриття кущів має ряд переваг: не потребує багато часу, фізичної праці, а головне — дає змогу лозі загартуватися. Але є й суттєвий недолік — створення парникового ефекту під час відлиг. У таких випадках лоза втрачає стійкість і вже не здатна протистояти черговому зниженню температури. І якщо лоза раніше могла витримувати морози –24—25°С, а під плівкою і більше, то тепер для неї може бути згубною навіть температура у межах –15—17°С.

Показовою в цьому відношенні є зима 2000/2001 року. Значні відлиги призвели до того, що в лютому на бузку і смородині бруньки от-от готові були розпуститися. Плодові дерева і чагарники врятувало від підмерзання тільки те, що після відлиги температура знижувалася лише до –7—9°С.

Щоб уникнути таких явищ, на виноградниках лозу спочатку вкривають тирсою, опалим сухим листям, а потім плівкою. У даному випадку тирса і листя відіграють роль термоізоляції і лоза перебуває у відносно постійному температурному середовищі.

Група стійкості	Ступінь стійкості	Витримують морози, °С	Цілість вічок, %
I	Високий	—28—35	80—100
II	Підвищений	—23—27	60—80
III	Середній	—18—22	40—60
IV	Слабкий	—13—17	20—40
V	Нестійкий	менше —12	0—20

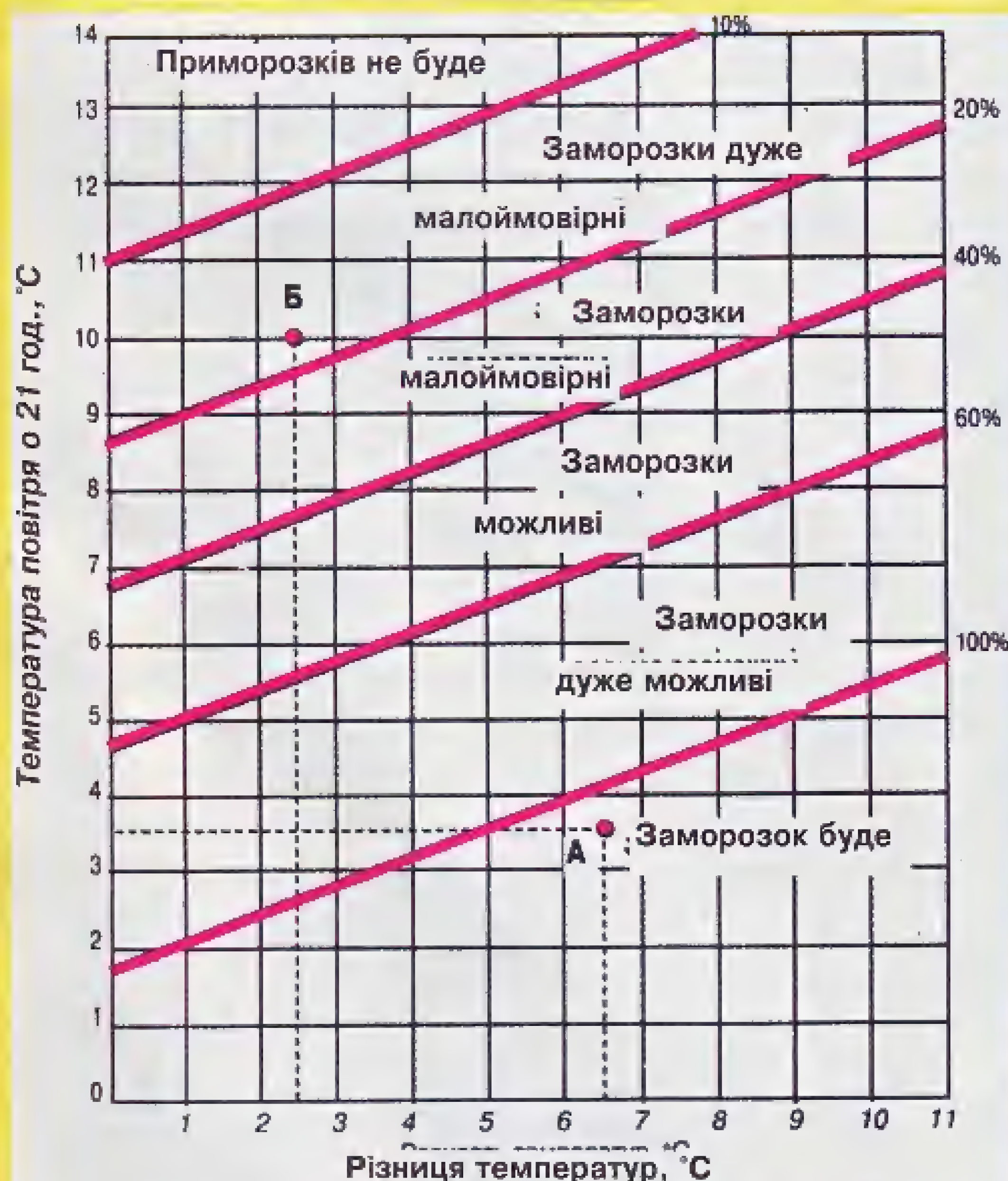


Рис. 1. Графік для визначення імовірності настання заморозків.

Захист кущів від морозу на своєму винограднику я виконую так. У третій декаді жовтня обрізую виноград, зв'язую лозу в жмутики і пришпилюю до землі гачками. Лоза проходить загартування поступовим зниженням температури, а тим часом проводжу вологозарядковий полив у міжряддях, заготовляю листя для укриття лози. З настанням холодів укриваю лози шаром листя 10—15 см, зверху притискую їх дошками завтовшки 2—4 мм, що влітку слугували доріжками уздовж ряду. Так укриваю молоді кущі до 3—4-річного віку. Старіші прикриваю смужками шиферу. За останні 6—7 років лоза не вимерзала, бо вирощую сорти з підвищеною морозостійкістю.

Якщо зимові морози не завдавали шкоди і проблем не створювали, то весняні заморозки 1998—2000 рр. нанесли виноградарям значних збитків. Так, 3—6 травня 1999 р. заморозки були до –6°С; 4—7 травня 2000 р. — до –4°С. На цей час молоді пагони виросли на 15—25 см і викинули суцвіття. Якщо не застосовувати захисних заходів, молоді пагони гинуть і виноградар залишиться без урожаю.

Аматори виробили ряд прийомів захисту лози від приморозків. Ось деякі з них.

Підв'язування лози вертикально догори перед заморозками. Під час проведення цієї операції можливе ушкодження зелених пагонів, тому що доводиться звільняти плодові стрілки від горизонтального підв'язування, яке було зроблене раніше. Дослідженнями встановлено, що температура повітря біля грунту на 2—3°С нижча, ніж на висоті 120—150 см. Однак даний прийом не дає бажаних результатів, якщо виноградник посаджений в низинах, де маса холодного повітря може досягати значної висоти.

Визначити, чи будуть заморозки саме на вашій ділянці, можна, користуючись способом П.І.Броунова. Для розрахунків вимірюють температуру повітря о 13-й год. (у затінку) і 21-й год. Знаходять різницю між цими показниками і роблять розрахунки. Наприклад, температура повітря о 13-й год. була 10°С, о 21-й год. — 3,5°С. Різниця між ними 6,5°С. Дані розрахунку переносимо на графік (рис. 1). Точка А на графіку розташована нижче похилої прямої лінії, що свідчить про 100 %-ну ймовірність приморозку, отже заморозки будуть. Другий приклад: о 13-й год. температура повітря була 12,5°С, а о 21-й — 10°С. Різниця становить 2,5°С. Результати переносимо на графік. Точка Б на графіку показує, що ймовірність заморозків становить 18 % — отже вони малоймовірні.

На винограднику, де росте до 20—30 кущів, ефективний такий прийом — **полив міжрядь гарячою водою.** При цьому випаровування води і водяна пара перешкоджають надходженню холодного повітря на ділянку.

Обприскування водою кущів винограду. Цей прийом дає позитивний ефект, якщо воду розбризкують постійно по всьому винограднику аж до закінчення приморозків. Застосовують даний метод захисту дуже рідко через складність і монтаж системи розбризкування, що дорого коштує.

Задимлення виноградної ділянки. Димові купи влаштовують на всій ділянці з розрахунку 1 купа на 50—70 м². За настання приморозку підпалюють усі купи незалежно від напрямку вітру. Річ у тім, що за ніч напрям холодних потоків повітря постійно змінюється. Задимлення виноградної ділянки дає змогу підвищити температуру повітря на 2—2,5°С.

Помічено, що біля стін будинків або інших огороджень кущі винограду залишаються неушкодженими, водночас на відкритому місці вони пошкоджуються. Потоки холодного повітря, обтікаючи перешкоди, не торкаються кущів. Тому деякі аматори перед виноградником з боку руху холодного повітря виставляють **суцільні щити з шиферу** або **натягують вертикально плівку.**

Після того як заморозки 1999 р. пошкодили два ряди молодих насаджень нових сортів, мені довелося шукати спосіб захисту, який був би ефективним і за моєї відсутності, бо виноградник знаходиться на дачній ділянці. Довелося зробити **укриття типу коробів**. Для цього знадобилася смуга заліза довжиною 80 см і товщиною 3—4 мм і дерев'яні бруски товщиною 15—20 мм, довільної довжини. Смуга заліза згинається у вигляді трапеції (можна дуги) і до неї кріпиться 7 дерев'яних брусків. Каркас готовий (рис. 2).

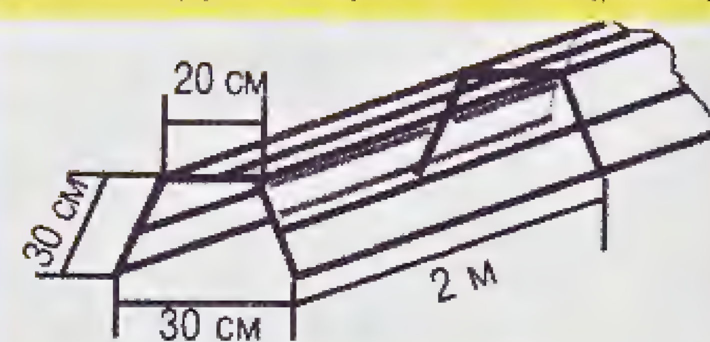


Рис. 2.

Каркас аналогічної конструкції можна виготовити з металевих прутків, дротів діаметром 6 мм. Для укриття використовують картон і плівку. Картонні ящики я купував на ринку, розрізав їх на необхідну довжину і ширину.

Техніка укриття така: перед настанням приморозків знімав лозу з дроту, пригинав до землі і пришпилював гачками. Після цього встановлював на них каркас. Зверху на каркас укладав злегка зволожений картон, потім накривав поліетиленовою плівкою. Каркаси повинні стикуватися по всьому ряду виноградника, а щоб шпалера не заважала цьому, кущі винограду я висаджую на відстані 30—40 см від лінії шпалери. Картон виконує роль термоізоляції, а також запобігає виникненню парникового ефекту під час потепління. Поліетиленова плівка є утеплювачем і захищає лозу від потрапляння на неї зайвої вологи.

Даний спосіб укриття виноградної лози успішно можна застосовувати і взимку.



Омолодження дерев

До цього агрозаходу в садівництві вдаються тоді, коли дерева помітно знизили плодоношення, не дають належного приросту, мають засохлі верхівки і гілки, дрібне й пожовкле листя, а на товстих скелетних гілках виростають жирові пагони, так звані "вовчки".

З часу закладання плодових садів на дачних ділянках минуло 12—15, а подекуди й 20 років. Якщо врахувати, що більшість саджанців на час садіння вже були 3—4-річного віку, то цілком закономірно, що окремі дерева вже мають ознаки старіння і потребують омолодження. А на присадибних ділянках таких дерев, безперечно, ще більше.

То ж хочемо ми того чи ні, але щоб сад добре плодоносив, старі дерева треба омолоджувати.

Суть омолодження полягає в тому, що певна, власне, більша частина крони видаляється шляхом укорочення скелетних гілок, а натомість із сплячих бруньок виростають нові гілки, з яких потім формують нову крону дерева. Через 3—4 роки вона дає добрий урожай.

Однак слід застерегти: омолоджувати плодове дерево треба поступово, поетапно, протягом 3—4 років, зрізуючи по 2—3 скелетних гілки. Зрізувати одночасно всі товсті гілки не варто. Дерево погано переносить таку травму. Від втрати крони, а значить листя, гальмується процес фотосинтезу, зменшується кількість вироблюваних пластичних речовин, які повинні йти на заживлення великих ран, відростання нових гілок, формування плодів тощо.

До чого призводить необдумане обрізування всіх скелетних гілок, можна пересвідчитись на такому прикладі. Сусід по дачній ділянці запросив майстрів-обрізувальників, які постійно пропонують свої послуги, щоб ті знизили йому крони дерев. За добрі гроші ті майстри "постригли" ділянку, так би мовити, "під бокс": всі дерева зрізали на одному рівні.

Що з того вийшло? Не важко здогадатися: на кожному дереві наросли великі кубла пагонів, з яких уже нелегко сформувати нову крону. А господар тим часом на 3—4 роки залишився без плодів.

Це, думаю, зайвий раз підтверджує, що обрізувати, в тому числі й на омолодження, плодові дерева треба поступово, як кажуть, з оглядкою. Поспішність тут користі не дає. Та й саме обрізування має бути диференційованим. Адже не кожну гілку слід різати навпіл чи вкорочувати на третину. Тут мають бути враховані всі "за" і "проти", навіть у залежності від сторін світу, освітлення крони, її ярусів тощо.

До речі, омолодження крони чи навіть окремих скелетних гілок досвідчені садівники починають, як правило, з верхніх ярусів. Але перед цим треба чітко визначити: які гілки підлягають вкороченню чи видаленню. За цих умов майбутня крона буде сформована правильно.

Особливої уваги і підходу потребують так звані, гілки-"вовчки". Вони, як правило, виростають там, де з якоїсь причини загальмувався сокорух чи сталась травма. Маючи надмірне живлення, "вовчки" досить інтенсивно ростуть і розвиваються. Їх якраз і слід сповна використати як гілки заміщення при формуванні нової крони.

Для цього скелетну гілку вкорочують, а "вовчки" пінцирують, щоб з них сформувати розгалужені гілки, які на другий—третій рік дадуть плоди. Інтенсивність плодоношення цих гілок досить велика.

Обрізуючи дерева на омолодження, слід врахувати й таке: більшу і кращу поросль дають, як правило, верхні, краще освітлені вкорочені гілки. І хоч нова крона згодом буде дещо вищою від попередньої, з цим слід погодитись, бо двічі крону практично не знижують.

Ще одне, на що хотілось би звернути увагу, — це послідовне і планомірне формування нової крони. З усієї порослі, яка з'явилась після обрізування на омолодження, слід відібрати найбільші й найкращі пагони, з яких надалі формувати нові скелетні гілки. Всі інші дрібні й загущені гілочки мають бути обрізані або виламані. Але робити це слід поступово, маючи на увазі, що для нормального росту дерева листя йому потрібне як людині повітря. Чим його більше — тим краще. А, значить, і видалення певної частини гілок має бути пропорційним.

Не можна не сказати також про своєчасне замазування ран як на скелетних гілках, так і на обрізаних чи виламаних пагонах. Їх багато. Але кожну рану слід ретельно загладити, замастити садовим варом чи навіть фарбою (на оліфі), а далі стежити за тим, щоб кожна рана добре заживилася.

Отже, процес омолодження плодового дерева має тривати 3—4 роки. Одні скелетні гілки, обрізані на першому етапі, вже почнуть плодоносити, інші — ще тільки формуватимуть певну частину крони. Плодове дерево при цьому нормально увійде в новий період життя і плодоношення, даватиме користь ще багато років.

Г.А.Скоряк,
м. Вінниця

Як досягти успіху?

Досить часто доводиться чути про гіркі розчарування, які спіткали того чи іншого невдаху — фермера або підприємця. Багато затрачено праці, часу, матеріальних ресурсів, а в результаті — крах. Що ж сталося? Чому людину спіткала невдача? Однозначної відповіді бути не може. Але є ряд важливих принципів, враховуючи та використовуючи котрі, Ви просто приречені на успіх.

Ці секрети успіху я поступово пізнав методом проб і помилок за довгі роки створення колекції рослин, у якій налічується на сьогодні понад 1000 сортів і видів кореневищних багаторічників, грунтопокривних, цибулинних, декоративних гарноквітуючих кущів, ліан, хвойних, водяних рослин, цілющих ягідників, плодових та їх підщеп, лікарських рослин, високоврожайних, цілющих овочів та однорічних квітів. Але щоб утримувати та розвивати таку колекцію, потрібна "здорова" економіка. Адже коли кошти відсутні й не передбачається їхня поява, то й розвивати колекцію неможливо. Недовго загубити й те, що є. А де ж взяти кошти для розвитку підприємства? Багато хто кажуть: "От якби дав мені хто-небудь енну суму грошей, то відразу все змінилося б на краще". Але якщо так міркувати, то швидше за все ці гроші як прийдуть, так і підуть. Розпочинати слід не з цього. Для початку поставте собі мету і визначте шляхи її втілення.

У 1982 році, коли я повернувся зі служби в армії, довелося влаштуватися на роботу на завод, на посаду старшого майстра. Але ж, самі розумієте, вважати себе забезпеченим при доходах від тодішньої зарплати я не міг. Вирішивши зайнятися власною справою, я застосував один з основних принципів досягнення успіху — вивчення ринку. Регулярно протягом року відвідував міські базари і спостерігав, що сьогодні людям потрібне найбільше і за що вони найохочіше і найдорожче ладні заплатити. Позаяк мої інтереси були спрямовані у бік землеробства й рослинництва, то й дослідження виконувалися в цьому напрямку. Я підмітив, що ранньовесняні овочі й розсада коштують значно дорожче, ніж вирощена у традиційні строки копійчана овочева продукція. З цього я зробив кілька висновків:

- по-перше: немає сенсу починати вирощувати продукцію, якої на ринку вже й так вдосталь і яку можна буде збути лише дешевше від її собівартості;
- по-друге: якою б справою Ви не займалися, слід робити все на високому професійному рівні, бо ж не зможе чоботар пекти пиріжки, а пекар успішно шити взуття. Нічого путнього з цього не вийде. Тому освіта, професійні навички й майстерність — наріжні камені будь-якої справи. Багато гуль довелося набити, поки у мене пішла справа і я зміг постачати на ринок високоякісну продукцію. І теплиці буря руйнувала, і якість розсади та редиски спочатку не була вищою, ніж у конкурентів. Тільки завдяки настійливій самоосвіті в комплексі з щоденною практикою вдалося повернути хід справи на краще;
- по-третє: необхідно любити свою роботу. Про який успіх може йти мова, якщо Вам бридке те, чим Ви займаєтеся? На покупця гаркаєте, роботу виконуєте аби-як. Від роботи слід мати задоволення, зробити її своїм хобі, а ще краще навпаки — хобі зробити роботою. Тільки тоді можна домогтися успіху й визнання, стати Майстром своєї справи. А коли Ви стали Майстром, то й гордість за свою справу матимете і це кожний відчує і захоче мати справу лише з Вами. Адже на ринку будь-якого товару завжди повно, але купують спочатку в одного, а вже затим у решти. Ви цього не підмічали?
- по-четверте: велике значення має товарний вигляд і реклама вашої продукції. Якщо ніхто не знає, що у Вас є або вигляд товару і самого продавця не на висоті, а то й зовсім нікчемний, то чи виникне бажання у нього хоч що-небудь придбати? Роки праці на ринку сільгосппродукції показали, що й уже досягнутий успіх можна легко загубити. Ситуація постійно змінюється, ціни й попит теж не сталі. Завжди слід йти на крок попереду своїх конкурентів, уміти прогнозувати стан справ у наступному сезоні. Так сталося й у мене в один з весняних сезонів — ціни на овочеву й квіткову розсаду впали нижче ціни самого насіння цих культур. І хоч удар був відчутний, довелося закомпостувати цілий штабель розсади.

Все ж тоді вдалося вистояти і я зрозумів: раз насіння дорожче від розсади, то нехай його й купують. Так я розпочав займатися насінництвом і вирощуванням саджанців, як продукції більш науковомісткої і з більшою питомою вартістю. Ця подія фактично стала початком створення колекції рослин — моїм улюбленим заняттям, моїм хобі. Займаючись цією не простою справою, вдалося підмітити ще деякі закономірності успіху. Як Ви гадаєте: духовність і бізнес взаємнопов'язані? Я впевнений, вони нероздільні! На обмані, непорядності далеко не поїдеш. Бо що ж після цього? Хто забажає залишити у спадок своїм дітям замість процвітаючої справи калюжу ганебного бруду, фірму "Роги й ратиці"? Лише порядність, чесність, пунктуальність і безмежна акуратність у всіх діяннях буде доброю славою, випереджати Вас, слугуватиме найкращою рекламою Вашій справі.

І ще один дуже важливий секрет — у будь-якому починанні, угоді чи роботі зробіть трішечки більше, ніж Вам за це повинні заплатити і Ви побачите, як усе зміниться на краще, як ваші справи відразу підуть наче самі по собі все краще й краще. Робіть завжди більше, ніж Вам за це платять, і не чекайте негайної винагороди!

Витравіть із себе лінощі, жадібність і заздрощі. Бо через лінощі Ви не зрушите з місця і справи ваші залишаться нездійсненними мріями. Жадібність змушує жати там, де не сіяли, а робити цього не можна ні за яких обставин. Пам'ятайте, що сир безплатний лише у мишоловці. А скільки енергії й часу витрачають заздрісні люди, щоб позбавити успіху свого ближнього. Але ж ця енергія, час і засоби витрачаються не для власного успіху. А життя одне, пролетить швидко і що в результаті? То ж як гадаєте, що краще — бути першим серед рівних і багатих чи багатим серед злидарів, зловтішним серед нещасних? Хіба із злиденного можна взяти приклад, одержати від нього допомогу у важку хвилину, чи продати жебраку свій товар? То ж, можливо, краще поступити так, щоб навколо Вас і завдяки Вам було якомога більше процвітаючих людей.

Спробуйте й Ви застосувати ці нескладні правила й удача посміхнеться Вам, Ваше життя зміниться на краще, Ви доб'єтесь успіху! До того ж успіх цей буде виражатися не лише в грошовому вимірі.

Коли я стояв на міському базарі і торгував розсадою, то гріх було скаржитися на відсутність шматка хліба, і черга покупців була справою звичною. Але це був лише перший крок до успіху. А сьогодні мені пишуть тисячі таких самих, як і я закоханих у рослини і в свою справу, щоб придбати що-небудь з колекції рослин, яка за своїм розмаїттям може суперничати з колекціями кращих ботанічних садів.

Минулорічної весни дізнався, що фірма, яка займається ландшафтним дизайном, висадила саджанці з моєї колекції біля посольств Франції і Кенії на Поклонній горі і на Красній Площі. Усвідомлювати, що по всій країні ростуть вихідці з моєї колекції і приносять радість людям — це найбільша плата за роки, віддані улюбленій справі.

Тож застосуйте у своїй справі ці принципи досягнення успіху і в результаті Ви також будете вважати, що не згаяли час марно, а домоглися того, чого бажали і не шкодуєте ні за чим.

М.С.Гуменюк,
а/с 1858, Вінниця, 21021

Малабарський шпинат


Базела червона


Квітки та плоди базели червоної

Під цією незвичайною назвою існує цікава маловідома рослина базела (Basella alba L.). Найпоширеніші два різновиди цієї рослини: базела біла (Basela alba var. alba) та базела червона (Basella alba var. rubra).

У колекції Національного ботанічного саду ім. М.М.Гришка НАН України вирощують вищезгадані різновиди, але більш пристосована до умов середовища, витриваліша, скоростигліша й урожайніша базела червона. Це однорічна салатна рослина. У неї витке або сланке стебло вишневого забарвлення та численні соковиті світло-зелені листки. Квітки невеликі, біло-рожеві. Насіння у соковитому збірному плоді. Рослина плететься на опорі або стелиться по землі, займаючи площу 2 м^2 і більше.

Базела досить теплолюбна. Висівають її у травні, коли мине загроза весняних заморозків. Хоча це невибаглива рослина, але краще росте й урожайніша на попередньо удобрених грунтах. Любить сонячні місця, посухостійка. Сходи з'являються за два тижні. В першій половині вегетації сіянці розвиваються повільно. Лише через 1,5—2 місяці після появи сходів рослини мають 5—8 потовщених, м'ясистих стебел довжиною 60—80 см та листки, які сягають у довжину 15 см і 10 см у ширину. В цей час можна вибірково збирати урожай, зрізуючи верхівки молодих соковитих пагонів та листки, які за смаком нагадують листки мангольду. Рослини відростають, і збирання зелені триває аж до заморозків.

Для одержання насіння зелень не зрізують. У серпні рослини зацвітають і зав'язуються плоди. Коли вони достигнуть на нижніх пагонах, верхівкові тільки починають цвісти. Цвітіння може тривати до заморозків, поширюючись на верхівкові пагони в міру їхнього росту, тому в наших умовах достигає лише насіння з нижніх та частково — з середніх ярусів. Збирають насіння, коли повністю достигнуть плоди і колір зміниться на чорний; плоди стають м'якими, соковитими. Якщо затриматися із збиранням, вони можуть осипатися.

Базелу білу використовують як салатну рослину. Вона має світло-зелені стебла та видовжені, із загостреною верхівкою листки. Розвивається повільніше і через 1,5—2 місяці після появи сходів має лише 3—4 пагони і майже удвічі менша за об'ємом зеленої маси, ніж базела червона. Вона зацвітає пізніше і не так рясно, як базела червона, тому в наших умовах за безрозсадного вирощування не завжди вдається дочекатися стиглого насіння.

З базели можна приготувати багато різноманітних страв: салати, пюре, запіканки, а також її маринують, засолюють, консервують, смажать та відварюють.


Базела біла

Малосольне асорті. *Зелень різних салатних рослин: головки салату, портулак, мангольд, фенхель, цибулю, базелу, кріп, тархун добре промивають і складають у банки. Заливають киплячим 10%-ним розсолом. Витримують 1—3 доби за кімнатної температури. Перед споживанням віджимають, нарізують, заправляють олією. Для тривалішого зберігання закриті банки ставлять у холодне місце.*

Базела смажена. *Молоді пагони та листки приварюють у підсоленій воді, стежачи, щоб не розварилися. Відціджують, обкачують у борошні та яйцях і підсмажують на олії чи маслі. Подавати до столу можна із сметаною або соусом, приправляючи зеленню.*

Н.М.Смілянець

Книга "Об удобрении почв", автор якої А.А.Колесов був викладачем Харківського землеробного училища, видана у 1887 р., але наведені у ній рекомендації актуальні й сьогодні. Автор статті вирішив підготувати добірку з цієї книги і винести її на суд читачів. Гній, попіл та компости використовували для підвищення родючості землі понад сто років тому. А сьогодні подекуди їх викидають на звалища побутового сміття, особливо у приміській зоні, що не лише не приносить користі, а й значно погіршує екологічну обстановку і санітарний стан землі — основи нашого життя.

Попіл, гній і компости удобрюють грунт

Використання попелу та гною

Завдяки удобренню грунту попелом з рослин до землі повертаються відібрані в неї мінеральні речовини. Тому кожен господар не повинен нехтувати попелом і не обходити нагоду повернути його в грунт, коли це можливо. Цінні різні види попелу, і не тільки за вмістом фосфорної кислоти, калію, вапна, а також і магнію, натрію, заліза, хлору, сірчаної, кремнієвої кислот та інших речовин. Найбільше калію (до 60 %) міститься в попелі із стебел соняшника, а фосфорної кислоти (до 11 %) — у попелі з гречаної соломи. Дія попелу на грунт, як і інших добрив, подвійна: пряма і непряма (побічна).

Грунти щодо вмісту калію можна поділити на дві групи — одні з кожним роком збіднюються на цю речовину, інші — ні. До збіднюваних належать грунти, на яких вирощують рослини, що містять багато калію: цукрові буряки, соняшник, картоплю, городні овочі.

Норма внесення гною для одержання бажаного врожаю залежить від багатьох чинників: від яких тварин одержаний гній, від корму, яким їх годували, як виготовлений гній, який характер грунту, наскільки він виснажений попередніми посівами, під які рослини вносили гній та ін. Тому важко і майже неможливо точно визначити норму гною для всіх випадків.

Але є загальні умови, вироблені практикою. Суть їх полягає в наступному. На важких грунтах (глинисті, замулені) треба вносити велику кількість гною, тому що в них частки гною повільно розкладаються (перегоряють) і вплив гною не сильний, але тривалий, він діє протягом 3—4 років і більше. Навпаки, легкі й пухкі грунти (піщані, супіщані) краще удобрювати малими дозами гною, але частіше. У цих грунтах гній діє швидко, сильно, але недовго — в перший же рік після внесення.

Одні рослини витримують великі дози органічних добрив, як-от соняшник, капуста, кукурудза, ячмінь. Інші рослини не переносять сильного удобрення гноєм і вилягають, наприклад, овес, або витягуються в стебло й листя, даючи мало насіння (горох, сочевиця, гречка та ін.).

Традиційна кількість гною на гектар для сильного удобрення така: на важких грунтах — 32—48 т/га; на легких — 20—28 т/га; для слабкого удобрення — відповідно 12—20 і 2,6—13,4 т/га.

Виготовлення компосту

Матеріалом для компостів можуть бути:

а) землисті речовини: різний попіл, сажа, дорожній пил і бруд, земля з канав, ставковий мул, сміття з двору, домівки, штукатурка із стін, залишки і відходи хімзаводів, миловарних заводів, паперових фабрик та ін.

б) рослинні речовини: зіпсований корм, бур'яни, картопляне бадилля, гичка коренеплодів, стрижні кукурудзи, тирса, кора, стара солома, торф, грудки з боліт, сміття з-під дров, відходи заводів — пивоварних, дріжджових, винокурних, цукрових, органічних кислот, а також плодові вичавки тощо.

в) речовини тваринного походження: нутрощі забитих тварин, нутрощі, м'ясо і кров тварин, які загинули від незаразних хвороб, кістки, копита, роги, вовна, волосся, пір'я, хрущі, черв'яки, слимаки та ін., залишки боєнь, шкірзаводів, пил та очистки суконних фабрик, фекалії, гній, послід птиці та ін.

г) гноївка, сеча, помиї з кухонь, мильна вода після прання та ін.

Виготовлення компосту складається, по-перше, з етапу накопичення у вигляді великої купи так званої компостної землі, до складу якої входить суміш землистих і дрібних речовин. Для цього придатні земля з канав, болотний мул, попіл, дрібне сміття, дорожній пил, тирса, подрібнений торф та ін. Усі ці речовини спершу складають шарами, а потім ретельно перемішують і зберігають в окремій конусоподібній купі. Таку компостну землю можна використати безпосередньо як добриво, а також вона може бути основою інших компостних куп та для пересипання усіх речовин, що входять до компосту — тваринних, рослинних, рідких. Вони добре розкладаються й утримують леткі гази, що виділяються в процесі гниття.

Недалеко від місця, де щоденно одержують багато різних відходів з кухні й сміття, слід також зробити компосту купу. Для цього необхідно викопати яму глибиною 20—30 см, засипати глиною і утрамбувати. З викопаної землі можна зробити валок довкола, щоб запобігти затіканню в компостну купу води. Потім на дно накласти товстий шар вже готової компостної землі, а в неї викидати все, що одержується у вигляді відходів, помиїв, сміття та ін. Усі компоненти розкладають шарами по всій поверхні і прикривають компостною землею.

У такий же спосіб перешаровують землею і рослинні рештки після збирання врожаю, бур'яни після прополювання.

Кількість рідини для поливання компостної купи повинна бути такою, щоб компост був завжди вологий, але не мокрий. За умов надмірного зволоження бродіння в купі може зовсім припинитися, а за її нестачі купа надто нагрівається і може втратити багато газоподібних речовин. Якщо гноївки, помиїв недостатньо, для зволоження можна використовувати воду.

Компост вважається готовим, коли в ньому не помітні речовини, що входять до його складу, маса набуває однорідності, пухка і темна, а насіння бур'янів втратило здатність проростати.

Тривалість компостування неоднакова і може коливатися від двох місяців до двох років, що залежить від догляду за купою, кількості речовин, які прискорюють розкладання компонентів, від поливання, перелопачування, сезону року та інших факторів.

І.А.Бузун, *пенсіонер,*
Харківська обл.



Я живу в селі і помітив, що тютюн на присадибних ділянках вирощує кожен по-своєму. Одні зламують пасинки двічі-тричі за сезон, інші взагалі не допускають їхнього розвитку аж до зрубування рослин. Одні вважають за потрібне зрізувати увесь цвіт одразу після його появи, інші роблять це тоді, коли зав'яжеться насіння. Дехто впевнений, що тютюн набуває міцності, як тільки-но зав'яжеться насіння, і після цього більше пасинкувати його недоцільно. На думку інших, пасинкувати слід аж до збирання врожаю. Сіють у травні-червні, збирають у липні-вересні.

Хотілось би прочитати в журналі поради кваліфікованого спеціаліста щодо технології вирощування тютюну.

О.М.Тупиця

с. Антоновичі Чернігівського р-ну Чернігівської обл.

Тютюн і махорка

Останнім часом законодавство України забороняє рекламувати і пропагувати тютюново-махоркові вироби. Вимагається обов'язкове розміщення на кожній пачці цигарок застереження про шкідливість паління.

Відомо, що пасивні курці більше потерпають від паління, ніж активні. Це, як правило, члени сімей активних курців, зокрема діти. Але ніхто не говорить про подвійну шкоду для сім'ї курця. З одного боку дим, а з іншого — витрати, мінімум 20—30 гривень із сімейного бюджету на місяць. А коли курець у сім'ї не один? Найкращий вихід — кинути палити...

Саме до цього я й закликаю всіх читачів "ДСГ". А з тими, хто не може чи не хоче позбутися згубної звички і не має певного досвіду з вирощування тютюново-махоркового зілля, можу поділитися власним досвідом.

Вирощену на власному городі, висушену, подрібнену рослину з родини пасльонових, здатну накопичувати нікотин і готову для виготовлення самокрутки, здавна називають самосадом. З цією метою вирощують лише два види: тютюн і махорку.

ТЮТЮН

Тютюн — однорічна рослина, яка за сезон із коричневої насінинки розміром з макове зернятко виростає до 2 м і вище. У неї кругле прямостояче стебло, на якому виростає 15—45 листків (їхня форма, розмір, колір і кількість залежать від сорту й умов вирощування). У верхній частині стебла восени виростає суцвіття з гарними рожевими квітками, які цвітуть близько місяця, прикрашаючи городню ділянку.

У тютюново-махорковій промисловості використовують листя тютюну для виготовлення сигарет, цигарок та січеного листя для люльки. Інші частини рослини цінності не становлять.

Існує багато типів тютюну: Американ, Дюбек, Трапезунд та інші.

УМОВИ ВИРОЩУВАННЯ ТА ДОГЛЯД

Тютюн — це тепло-, вологой світлолюбна культура, невибаглива до грунтів і не дуже потребує підживлення. Непридатні для її вирощування лише солонці (грунти, що містять багато хлору).

Найкраще рослина розвивається за середньодобової температури 20°С і довжини світлового дня не менше 10 годин. Якщо температура і тривалість світлового дня зменшуються, ріст рослин уповільнюється, а коли температура стає нижча 10°С — припиняється. Тому тютюн вирощують на добре освітлюваних ділянках (на осонні).

Найбільші врожаї високої якості тютюн дає на невиснажених грунтах легкого механічного складу. На важких грунтах (чорноземах, суглинках) врожай високий, але якість продукції значно гірша.

У тютюну, як і в його близького родича — перцю тривалий вегетаційний період. Тому його вирощують з розсади. Для неї потрібно 35—50 днів і для дорощування у відкритому грунті — 75—150 (всього 110—200 днів).

Розсаду вирощують у парниках чи теплицях. Оптимальна температура для проростання насіння 25—28°С. Коли температура грунту нижча 10°С, насіння не проростає, а при вищій за 35°С — гине.

Висаджують розсаду у відкритий грунт, коли мине загроза весняних заморозків і вона матиме 5—6 справжніх листочків, за схемою 30×80 см. У перші 2—2,5 тижня висаджена розсада хворіє і майже не росте, а через 3—3,5 тижня починає швидко розвиватися, інтенсивно рости, нарощуючи листкову масу.

Догляд за тютюном передбачає: знищення бур'янів, розпушування грунту. Для покращення якості тютюнової сировини рослини підживлюють через 3—4 тижні після висаджування розсади невеликою кількістю попелу і збродженої гноївки з водою. Обривають і знищують нижні (розсадні) листочки. За посушливої погоди необхідно поливати.

Збирають листя протягом усього сезону в міру його достигання (листя стає світлішим і жовтішим від основної маси, бугристим, ламким, а при зламуванні легко відокремлюється від стебла) за 5—7 прийомів.

Сировину заготовляють вранці (коли спаде роса) або увечері й обережно складають листок на листок у купки (ні в якому разі не можна заготовляти мокре листя з росою, після дощу чи після поливання). Потім листки обережно нанизують на дріт або шнур з густотою 150—180 листків на один погонний метр і розвішують для просушування у затінку, де є протяги, або на горищі. Висушене листя для зберігання складають у паперові мішки.

У разі необхідності беруть декілька листків і нарізують тоненькими смужечками (1—1,5 мм) ножем до дощечки чи ножицями. Я роблю це різаком промислового виготовлення для розрізування й обрізування фотопаперу. Цей спосіб нарізування тютюну найзручніший і найпродуктивніший.

Вирощуючи три роки підряд тютюн сорту Трапезунд, помітив його переваги й недоліки порівняно з махоркою.

Переваги: запашніший і його приємно палити; легші й менш трудомісткі догляд за рослиною і переробка сировини.

Основні недоліки: нижча урожайність; більший вегетаційний період, що не завжди дає змогу повністю зібрати врожай до перших заморозків; нелегко вгадати

на городі



щільність самокрутки (щільно скручена важко тягнеться, а слабко скручена — горить нерівномірно, у ній прогоряють "вікна", не встигає охолонути дим.

Тому я чистого тютюну не палив, а додавав до махорки, чим покращував її якість.

МАХОРКА

Махорка, як і тютюн, — теж теплой вологолюбна рослина. Менше реагує на довжину світлового дня, але вибагливіша до грунтів та добрив.

Є багато різних рекомендацій щодо вирощування махорки, але вони не завжди ефективні на практиці.

Я вирощую махорку вже 10 років, тож маю певний досвід. Перепробував багато рекомендацій і порад. Враховуючи і аналізуючи їх та свої невдачі, прорахунки й успіхи, зупинився на технології, яку й хочу запропонувати увазі читачів.

ВИБІР ДІЛЯНКИ

Для отримання високих урожаїв високоякісної махорки потрібно ще з осені вибрати для її вирощування ділянку, яка протягом усього дня освітлюється сонцем і захищена від холодних північних та північно-східних вітрів будівлями або високорослими рослинами (кукурудзою, амарантом, чумизою тощо).

ПІДГОТОВКА ГРУНТУ

Підготовка грунту складається з двох етапів: осіннього і весняного.

Осінній. Відведену ділянку під махорку необхідно притрусити попелом (з розрахунку 150—200 г на 1 м^2), а потім вистелити гноєм (4—6 кг на 1м^2). Кількість гною залежить від того, яким був попередник: якщо конюшина, еспарцет, горох або чистий пар, гною достатньо близько 4 кг на 1 м^2. Коли ж інші культури (соняшник...), які значно виснажують грунт, то на 1 м^2 необхідно 6 кг гною.

Якщо грунт на ділянці важкий, необхідно поверх гною насипати рівномірний шар піску (30—50 кг на 1 м^2). Після цього грунт глибоко перекопують (на всю глибину лопати) і так залишають до весни.

Весняний. Спершу визначають фізичну спілість грунту. Її перевіряють "дідівським способом". Набираємо у жменю грунт з ділянки, стискуємо в кулак, потім долонею догори розкриваємо його. Грунт повинен триматися в грудці заданої форми. Після цього піднімаємо руку на висоту 1,5—1,7 м і, перевернувши долоню, випускаємо грудку. Коли, впавши на землю, вона розсиплеться, грунт вважається фізично спілим. Тобто, вміст вологи у ньому оптимальний для обробітку.

На ділянці розтрушуємо й загортаємо на глибину близько 10 см фосфорні добрива (суперфосфат) — близько 30 г на 1 м^2. Розскороджуємо металевими грабельками і, якщо є хоча б стара дірява поліетиленова плівка, вкриваємо нею ділянку, аби прискорити прогрівання й досягти біологічної спілості грунту. Тепер негайно готуємо насіння до сівби.

ПІДГОТОВКА НАСІННЯ

Заздалегідь, приблизно в березні, беремо невелику кількість насіння, рівномірно розсипаємо на щільну тканину, покладену в блюдечко (на рознос, дощечку...). Зволожуємо теплою водою, накриваємо такою ж тканиною і знову зволожуємо. Ставимо в тепле місце (18—25°С) і тримаємо ганчірку постійно вологою. Через 4—5 діб починаємо спостерігати за проростанням насіння. Коли насіння проросте, рахуємо кількість пророслого (Нп) та не пророслого (Нн) й підраховуємо процент схожості за формулою:

$$\% \text{ схожості насіння} = \frac{100}{\text{Нп} + \text{Нн}} \cdot \text{Нп}.$$

Коли грядка удобрена і розпушена сапкою, готуємо насіння до висіву. Беремо посудину з достатньою площею дна, висипаємо в неї насіння, розрівнюємо по всій площі (товщина шару насіння не повинна перевищувати 3 мм). Заливаємо теплою водою (те, що спливло, можна зібрати й викинути) і витримуємо 5—8 годин. Після замочування воду зливаємо, а насіння розстеляємо на щільну тканину для пророщування (так само, як перевіряли насіння на схожість). Починаємо перевіряти насіння через 3 доби.

Як тільки окремі насінини почнуть накільчуватися, пересипаємо його на суху тканину й просушуємо на протягах чи під потоком повітря від вентилятора за кімнатної температури. Поки насіння просихає, на відведеній ділянці готуємо рядки для сівби.

Махорку вирощую не розсадою, як рекомендує наукова література, а висіваю безпосередньо в грядку. Урожай отримую не пізніше і не гіршої якості, а то й кращий. Це тому, що пересаджена розсада хворіє, не росте 2—3 тижні, потребує додаткового поливу, ретельнішого догляду, більшої затрати часу й праці. Рослина, висіяна в грядку на постійне місце, зійшовши, не хворіє, а інтенсивно розвивається, завдяки чому наздоганяє і навіть обганяє у розвитку розсадну.

СІВБА І ДОГЛЯД ЗА РОСЛИНАМИ

На підготовленій ділянці знімаємо плівку і робимо сапкою неглибокі борозенки з відстанню 70—80 см одна від одної (рядки краще орієнтувати з півночі на південь). Беремо перегній (сипець) або верхній шар лісового грунту (з листяного лісу) і пересіваємо на решето.

Насіння, яке за цей час просохло, змішуємо з сухим великозернистим

піском, підготовленим заздалегідь у пропорції, обчисленій за формулою:

$$\text{Необхідна кількість частин піску} = \frac{\text{\% схожості насіння}}{2{,}5}.$$

На одну частину насіння беремо вирахувану кількість частин піску і ретельно перемішуємо. Цю суміш ріденько висіваємо в підготовлені борозенки на ділянці, присипаємо тонким (близько 1 см) шаром пересіяного перегною чи лісового грунту, щедро поливаємо теплою водою (краще дощовою або річковою) і прикриваємо плівкою. Стежимо, щоб грунт не пересихав, і в разі необхідності поливаємо.

ДОГЛЯД ЗА СХОДАМИ І ФОРМУВАННЯ ГУСТОТИ РОСЛИН

З появою сходів у сухі (бездощові) спекотні дні увечері поливаємо теплою м'якою водою. Якщо сходи з'являються не поодиноко, а кущиками (букетами), то їх проріджуємо, залишаючи найкращі рослини махорки на відстані не більш як 2,5 см одна від одної. Коли кращі сходи сягають 10 см, остаточно формуємо густоту посіву. Це найкраще робити увечері, а в хмарну вогку погоду вдень. Рядки щедро поливаємо теплою, м'якою водою. Витримуємо 30—60 хв. (якщо ділянка величенька, то саме стільки потрібно для поливання всієї ділянки). Коли ж земля розкисла недостатньо, поливаємо ще раз. Проріджуючи, залишаємо в рядках найкращі рослини махорки з відстанню 12—25 см одна від одної, але не більше 6 на погонному метрі (оптимально — 5 рослин). Обережно вирвані з коренем під час проріджування рослини махорки використовуємо як розсаду на власній грядці або ж реалізуємо. Перезволожений грунт присипаємо тонким шаром сухого.

У разі загрози заморозків на ніч щедро поливаємо махорку теплою водою, вкриваємо старими ковдрами, ряднами або соломою, а зверху плівкою (такий захист зберіг посіви махорки навіть у 1999 р., коли морози на поверхні грунту сягали 7—9°С).

Підживлення здійснюємо 2—4 рази за вегетаційний період. Уперше через 7—10 днів після появи перших сходів махорки, коли рослини кволі і погано розвиваються, водним розчином збродженого коров'яку (5:1) або курячого посліду (1:10). Для зброджування свіжого коров'яку на одну його частину беремо одну частину води, а на одну частину курячого посліду — дві частини води. Ставимо на сонце, щодня помішуємо; поливаємо із розрахунку 1,5—2 л на 1 м погонний рядка. Щоб змити добриво з листочків махорки після підживлення, поливаємо її чистою водою.

Друге підживлення обов'язкове. Робимо його через 3—5 днів після формування густоти. Беремо такий же розчин, як і для першого підживлення, але додаємо по 10 г суперфосфату на кожне відро розчину. Витрачаємо 0,2—0,3 л під кожне стебло.

Втретє підживлюємо розчином нітроамофоски на початку цвітіння махорки (перед або після першого пасинкування).

Останнє, четверте підживлення проводимо після зрубування першого (основного) врожаю, щедро поливаючи водою з додаванням нітроамофоски (60—80 г на 1 м^2 площі) всю ділянку. Усі підживлення робимо увечері.

Сапування здійснюємо з метою розпушування грунту й знищення бур'янів, 5—7 разів на сезон. Перше — після появи сходів, на глибину 3—5 см. Наступні — на глибину 7—8 см після кожного підживлення і в разі утворення щільної кірки на поверхні грунту чи появи бур'янів.

Підчищення — знищення двох-трьох нижніх листочків — здійснюється перед другим підживленням або одразу після нього.

Пасинкування — зламування пагінців, що з'являються з-під листочків махорки. Пасинкуємо щотижня.

Вершкування — зламування вершка махорки (суцвіття і 2—5 малесеньких листочків, розташованих у суцвіттях). У розкішної рослини зламуємо суцвіття з двома листочками, а у слабших переважно верхівки, захоплюючи більше листочків. Вершкування здебільшого поєднуємо з пасинкуванням. Востаннє це робимо за 1—2 дні перед зрізуванням махорки.

Догляд за отавою зводиться до вершкування і пасинкування.

ЗАГОТІВЛЯ СИРОВИНИ

Махорку вважають стиглою тоді, коли на листі з'являється бугруватість і жовтуваті плямки (особливо на нижніх листках). Листя стає важким, крихким, липким, а на ділянці з'являється стійкий запах махорки. Зрубування основного врожаю роблять гострою сокирою за сухої теплої погоди в другій половині дня (коли листя прив'яне і стане не таким ламким), залишаючи пеньок висотою 2—5 см над поверхнею землі. В цих пеньках прокинуться сплячі бруньки, з яких ще встигає вирости і достигнути отава — другий урожай.

Рубати слід по одному стеблу і обережно, щоб не обламати листя. Зрубану махорку розкладаємо на купки за сортами (на 2—4 сорти залежно від товщини стебла, розміру і соковитості листя). Якщо є кволі та недостиглі стебла, залишаємо їх на друге зрубування.

"Моріння махорки". Зрубану сировину ховаємо від атмосферних опадів (дощу, роси) під навіс чи на горище. Під низ кладемо дерев'яний стелаж, на який розкладаємо спочатку відсортовані найрозкішніші стебла вершками в один бік, а місцем зрізу — в інший. Потім розкладаємо махорку наступного, нижчого сорту (вершками в інший бік) зверху уже розкладеного, і так далі, поки не розкладемо всю зрубану махорку. Ширину купи робимо таку, щоб при розкладанні всієї махорки вона мала висоту 50—70 см. Залишаємо так приблизно на одну добу.



За цей час температура в середині купи повинна підвищитися до 40—45°С, але не більше. Складаючи махорку в купу, стежимо, щоб не було на ній сухого листя й насіння. Якщо ж є, то сухе листя обриваємо і складаємо в ящик або паперовий мішок для зберігання, а насіння обриваємо й знищуємо. За добу махорка прив'яне і в ній пройде часткова ферментація. Цей процес у нашій місцевості називають "морінням махорки".

СУШІННЯ І ЗБЕРІГАННЯ МАХОРКИ

Для сушіння (після моріння) кожне стебло махорки розколюємо гострим ножем уздовж так, щоб не розколотими залишалися вершина й окоренок стебла. Нанизуємо на заздалегідь приготовлені жердини діаметром 1,5—2 см чи на металеві прути діаметром 10—14 мм. На кожну жердину нанизується махорка тільки одного сорту. Жердини розвішуємо в тіні з протягами (під навісом чи на горищі). Я розвішую на горищі й витягую шибки у фронтонах, щоб створити протяг. Махорка нижчого сорту висихає швидше, а високоякісна — довше (1,5—2 місяці).

Коли махорка висохне, обриваємо листя й складаємо в паперові ящики чи мішки, а стебла зв'язуємо в пучки і так зберігаємо в сухому місці. Для обривання листя треба підбирати погоду, коли листя відділяється і не кришиться.

Збирання і сушіння отави. Урожай отави значно менший, ніж основний, і гіршої якості, але це додаткове надходження продукції. Рубають отаву, коли вона повністю достигне або настане загроза осінніх заморозків. Вирубують з пеньочками, які залишилися від першого збирання. Далі все роблять за описаною вище технологією.

ПРИГОТУВАННЯ САМОСАДУ

Переробка листя. Спочатку я беру листя основного врожаю й отаву, підсушую і перетираю в руках над решетом з круглими отворами діаметром 3,5—4 мм, яке можна виготовити з великої (краще овальної форми) бляшанки з-під оселедців, пробивши отвори цвяхом, і пересіваю. Те листя, що не висіялося, перетираю вдруге і так до тих пір, поки в решеті залишаться лише прожилки й хвостики, які зсипаю в посудину.

Листя слід перетирати обережно, щоб якомога менше утворювалося потерті (махоркового пилу). Закінчивши пересівати все листя на решето, відсіваю потерть на сито, яким підсівають борошно. Все, що залишилося в ситі, висипаю в мішок. Потерть не викидаю, а використовую для боротьби з шкідниками саду.

Переробка стебел. Стебла січу сікачем у саморобній ступці (металева гільза із тракторного двигуна, у дно якої забив грушевий чопик). Сікач зробив так. До металевого стержня приварив відрізок ресори і заточив. Січу на те решето, на яке відсівав листя. Коли пересічу всі стебла, відсіваю потерть на сито. Але в січених стеблах махорки залишаються мочалкоподібні шматочки серцевини стебла. Вона легко відвіюється на невеличкому вітрі. Відвіювати серцевину треба обов'язково, тому що вона при палінні надає самосаду неприємної кислинки. Пересічені стебла змішую з листям. Отримую міцний самосад, який не кожен зможе курити. Якщо є, то додаю нарізаний тютюн. Послаблюю міцність махорки буркуном. Ця добавка значно покращує якість махорки, ароматизуючи її.

Буркун заготовляю на початку його цвітіння, збираючи всю надземну частину рослини. Сушу в затінку. Січу, відсіваю і додаю до махорки доти, доки отримаю міцність на свій смак. Використовую й інші добавки у невеликих дозах, щоб вони ледь відчувалися. Це корінь татарського зілля і хрону. Корінь татарського зілля надає своєрідного аромату не запаленій самокрутці, а також відчувається він і під час паління. Хрін додає димові своєрідної гостроти.

Ці корені висушую, січу й підсіваю на решеті з отворами діаметром 2,5 мм (потерті не відсіваю). Ароматизую махорку також м'ятою, мелісою, листям або спиртовою витяжкою із зеленого грецького горіха. Але цих рослин додавати безпосередньо до махорки не можна, тому що вони в процесі горіння виділяють їдкий дим, що нагадує запах тліючої вати або ганчірки. Ароматизувати слід таким способом. Готуємо напар (заварюємо як чай), охолоджуємо, проціджуємо й зволожуємо махорку з "Росинки".

Ще кращі результати дає пропарювання самосаду в герметично закритому посуді за температури 60—80°С. Це можна робити так. Беремо скляну банку, злегка змащуємо внутрішні стінки медом. Махорку з усіма добавками зволожуємо напаром ароматичних трав, засипаємо в банку, закручуємо металевою кришкою, ставимо в розігріту до 60—80°С піч чи духовку, витримуємо при цій температурі 2—3 години і даємо охолонути разом з піччю.

Відкриваємо банку, витрушуємо й просушуємо самосад, засипаємо в поліетиленову торбинку або в чисту суху скляну банку і закриваємо щільною капроновою кришкою. Міцно зав'язуємо, щоб не вивітрювався аромат. Крім ароматизації, під час пропарювання відбувається додаткова ферментація, що позитивно впливає на якість приготовленого самосаду.

Бажаю успіхів у цій нелегкій справі.

С.О.Клименко,
с. Зуївці Миргородського р-ну
Полтавської обл. 37630

Відроджена Американка

Товарні бульби та супереліта за один сезон з гібридного насіння картоплі Золушка

Вирощувати картоплю з гібридного насіння можна як розсадним способом, так і висівом сухого насіння безпосередньо в грунт на глибину 2—3 см — по 2 насінини в лунку за схемою 50х30 см за два тижні ло припинення заморозків.

Розповім про власний досвід вирощування картоплі Золушка.

Наприкінці 2000 року я взяв порожню пластикову пляшку з-під якогось солодкого напою, зрізав у ній верхню частину і наповнив торфом, потім залив водою і висіяв насіння картоплі на розсаду, зверху замульчував сухим торфом шаром 2—3 см і поставив на підвіконня. Догляд за розсадою полягав у поливі та одному-двох підживленнях азотними добривами. На момент висаджування розсада досягла висоти 8—12 см. Навесні, у період розпускання листя на березі, я на своїй дачній ділянці викопав лунки розміром 50х30 см, вніс у кожну по 500 г гноївки і висадив по два паростки.



Картоплиння виросло міцним — з товстими стеблами і добре облистненим. І раптом, як сніг на голову, давній знайомий — колорадський жук. Але велика подяка французам за препарат Регент, застосувавши який лише раз, ми з полегшенням зітхнули. Картопля зацвіла як ніколи, а кущі були по пояс висотою з високими бугорками під ними, які ніби прохали — викопай нас...

У серпні, викопавши лише 4 кущі картоплі, вирощеної з гібридного насіння сорту Золушка, я з горою наповнив 10—літрове відро дивовижними за формою бульбами, що нагадували славнозвісну Американку. Бульби, вирощені з насіння першого року, можна використовувати для їжі або ж як елітний садивний матеріал для наступного сезону.

Наприкінці лютого наступного року я яровизував суперелітну картоплю, вирощену з гібридного насіння першого року, щоб до початку висаджування мати міцні паростки. На сонячній ділянці з шиферу зробив короб заввишки 20 см. Грунт заправив органічними добривами. Борозенки зробив неглибокими, а висаджені в них бульби засипав 2—3-сантиметровим шаром землі. Завдяки цьому бульби швидко проросли. Щойно з'явились сходи, накрив їх шаром соломи завтовшки 10—12 см. Зверху засипав хвоєю — чим більше, тим краще! Результати були вражаючими — жодного жука за весь сезон!

Влітку, коли треба було вибрати кілька великих картоплин, солому трохи піднімав. Це не шкодило рослинам, більше того — при цьому швидко зав'язувались і росли нові бульби.

Коли картопля дозріла, солому прибрав. Весь урожай (до 5 кг з куща) був практично на поверхні грунту. Вирощував Золушку суперелітними бульбами, одержаними з насіння, і без соломи. Урожай отримував небачений — як ніколи раніше. Картоплі було дуже багато, була вона гарна і смачна — цим все сказано...

Бажаючим придбати 100 насінин картоплі Золушка (ціна 10 грн.) або суперелітний садивний матеріал в бульбах звертатися за адресою: ***Володимир Миколайович Гончаров,***

вул. Дніпродзержинська, буд. 4, кв. 79, м. Донецьк, 83016, Україна, тел. (0622) 63-84-83.

Робіть ставку на "Високий урожай"!

Я городник з багаторічним стажем. Успішно застосовую на своїх 6 сотках новинки агротехніки, добрива, засоби захисту рослин. хотів би більше довідатися про регулятори росту рослин, зокрема емістим С, Івін, потейтин. І взагалі, про роль цих препаратів для рослин, де їх виробляють і де можна придбати.

Микола Клименко, м. Нікополь Дніпропетровської обл.

Таких листів на адресу журналу надходить чимало. Наш кореспондент зустрівся з генеральним директором акціонерного товариства "Високий урожай" С.М.Герасименком і попросив відповісти на запитання, що найчастіше зустрічаються в редакційній пошті.

Кор. Станіславе Михайловичу! Давайте звернемося до витоків. Розкажіть, будь ласка, що це за дивовижні стимулятори росту, як вони діють, навіщо їх застосовувати.

С.М.Герасименко. В середині XX ст. сільське господарство завдяки праці вчених хіміків та біохіміків одержало новий тип агрохімікатів — регулятори росту рослин. На відміну від мінеральних добрив та засобів захисту, застосування яких спрямоване на створення середовища, сприятливого для сільськогосподарських культур, нові препарати використовують для зміцнення процесів життєдіяльності рослин з метою поліпшення їх господарсько цінних властивостей. Значне місце відводиться їм в аграрному секторі України, Росії, Білорусі, Молдови, США, Іспанії, Болгарії.

Єдиним виробником регуляторів росту в нашій країні є акціонерне товариство "Високий урожай", в основу діяльності якого покладені результати досліджень учених Інституту біоорганічної хімії та нафтохімії НАН України. Товариство випускає екологічно безпечні препарати нового покоління — емістим С, агростимулін, бетастимулін, зеастимулін, Івін, потейтин. Ці регулятори на 15—20 % збільшують врожайність, підвищують харчову цінність вирощеної продукції, зменшують вихід некондиційної продукції та витрати під час збирання, транспортування та зберігання. Під впливом регуляторів росту на 20—30 % підвищується польова стійкість рослин проти хвороб. Також доведено (дослідами, виконаними у Чорнобильській зоні), що під впливом регуляторів росту в рослинній сировині зменшується вміст радіонуклідів та важких металів.

Кор. Садівники і городники — народ прискіпливий. Давайте все ж спробуємо докопатися до суті і відповісти, завдяки яким процесам відбувається благотворний вплив на рослини вказаних вище препаратів.

С.М.Герасименко. Слід зауважити, що синтетичні фізіологічно активні речовини водночас із корисним впливом на рослини характеризуються певними побічними шкідливими властивостями. Наприклад, 1931 року вчені відкрили будову ендогенного ауксину, синтезували його аналоги, вивчили їхню



Генеральний директор Акціонерного товариства "Високий урожай" Станіслав Михайлович Герасименко.

фізіологічну дію на рослинні об'єкти і впровадили у виробництво (Гродзінський Д.М., 1973; Калінін Ф.Л., 1984; Муромцев Г.С., 1987). Водночас тривав постійний науковий пошук фізіологічно активних речовин природного біосинтезу, таких, що ефективно впливають на процеси росту та продуктивність рослин і є екологічно безпечними. Пошуки виявилися успішними.

Взяти емістим С (ТУ України 88.264.021—95), який набув широкого визнання серед населення. Його одержують шляхом штучного культивування мікроскопічних грибів з коренів женьшеню та обліпихи, в результаті чого утворюється унікальний комплекс ростових речовин у складі фітогормонів ауксинової, гіберелінової та цитокінінової природи, амінокислот, вуглеводів, жирних кислот та мікроелементів. Завдяки цьому емістим С ефективно стимулює ріст і розвиток практично всіх сільськогосподарських і декоративних культур. Під його дією підвищується енергія проростання та польова схожість насіння, прискорюється наростання кореневої системи та зеленої маси, завдяки чому активніше використовується волога та поживні речовини, зростають захисні властивості рослин, стійкість проти захворювань, стресів та несприятливих погодних умов. Детальніше про використання емістиму С та інших регуляторів росту читачі зможуть прочитати в одному з наступних номерів журналу "Дім, сад, город".

Кор. І в Росії також застосовуються українські препарати?

С.М.Герасименко. До того ж на значних площах у Краснодарському краї і Тюменській області. А ще їх успішно використовують у Білорусі та Молдові, вивчають у Казахстані. Ведуться переговори щодо постачання регуляторів росту у Німеччину та в Китай.

Кор. Багатьох садівників, городників, дачників цікавить технологія застосування цих диводійних речовин.

С.М.Герасименко. Вона винятково проста. Ведеться передпосівна обробка насіння та обприскування посівів у періоди, критичні щодо елементів живлення. Ефективність гектарної норми препаратів дорівнює дії добрив на рівні NPK — 90 кг/га. Норми витрат надзвичайно малі і становлять: під час обробки насіння — 10—20 мл/т, обприскування посівів — 5—10 мл/га. Технологією передбачено як самостійне застосування препаратів, так і в поєднанні з протруювачами та фунгіцидами.

Кор. І найболісніше питання, що зустрічається в багатьох листах — ціна емістиму С, потейтину, івіну, інших регуляторів росту.

С.М.Герасименко. Вона значно нижча зарубіжних аналогів, скажімо, таких як агріспон (США), амінол, кадостін, фоснутрен (Іспанія) та інших. Скажу ще так: прибуток від використання вітчизняних регуляторів росту у 5—10 разів перевищує витрати, пов'язані з їх застосуванням.

Кор. І останнє запитання: де можна придбати продукцію АТ "Високий урожай"?

С.М.Герасименко. Передусім, як нині говорять, безпосередньо у виробника за адресою: 02160, Київ, Харківське шосе, 50. Телефони 559-32-13, 559-71-77, 559-66-17. Також на різноманітних сільськогосподарських виставках, у яких ми завжди беремо активну участь, зокрема на виставках, що їх проводить журнал "Дім, сад, город". Нині наші представництва є також у Запоріжжі, Дніпропетровську, Донецьку, Харкові, Сумах, Львові, Одесі, Сімферополі, Мелітополі та інших містах. Плануємо розширювати виробництво і тому запрошуємо до співробітництва всіх, хто захоче придбати і продавати нашу продукцію.

Робіть ставку на регулятори росту АТ "Високий урожай" і ви не помилитесь.

Інтерв'ю провів В.Давидко



Продукція АТ "Високий урожай" завжди користується великим попитом.

ЗЕМЕЛЬНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ

Розділ I. ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

Глава 1. Основні положення

Стаття 1. Земля — основне національне багатство

1. Земля є основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави.

2. Право власності на землю гарантується.

3. Використання власності на землю не може завдавати шкоди правам і свободам громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Стаття 2. Земельні відносини

1. Земельні відносини — це суспільні відносини щодо володіння, користування і розпорядження землею.

2. Суб'єктами земельних відносин є громадяни, юридичні особи, органи місцевого самоврядування та органи державної влади.

3. Об'єктами земельних відносин є землі в межах території України, земельні ділянки та права на них, у тому числі на земельні частки (паї).

Стаття 3. Регулювання земельних відносин

1. Земельні відносини регулюються Конституцією України, цим Кодексом, а також прийнятими відповідно до них нормативно-правовими актами.

2. Земельні відносини, що виникають при використанні надр, лісів, вод, а також рослинного і тваринного світу, атмосферного повітря, регулюються цим Кодексом, нормативно-правовими актами про надра, ліси, води, рослинний і тваринний світ, атмосферне повітря, якщо вони не суперечать цьому Кодексу.

Стаття 4. Земельне законодавство та його завдання

1. Земельне законодавство включає цей Кодекс, інші нормативно-правові акти у галузі земельних відносин.

2. Завданням земельного законодавства є регулювання земельних відносин з метою забезпечення права на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави, раціонального використання та охорони земель.

Стаття 5. Принципи земельного законодавства

Земельне законодавство базується на таких принципах:

а) поєднання особливостей використання землі як територіального базису, природного ресурсу і основного засобу виробництва;

б) забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави;

в) невтручання держави в здійснення громадянами, юридичними особами та територіальними громадами своїх прав щодо володіння, користування і розпорядження землею, крім випадків, передбачених законом;

г) забезпечення раціонального використання та охорони земель;

ґ) забезпечення гарантій прав на землю;

д) пріоритету вимог екологічної безпеки.

Глава 2. Повноваження Верховної Ради України, Верховної Ради Автономної Республіки Крим та органів місцевого самоврядування в галузі земельних відносин

Стаття 6. Повноваження Верховної Ради України в галузі земельних відносин

До повноважень Верховної Ради України в галузі земельних відносин належить:

а) прийняття законів у галузі регулювання земельних відносин;

б) визначення засад державної політики в галузі використання та охорони земель;

в) затвердження загальнодержавних програм щодо використання та охорони земель;

г) встановлення і зміна меж районів і міст;

ґ) погодження питань, пов'язаних з вилученням (викупом) особливо цінних земель;

д) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до Конституції України.

Стаття 7. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин

До повноважень Верховної Ради Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин на території республіки належить:

а) розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;

б) забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;

в) погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації в межах території Автономної Республіки Крим;

г) затвердження та участь у реалізації республіканських програм використання земель, підвищення родючості грунтів, охорони земель;

ґ) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;

д) координація діяльності районних і міських (міст республіканського значення) рад у галузі земельних відносин;

е) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

є) координація здійснення контролю за використанням та охороною земель;

ж) внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;

з) встановлення і зміна меж сіл, селищ;

и) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 8. Повноваження обласних рад у галузі земельних відносин

До повноважень обласних рад у галузі земельних відносин на території області належить:

а) розпорядження землями, що знаходяться у спільній власності територіальних громад;

б) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;

в) забезпечення реалізації державної політики в галузі використання та охорони земель;

г) погодження загальнодержавних програм використання та охорони земель, участь у їх реалізації на відповідній території;

ґ) затвердження та участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості грунтів, охорони земель;

д) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

е) організація землеустрою;

є) внесення до Верховної Ради України пропозицій щодо встановлення та зміни меж районів, міст;

ж) встановлення та зміна меж сіл, селищ;

з) вирішення земельних спорів;

и) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 9. Повноваження Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин

До повноважень Київської і Севастопольської міських рад у галузі земельних відносин на їх території належить:

а) розпорядження землями територіальної громади міста;

б) передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;

в) надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

г) вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності в порядку, передбаченому цим Кодексом;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб міста;

д) припинення права користування земельними ділянками у випадках, передбачених цим Кодексом;

е) прийняття рішення щодо звільнення самовільно зайнятих земельних ділянок;

є) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;

ж) встановлення та зміна меж сіл, селищ, районів у містах;

з) організація землеустрою;

и) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

і) здійснення контролю за використанням і охороною земель комунальної власності, додержанням земельного та екологічного законодавства;

ї) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) чи припинення використання земельної ділянки громадянами та юридичними особами в разі порушення ними вимог земельного законодавства;

й) інформування населення щодо надання, вилучення (викупу) земельних ділянок;

к) внесення у встановленому порядку пропозицій до Верховної Ради України щодо встановлення та зміни меж міст;

л) вирішення земельних спорів;

м) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 10. Повноваження районних рад у галузі земельних відносин

До повноважень районних рад у галузі земельних відносин на території району належить:

а) розпорядження землями на праві спільної власності відповідних територіальних громад;

б) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок із земель державної власності, що проводяться органами виконавчої влади;

в) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

г) забезпечення реалізації державної політики в галузі охорони та використання земель;

ґ) організація землеустрою та затвердження землевпорядних проектів;

д) внесення до Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних рад пропозицій щодо встановлення і зміни меж районів, міст, селищ, сіл;

е) вирішення земельних спорів;

є) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 11. Повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин

Повноваження районних у містах рад у галузі земельних відносин визначаються міськими радами.

Стаття 12. Повноваження сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин

До повноважень сільських, селищних, міських рад у галузі земельних відносин на території сіл, селищ, міст належить:

а) розпорядження землями територіальних громад;

б) передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу;

в) надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

г) вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб відповідних територіальних громад сіл, селищ, міст;

д) організація землеустрою;

е) координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів;

є) здійснення контролю за використанням та охороною земель комунальної власності, додержанням земельного та екологічного законодавства;

ж) обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства;

з) підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до цього Кодексу;

и) встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом;

і) інформування населення щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок;

ї) внесення пропозицій до районної ради щодо встановлення і зміни меж сіл, селищ, міст;

й) вирішення земельних спорів;

к) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Глава 3. Повноваження органів виконавчої влади в галузі земельних відносин

Стаття 13. Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин

До повноважень Кабінету Міністрів України в галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) реалізація державної політики у галузі використання та охорони земель;

в) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному цим Кодексом;

г) координація проведення земельної реформи;

ґ) розроблення і забезпечення виконання загальнодержавних програм використання та охорони земель;

д) організація ведення державного земельного кадастру, державного контролю за використанням і охороною земель та здійснення землеустрою;

е) встановлення порядку проведення моніторингу земель;

є) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 14. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у галузі земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади з питань екології та природних ресурсів у галузі земельних відносин належить:

а) участь у розробленні та реалізації загальнодержавних і регіональних програм використання та охорони земель;

б) організація моніторингу земель;

в) участь у розробці нормативних документів у галузі охорони земель та відтворення родючості грунтів;

г) здійснення державної екологічної експертизи землекористування;

ґ) внесення пропозицій щодо формування державної політики в галузі охорони та раціонального використання земель;

д) здійснення міжнародного співробітництва з питань охорони земель;

е) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 15. Повноваження центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин

До повноважень центрального органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів у галузі земельних відносин належить:

а) внесення пропозицій про формування державної політики у галузі земельних відносин і забезпечення її реалізації;

б) координація робіт з проведення земельної реформи;

в) участь у розробленні та реалізації загальнодержавних, регіональних програм використання та охорони земель;

г) ведення державного земельного кадастру, в тому числі державної реєстрації земельних ділянок;

ґ) здійснення землеустрою, моніторингу земель і державного контролю за використанням та охороною земель;

д) здійснення державної експертизи програм і проектів з питань землеустрою, державного земельного кадастру, охорони земель, реформування земельних відносин, а також техніко-економічних обгрунтувань цих програм і проектів;

е) розроблення економічного і правового механізму регулювання земельних відносин;

є) участь у розробленні та здійсненні заходів щодо розвитку ринку земель;

ж) здійснення міжнародного співробітництва в галузі земельних відносин;

з) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 16. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин

До повноважень Ради міністрів Автономної Республіки Крим у галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і республіканських програм з питань використання та охорони земель;

в) координація здійснення землеустрою і державного контролю за використанням та охороною земель;

г) підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у порядку, визначеному цим Кодексом;

д) здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;

е) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Стаття 17. Повноваження місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин

До повноважень місцевих державних адміністрацій у галузі земельних відносин належить:

а) розпорядження землями державної власності в межах, визначених цим Кодексом;

б) участь у розробленні та забезпеченні виконання загальнодержавних і регіональних (республіканських) програм з питань використання та охорони земель;

в) координація здійснення землеустрою та державного контролю за використанням та охороною земель;

г) підготовка висновків щодо надання або вилучення (викупу) земельних ділянок;

ґ) викуп земельних ділянок для суспільних потреб у межах, визначених цим Кодексом;

д) підготовка висновків щодо встановлення та зміни меж сіл, селищ, районів, районів у містах та міст;

е) здійснення контролю за використанням коштів, що надходять у порядку відшкодування втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, пов'язаних із вилученням (викупом) земельних ділянок;

є) координація діяльності державних органів земельних ресурсів;

ж) вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону.

Розділ II. ЗЕМЛІ УКРАЇНИ

Глава 4. Склад та цільове призначення земель України

Стаття 18. Склад земель

1. До земель України належать усі землі в межах її території, в тому числі острови та землі, зайняті водними об'єктами, які за основним цільовим призначенням поділяються на категорії.

2. Категорії земель України мають особливий правовий режим.

3. Україна за межами її території може мати на праві державної власності земельні ділянки, правовий режим яких визначається законодавством відповідної країни.

Стаття 19. Категорії земель

1. Землі України за основним цільовим призначенням поділяються на такі категорії:

а) землі сільськогосподарського призначення;

б) землі житлової та громадської забудови;

в) землі природно-заповідного та іншого природоохоронного призначення;

г) землі оздоровчого призначення;

ґ) землі рекреаційного призначення;

д) землі історико-культурного призначення;

е) землі лісового фонду;

є) землі водного фонду;

ж) землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

2. Земельні ділянки кожної категорії земель, які не надані у власність або користування громадян чи юридичних осіб, можуть перебувати у запасі.

Стаття 20. Встановлення та зміна цільового призначення земель

1. Віднесення земель до тієї чи іншої категорії здійснюється на підставі рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень.

2. Зміна цільового призначення земель провадиться органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, які приймають рішення про передачу цих земель у власність або надання у користування, вилучення (викуп) земель і затверджують проекти землеустрою або приймають рішення про створення об'єктів природоохоронного та історико-культурного призначення.

3. Зміна цільового призначення земель, які перебувають у власності громадян або юридичних осіб, здійснюється за ініціативою власників земельних ділянок у порядку, що встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Стаття 21. Наслідки порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель

Порушення порядку встановлення та зміни цільового призначення земель є підставою для:

а) визнання недійсними рішень органів державної влади та органів місцевого самоврядування про надання (передачу) земельних ділянок громадянам та юридичним особам;

б) визнання недійсними угод щодо земельних ділянок;

в) відмови в державній реєстрації земельних ділянок або визнання реєстрації недійсною;

г) притягнення до відповідальності відповідно до закону громадян та юридичних осіб, винних у порушенні порядку встановлення та зміни цільового призначення земель.

Глава 5. Землі сільськогосподарського призначення

Стаття 22. Визначення земель сільськогосподарського призначення та порядок їх використання

1. Землями сільськогосподарського призначення визнаються землі, надані для виробництва сільськогосподарської продукції, здійснення сільськогосподарської науково-дослідної та навчальної діяльності, розміщення відповідної виробничої інфраструктури або призначені для цих цілей.

2. До земель сільськогосподарського призначення належать:

а) сільськогосподарські угіддя (рілля, багаторічні насадження, сіножаті, пасовища та перелоги);

б) несільськогосподарські угіддя (господарські шляхи і прогони, полезахисні лісові смуги та інші захисні насадження, крім тих, що віднесені до земель лісового фонду, землі під господарськими будівлями і дворами, землі тимчасової консервації тощо).

3. Землі сільськогосподарського призначення передаються у власність та надаються у користування:

а) громадянам — для ведення особистого селянського господарства, садівництва, городництва, сінокосіння та випасання худоби, ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

б) сільськогосподарським підприємствам — для ведення товарного сільськогосподарського виробництва;

в) сільськогосподарським науково-дослідним установам та навчальним закладам, сільським професійно-технічним училищам та загальноосвітнім школам — для дослідних і навчальних цілей, пропаганди передового досвіду ведення сільського господарства;

г) несільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям, релігійним організаціям і об'єднанням громадян — для ведення підсобного сільського господарства.

4. Землі сільськогосподарського призначення не можуть передаватись у власність іноземним громадянам, особам без громадянства, іноземним юридичним особам та іноземним державам.

Стаття 23. Пріоритетність земель сільськогосподарського призначення

1. Землі, придатні для потреб сільського господарства, повинні надаватися насамперед для сільськогосподарського використання.

2. Визначення земель, придатних для потреб сільського господарства, провадиться на підставі даних державного земельного кадастру.

3. Для будівництва промислових підприємств, об'єктів житлово-комунального господарства, залізниць і автомобільних шляхів, ліній електропередачі та зв'язку, магістральних трубопроводів, а також для інших потреб, не пов'язаних з веденням сільськогосподарського виробництва, надаються переважно несільськогосподарські угіддя або сільськогосподарські угіддя гіршої якості.

4. Лінії електропередачі і зв'язку та інші комунікації проводяться головним чином вздовж шляхів, трас тощо.

Стаття 24. Земельні ділянки державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. Державним і комунальним сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям надаються земельні ділянки із земель державної і комунальної власності у постійне користування для науково-дослідних, навчальних цілей та ведення товарного сільськогосподарського виробництва.

2. Державні і комунальні сільськогосподарські підприємства, установи і організації можуть орендувати земельні ділянки, що перебувають у власності громадян та юридичних осіб.

3. У разі ліквідації державного чи комунального підприємства, установи, організації землі, які перебувають у їх постійному користуванні, за рішенням відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування переводяться до земель запасу або надаються іншим громадянам та юридичним особам для використання за їх цільовим призначенням, а договори оренди земельних ділянок припиняються.

Стаття 25. Приватизація земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. При приватизації земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій земельні ділянки передаються працівникам цих підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерам з їх числа з визначенням кожному з них земельної частки (паю).

2. Рішення про приватизацію земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій приймають органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень за клопотанням працівників цих підприємств, установ та організацій.

3. Землі у приватну власність працівникам державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерам з їх числа передаються безоплатно.

4. Площа земель, що передаються у приватну власність, становить різницю між загальною площею земель, що перебували у постійному користуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, і площею земель, які залишаються у державній чи комунальній власності (лісовий фонд, водний фонд, резервний фонд).

5. Кожен працівник цього підприємства, установи та організації, а також пенсіонери з їх числа мають гарантоване право одержати свою земельну частку (пай), виділену в натурі (на місцевості).

6. При обчисленні розміру земельної частки (паю) враховуються сільськогосподарські угіддя, які перебували у постійному користуванні державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, за винятком земель, що залишаються у державній та комунальній власності. Загальний розмір обчисленої для приватизації площі сільськогосподарських угідь поділяється на кількість працівників цих підприємств та пенсіонерів з їх числа.

7. Вартість і розміри в умовних кадастрових гектарах земельних часток (паїв) працівників відповідних підприємств, установ і організацій та пенсіонерів з їх числа є рівними.

8. Внутрігосподарські шляхи, господарські двори, полезахисні лісосмуги та інші захисні насадження, гідротехнічні споруди, водойми тощо можуть бути відповідно до цього Кодексу передані у власність громадян, сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, що створені колишніми працівниками державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій.

9. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у процесі приватизації створюють резервний фонд земель за погодженням його місця розташування з працівниками цих підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерами з їх числа у розмірі до 15 відсотків площі усіх сільськогосподарських угідь, які були у постійному користуванні відповідних підприємств, установ та організацій.

10. Резервний фонд земель перебуває у державній або комунальній власності і призначається для подальшого перерозподілу та використання за цільовим призначенням.

Стаття 26. Використання земельних ділянок з меліоративними системами

Земельні ділянки, одержані громадянами внаслідок приватизації земель державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, на яких розташовані та функціонують меліоративні системи, використовуються спільно на підставі угоди. У разі відсутності згоди щодо спільного використання зазначених земельних ділянок питання вирішується в судовому порядку.

Стаття 27. Збереження права на землю сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, особистих селянських і фермерських господарств

Сільськогосподарські підприємства, установи та організації, особисті селянські і фермерські господарства, які об'єднуються в асоціації та інші організаційно-правові форми, зберігають право на свої земельні ділянки, якщо інше не передбачено договором.

Стаття 28. Земельні ділянки сільськогосподарських підприємств

1. Сільськогосподарським підприємствам, установам та організаціям, крім державних і комунальних, землі сільськогосподарського призначення можуть належати на праві власності.

2. Право власності на землю цих підприємств може набуватися шляхом внесення до статутного фонду земельних ділянок їх засновників та придбання земельних ділянок за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами.

3. Реалізація права власності на землю зазначеними сільськогосподарськими підприємствами здійснюється відповідно до закону.

Стаття 29. Визначення місця розташування земельних ділянок громадян при ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій

1. При ліквідації сільськогосподарських підприємств, установ та організацій переважне право на отримання земельних ділянок поруч з населеними пунктами мають власники земельних часток (паїв), які проживають у цих населених пунктах.

2. Місце розташування земельних ділянок визначається з урахуванням вимог раціональної організації території і компактності землекористування відповідно до землевпорядних проектів, які затверджуються зборами власників земельних часток (паїв).

Стаття 30. Розподіл несільськогосподарських угідь при ліквідації сільськогосподарських підприємств

1. При ліквідації сільськогосподарських підприємств несільськогосподарські угіддя, що перебували у їх власності, розподіляються відповідно до установчих документів цих підприємств або за згодою власників земельних часток (паїв). У разі недосягнення згоди це питання вирішується в судовому порядку.

2. Земельні ділянки державної і комунальної власності, які перебували у користуванні сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, що ліквідуються, включаються до земель запасу або передаються у власність чи користування відповідно до цього Кодексу.

Стаття 31. Землі фермерського господарства

1. Землі фермерського господарства можуть складатися із:

а) земельної ділянки, що належить на праві власності фермерському господарству як юридичній особі;

б) земельних ділянок, що належать громадянам — членам фермерського господарства на праві приватної власності;

в) земельної ділянки, що використовується фермерським господарством на умовах оренди.

2. Громадяни — члени фермерського господарства мають право на одержання безоплатно у власність із земель державної і комунальної власності земельних ділянок у розмірі земельної частки (паю).

Стаття 32. Приватизація земельних ділянок членами фермерських господарств

1. Громадянам України — членам фермерських господарств передаються безоплатно у приватну власність надані їм у користування земельні ділянки у розмірі земельної частки (паю) члена сільськогосподарського підприємства, розташованого на території відповідної ради.

2. Дія частини першої цієї статті не поширюється на громадян, які раніше набули права на земельну частку (пай).

Стаття 33. Земельні ділянки особистих селянських господарств

1. Громадяни України можуть мати на праві власності та орендувати земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства.

2. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть мати земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства на умовах оренди.

3. Використання земель особистого селянського господарства здійснюється відповідно до закону.

Стаття 34. Землі для сінокосіння і випасання худоби

1. Громадяни можуть орендувати земельні ділянки для сінокосіння і випасання худоби.

2. Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування можуть створювати на землях, що перебувають у власності держави чи територіальної громади, громадські сіножаті і пасовища.

Стаття 35. Земельні ділянки для садівництва

1. Громадяни України із земель державної і комунальної власності мають право набувати безоплатно у власність або на умовах оренди земельні ділянки для ведення індивідуального або колективного садівництва.

2. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть мати земельні ділянки для ведення індивідуального або колективного садівництва на умовах оренди.

3. Земельні ділянки, призначені для садівництва, можуть використовуватись для закладання багаторічних плодових насаджень, вирощування сільськогосподарських культур, а також для зведення необхідних будинків, господарських споруд тощо.

4. Землі загального користування садівницького товариства є його власністю. До земель загального користування садівницького товариства належать земельні ділянки, зайняті захисними смугами, дорогами, проїздами, будівлями і спорудами та іншими об'єктами загального користування.

5. Приватизація земельної ділянки громадянином — членом садівницького товариства здійснюється без згоди на те інших членів цього товариства.

6. Використання земельних ділянок садівницьких товариств здійснюється відповідно до закону та статутів цих товариств.

Стаття 36. Земельні ділянки для городництва

1. Громадянам або їх об'єднанням із земель державної або комунальної власності можуть надаватися в оренду земельні ділянки для городництва.

2. На земельних ділянках, наданих для городництва, закладання багаторічних плодових насаджень, а також спорудження капітальних будівель і споруд не допускається.

3. На земельних ділянках, наданих для городництва, можуть бути зведені тимчасові споруди для зберігання інвентарю та захисту від непогоди. Після закінчення строку оренди зазначеної земельної ділянки побудовані тимчасові споруди підлягають знесенню власниками цих споруд за їх рахунок.

Стаття 37. Право несільськогосподарських підприємств, установ та організацій на землю

1. Приватні несільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть набувати у власність або оренду землі сільськогосподарського та іншого призначення для ведення підсобного господарства.

2. Державні та комунальні несільськогосподарські підприємства, установи та організації можуть набувати в оренду землі сільськогосподарського та іншого призначення для ведення підсобного господарства.

Глава 6. Землі житлової та громадської забудови

Стаття 38. Визначення земель житлової та громадської забудови

До земель житлової та громадської забудови належать земельні ділянки в межах населених пунктів, які використовуються для розміщення житлової забудови, громадських будівель і споруд, інших об'єктів загального користування.

Стаття 39. Використання земель житлової та громадської забудови

Використання земель житлової та громадської забудови здійснюється відповідно до генерального плану населеного пункту, іншої містобудівної документації, плану земельно-господарського устрою з дотриманням державних стандартів і норм, регіональних та місцевих правил забудови.

Стаття 40. Земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва

Громадянам України за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть передаватися безоплатно у власність або надаватися в оренду земельні ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і гаражного будівництва в межах норм, визначених цим Кодексом. Понад норму безоплатної передачі громадяни можуть набувати у власність земельні ділянки для зазначених потреб за цивільно-правовими угодами.

Стаття 41. Земельні ділянки житлово-будівельних (житлових) і гаражно-будівельних кооперативів

1. Житлово-будівельним (житловим) та гаражно-будівельним кооперативам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування земельні ділянки для житлового і гаражного будівництва передаються безоплатно у власність або надаються в оренду у розмірі, який встановлюється відповідно до затвердженої містобудівної документації.

2. Житлово-будівельні (житлові) та гаражно-будівельні кооперативи можуть набувати земельні ділянки у власність за цивільно-правовими угодами.

Стаття 42. Земельні ділянки багатоквартирних жилих будинків

1. Земельні ділянки, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території державної або комунальної власності, надаються в постійне користування підприємствам, установам і організаціям, які здійснюють управління цими будинками.

2. У разі приватизації громадянами багатоквартирного жилого будинку відповідна земельна ділянка може передаватися безоплатно у власність або надаватись у користування об'єднанню власників.

3. Порядок використання земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначається співвласниками.

4. Розміри та конфігурація земельних ділянок, на яких розташовані багатоквартирні жилі будинки, а також належні до них будівлі, споруди та прибудинкові території, визначаються на підставі проектів розподілу території кварталу, мікрорайону та відповідної землевпорядної документації.

Глава 7. Землі природно-заповідного фонду та іншого природоохоронного призначення

Стаття 43. Землі природно-заповідного фонду

Землі природно-заповідного фонду — це ділянки суші і водного простору з природними комплексами та об'єктами, що мають особливу природоохоронну, екологічну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність, яким відповідно до закону надано статус територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Стаття 44. Склад земель природно-заповідного фонду

До земель природно-заповідного фонду включаються природні території та об'єкти (природні заповідники, національні природні парки, біосферні заповідники, регіональні ландшафтні парки, заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища), а також штучно створені об'єкти (ботанічні сади, дендрологічні парки, зоологічні парки, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва).

Стаття 45. Використання земель природно-заповідного фонду

1. Землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель природно-заповідного фонду визначається законом.

Стаття 46. Землі іншого природоохоронного призначення та їх використання

1. До земель іншого природоохоронного призначення належать:

а) земельні ділянки водно-болотних угідь, що не віднесені до земель лісового і водного фонду;

б) земельні ділянки, в межах яких є природні об'єкти, що мають особливу наукову цінність.

2. Межі земель іншого природоохоронного призначення закріплюються на місцевості межовими або інформаційними знаками.

3. Порядок використання земель іншого природоохоронного призначення визначається законом.

Глава 8. Землі оздоровчого призначення

Стаття 47. Визначення земель оздоровчого призначення

До земель оздоровчого призначення належать землі, що мають природні лікувальні властивості, які використовуються або можуть використовуватися для профілактики захворювань і лікування людей.

Стаття 48. Обмеження діяльності на землях оздоровчого призначення

1. На землях оздоровчого призначення забороняється діяльність, яка суперечить їх цільовому призначенню або може негативно вплинути на природні лікувальні властивості цих земель.

2. На територіях лікувально-оздоровчих місцевостей і курортів встановлюються округи і зони санітарної (гірничо-санітарної) охорони.

3. У межах округу санітарної (гірничо-санітарної) охорони забороняються передача земельних ділянок у власність і надання у користування підприємствам, установам, організаціям і громадянам для діяльності, несумісної з охороною природних лікувальних властивостей і відпочинком населення.

Стаття 49. Використання земель оздоровчого призначення

1. Землі оздоровчого призначення можуть пере-

бувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Порядок використання земель оздоровчого призначення визначається законом.

Глава 9. Землі рекреаційного призначення

Стаття 50. Визначення земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать землі, які використовуються для організації відпочинку населення, туризму та проведення спортивних заходів.

Стаття 51. Склад земель рекреаційного призначення

До земель рекреаційного призначення належать земельні ділянки зелених зон і зелених насаджень міст та інших населених пунктів, навчально-туристських та екологічних стежок, маркованих трас, земельні ділянки, зайняті територіями будинків відпочинку, пансіонатів, об'єктів фізичної культури і спорту, туристичних баз, кемпінгів, яхт-клубів, стаціонарних і наметових туристично-оздоровчих таборів, будинків рибалок і мисливців, дитячих туристичних станцій, дитячих та спортивних таборів, інших аналогічних об'єктів, а також земельні ділянки, надані для дачного будівництва і спорудження інших об'єктів стаціонарної рекреації.

Стаття 52. Використання земель рекреаційного призначення

1. Землі рекреаційного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. На землях рекреаційного призначення забороняється діяльність, що перешкоджає або може перешкоджати використанню їх за призначенням, а також негативно впливає або може вплинути на природний стан цих земель.

3. Порядок використання земель рекреаційного призначення визначається законом.

Глава 10. Землі історико-культурного призначення

Стаття 53. Склад земель історико-культурного призначення

1. До земель історико-культурного призначення належать землі, на яких розташовані:

а) історико-культурні заповідники, музеї-заповідники, меморіальні парки, меморіальні (цивільні та військові) кладовища, могили, історичні або меморіальні садиби, будинки, споруди і пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями;

б) городища, кургани, давні поховання, пам'ятні скульптури та мегаліти, наскальні зображення, поля давніх битв, залишки фортець, військових таборів, поселень і стоянок, ділянки історичного культурного шару укріплень, виробництв, каналів, шляхів;

в) архітектурні ансамблі і комплекси, історичні центри, квартали, площі, залишки стародавнього планування і забудови міст та інших населених пунктів, споруди цивільної, промислової, військової, культової архітектури, народного зодчества, садово-паркові комплекси, фонова забудова.

Стаття 54. Використання земель історико-культурного призначення

1. Землі історико-культурного призначення можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Навколо історико-культурних заповідників, меморіальних парків, давніх поховань, архітектурних ансамблів і комплексів встановлюються охоронні зони з забороною діяльності, яка шкідливо впливає або може вплинути на додержання режиму використання цих земель.

3. Порядок використання земель історико-культурного призначення визначається законом.

Глава 11. Землі лісового фонду

Стаття 55. Визначення земель лісового фонду

1. До земель лісового фонду належать землі, вкриті лісовою рослинністю, а також не вкриті лісовою рослинністю, нелісові землі, які надані та використовуються для потреб лісового господарства.

2. До земель лісового фонду не належать землі, зайняті:

а) зеленими насадженнями у межах населених пунктів, які не віднесені до категорії лісів;

б) полезахисними лісовими смугами, захисними насадженнями на смугах відводу залізниць, захисними насадженнями на смугах відводу автомобільних доріг, захисними насадженнями на смугах відводу каналів, гідротехнічних споруд та водних об'єктів;

в) окремими деревами і групами дерев, чагарниками на сільськогосподарських угіддях, присадибних, дачних і садових ділянках.

Стаття 56. Власність на землі лісового фонду

1. Землі лісового фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади можуть безоплатно або за плату передаватись у власність замкнені земельні ділянки лісового фонду загальною площею до 5 гектарів у складі угідь селянських, фермерських та інших господарств.

3. Громадяни і юридичні особи в установленому порядку можуть набувати у власність земельні ділянки деградованих і малопродуктивних угідь для залісення.

Стаття 57. Використання земель лісового фонду

1. Земельні ділянки лісового фонду за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування спеціалізованим державним або комунальним лісогосподарським підприємствам, а на умовах оренди — іншим підприємствам, установам та організаціям, у яких створено спеціалізовані лісогосподарські підрозділи, для ведення лісового господарства, спеціального використання лісових ресурсів і для потреб мисливського господарства, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних, туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт тощо.

2. Порядок використання земель лісового фонду визначається законом.

Глава 12. Землі водного фонду

Стаття 58. Склад земель водного фонду

1. До земель водного фонду належать землі, зайняті:

а) морями, річками, озерами, водосховищами, іншими водними об'єктами, болотами, а також островами;

б) прибережними захисними смугами вздовж морів, річок та навколо водойм;

в) гідротехнічними, іншими водогосподарськими спорудами та каналами, а також землі, виділені під смуги відведення для них;

г) береговими смугами водних шляхів.

2. Для створення сприятливого режиму водних об'єктів уздовж морів, навколо озер, водосховищ та інших водойм встановлюються водоохоронні зони, розміри яких визначаються за проектами землеустрою.

Стаття 59. Право на землі водного фонду

1. Землі водного фонду можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

2. Громадянам та юридичним особам за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування можуть безоплатно передаватись у власність замкнені природні водойми (загальною площею до 3 гектарів). Власники на своїх земельних ділянках можуть у встановленому порядку створювати рибогосподарські, протиерозійні та інші штучні водойми.

3. Державним водогосподарським організаціям за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування надаються у постійне користування землі водного фонду для догляду за водними об'єктами, прибережними захисними смугами, смугами відведення, береговими смугами водних шляхів, гідротехнічними спорудами тощо.

4. Громадянам та юридичним особам органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування із земель водного фонду можуть передаватися на умовах оренди земельні ділянки прибережних захисних смуг, смуг відведення і берегових смуг водних шляхів, а також озера, водосховища, інші водойми, болота та острови для сінокосіння, рибогосподарських потреб, культурно-оздоровчих, рекреаційних, спортивних і туристичних цілей, проведення науково-дослідних робіт тощо.

5. Використання земельних ділянок водного фонду для рибальства здійснюється за згодою їх власників або за погодженням із землекористувачами.

Стаття 60. Прибережні захисні смуги

1. Вздовж річок, морів і навколо озер, водосховищ та інших водойм з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності у межах водоохоронних зон виділяються земельні ділянки під прибережні захисні смуги.

2. Прибережні захисні смуги встановлюються по берегах річок та навколо водойм уздовж урізу води (у меженний період) шириною:

а) для малих річок, струмків і потічків, а також ставків площею менш як 3 гектари — 25 метрів;

б) для середніх річок, водосховищ на них, водойм, а також ставків площею понад 3 гектари — 50 метрів;

в) для великих річок, водосховищ на них та озер — 100 метрів.

При крутизні схилів більше трьох градусів мінімальна ширина прибережної захисної смуги подвоюється.

3. Розмір та межі прибережної захисної смуги уздовж морів та навколо морських заток і лиманів встановлюються за проектами землеустрою, а в межах населених пунктів — з урахуванням містобудівної документації.

Стаття 61. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах

1. Прибережні захисні смуги є природоохоронною територією з режимом обмеженої господарської діяльності.

2. У прибережних захисних смугах уздовж річок, навколо водойм та на островах забороняється:

а) розорювання земель (крім підготовки грунту для залуження і залісення), а також садівництво та городництво;

б) зберігання та застосування пестицидів і добрив;

в) влаштування літніх таборів для худоби;

г) будівництво будь-яких споруд (крім гідротехнічних, гідрометричних та лінійних), у тому числі баз відпочинку, дач, гаражів та стоянок автомобілів;

ґ) влаштування звалищ сміття, гноєсховищ, накопичувачів рідких і твердих відходів виробництва, кладовищ, скотомогильників, полів фільтрації тощо;

д) миття та обслуговування транспортних засобів і техніки.

3. Об'єкти, що знаходяться у прибережній захисній смузі, можуть експлуатуватися, якщо при цьому не порушується її режим. Не придатні для експлуатації споруди, а також ті, що не відповідають встановленим режимам господарювання, підлягають винесенню з прибережних захисних смуг.

4. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж річок, навколо водойм та на островах встановлюється законом.

Стаття 62. Обмеження у використанні земельних ділянок прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах

1. У прибережних захисних смугах уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах забороняється:

а) влаштування полігонів побутових та промислових відходів і накопичувачів стічних вод;

б) влаштування вигребів для накопичення господарсько-побутових стічних вод об'ємом понад 1 кубічний метр на добу;

в) влаштування полів фільтрації та створення інших споруд для приймання і знезаражування рідких відходів;

г) застосування сильнодіючих пестицидів.

2. Режим господарської діяльності на земельних ділянках прибережних захисних смуг уздовж морів, морських заток і лиманів та на островах у внутрішніх морських водах встановлюється законом.

Стаття 63. Смуги відведення

1. Для забезпечення експлуатації та захисту від забруднення, пошкодження і руйнування каналів зрошувальних і осушувальних систем, гідротехнічних та гідрометричних споруд, водойм і гребель на берегах річок виділяються земельні ділянки смуг відведення з особливим режимом використання.

2. Розміри та режим використання земельних ділянок смуг відведення визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Земельні ділянки в межах смуг відведення надаються для створення водоохоронних насаджень, берегоукріплювальних та протиерозійних гідротехнічних споруд, будівництва переправ тощо.

Стаття 64. Берегові смуги водних шляхів

1. На судноплавних водних шляхах за межами населених пунктів для проведення робіт, пов'язаних з судноплавством, встановлюються берегові смуги.

2. Розміри берегових смуг водних шляхів визначаються за проектами землеустрою, які розробляються і затверджуються в установленому порядку.

3. Порядок встановлення та використання берегових смуг водних шляхів визначається Кабінетом Міністрів України.

Глава 13. Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

Стаття 65. Визначення земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення

1. Землями промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення визнаються земельні ділянки, надані в установленому порядку підприємствам, установам та організаціям для здійснення відповідної діяльності.

2. Порядок використання земель промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення встановлюється законом.

Стаття 66. Землі промисловості

1. До земель промисловості належать землі, надані для розміщення та експлуатації основних, підсобних і допоміжних будівель та споруд промислових, гірничодобувних, транспортних та інших підприємств, їх під'їзних шляхів, інженерних мереж, адміністративно-побутових будівель, інших споруд.

2. Землі промисловості можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Розміри земельних ділянок, що надаються для зазначених цілей, визначаються відповідно до затверджених в установленому порядку державних норм і проектної документації, а відведення земельних ділянок здійснюється з урахуванням черговості їх освоєння.

4. Надання земельних ділянок для потреб, пов'язаних з користуванням надрами, проводиться після оформлення в установленому порядку прав користування надрами і відновлення земель згідно із затвердженим проектом рекультивації на раніше відпрацьованих площах у встановлені строки.

Стаття 67. Землі транспорту

1. До земель транспорту належать землі, надані підприємствам, установам та організаціям залізничного, автомобільного транспорту і дорожнього господарства, морського, річкового, авіаційного, трубопровідного транспорту та міського електротранспорту для виконання покладених на них завдань щодо експлуатації, ремонту і розвитку об'єктів транспорту.

2. Землі транспорту можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

Стаття 68. Землі залізничного транспорту

До земель залізничного транспорту належать землі смуг відведення залізниць під залізничним полотном та його облаштуванням, станціями з усіма будівлями і спорудами енергетичного, локомотивного, вагонного, колійного, вантажного і пасажирського господарства, сигналізації та зв'язку, водопостачання, каналізації; під захисними та укріплювальними насадженнями, службовими, культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи залізничного транспорту.

Стаття 69. Землі морського транспорту

1. До земель морського транспорту належать землі під:

а) морськими портами з набережними, майданчиками, причалами, вокзалами, будівлями, спорудами, устаткуванням, об'єктами загальнопортового і комплексного обслуговування флоту;

б) гідротехнічними спорудами і засобами навігаційної обстановки, судноремонтними заводами, майстернями, базами, складами, радіоцентрами, службовими та культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, що обслуговують морський транспорт.

2. На підходах до портів (каналів), мостових, кабельних і повітряних переходів, водозабірних та інших об'єктів відповідно до закону можуть встановлюватись обмеження у використанні земель.

Стаття 70. Землі річкового транспорту

До земель річкового транспорту належать землі під:

а) портами, спеціалізованими причалами, пристанями і затонами з усіма технічними спорудами та устаткуванням, що обслуговують річковий транспорт;

б) пасажирськими вокзалами, павільйонами і причалами;

в) судноплавними каналами, судноплавними, енергетичними та гідротехнічними спорудами, службово-технічними будівлями;

г) берегоукріплювальними спорудами й насадженнями;

ґ) вузлами зв'язку, радіоцентрами і радіостанціями;

д) будівлями, береговими навігаційними знаками та іншими спорудами для обслуговування водних шляхів, судноремонтними заводами, ремонтно-експлуатаційними базами, майстернями, судноверф'ями, відстійно-ремонтними базами, інженерними мережами, службовими та культурно-побутовими будівлями, іншими об'єктами, що забезпечують роботу річкового транспорту.

Стаття 71. Землі автомобільного транспорту та дорожнього господарства

1. До земель автомобільного транспорту належать землі під спорудами та устаткуванням енергетичного, гаражного і паливороздавального господарства, автовокзалами, автостанціями, лінійними виробничими спорудами, службово-технічними будівлями, станціями технічного обслуговування, автозаправними станціями, автотранспортними, транспортно-експедиційними підприємствами, авторемонтними заводами, базами, вантажними дворами, майданчиками контейнерними та для перечеплення, службовими та культурно-побутовими будівлями й іншими об'єктами, що забезпечують роботу автомобільного транспорту.

2. До земель дорожнього господарства належать землі під проїзною частиною, узбіччям, земляним полотном, декоративним озелененням, резервами, кюветами, мостами, тунелями, транспортними розв'язками, водопропускними спорудами, підпірними стінками і розташованими в межах смуг відведення іншими дорожніми спорудами та обладнанням, а також землі, що знаходяться за межами смуг відведення, якщо на них розміщені споруди, що забезпечують функціонування автомобільних доріг, а саме:

а) паралельні об'їзні дороги, паромні переправи, снігозахисні споруди і насадження, протилавинні та протисельові споруди, вловлюючі з'їзди;

б) майданчики для стоянки транспорту і відпочинку, підприємства та об'єкти служби дорожнього сервісу;

в) будинки (в тому числі жилі) та споруди дорожньої служби з виробничими базами;

г) захисні насадження.

Стаття 72. Землі авіаційного транспорту

1. До земель авіаційного транспорту належать землі під:

а) аеропортами, аеродромами, відокремленими спорудами (об'єктами управління повітряним рухом, радіонавігації та посадки, очисними та іншими спорудами), службово-технічними територіями з будівлями та спорудами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту;

б) вертольотними станціями, включаючи вертольотодроми, службово-технічними територіями з усіма будівлями та спорудами;

в) ремонтними заводами цивільної авіації, аеродромами, вертольотодромами, гідроаеродромами та іншими майданчиками для експлуатації повітряних суден;

г) службовими об'єктами, що забезпечують роботу авіаційного транспорту.

2. На приаеродромній території відповідно до закону запроваджується особливий режим використання земель.

Стаття 73. Землі трубопровідного транспорту

1. До земель трубопровідного транспорту належать земельні ділянки, надані під наземні і надземні трубопроводи та їх споруди, а також під наземні споруди підземних трубопроводів.

2. Уздовж наземних, надземних і підземних трубопроводів встановлюються охоронні зони.

Стаття 74. Землі міського електротранспорту

До земель міського електротранспорту належать землі під відокремленими трамвайними коліями та їх облаштуванням, метрополітеном, коліями і станціями фунікулерів, канатними дорогами, ескалаторами, трамвайно-тролейбусними депо, вагоноремонтними заводами, спорудами енергетичного і колійного господарства, сигналізації і зв'язку, службовими і культурно-побутовими будівлями та іншими спорудами, необхідними для забезпечення роботи міського електротранспорту.

Стаття 75. Землі зв'язку

1. До земель зв'язку належать земельні ділянки, надані під повітряні і кабельні телефонно-телеграфні лінії та супутникові засоби зв'язку.

2. Землі зв'язку можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній зв'язку, що проходять поза населеними пунктами, а також навколо випромінювальних споруд телерадіостанцій та радіорелейних ліній встановлюються охоронні зони.

Стаття 76. Землі енергетичної системи

1. Землями енергетичної системи визнаються землі, надані під електрогенеруючі об'єкти (атомні, теплові, гідроелектростанції, електростанції з використанням енергії вітру і сонця та інших джерел), під об'єкти транспортування електроенергії до користувача.

2. Землі енергетичної системи можуть перебувати у державній, комунальній та приватній власності.

3. Уздовж повітряних і підземних кабельних ліній електропередачі встановлюються охоронні зони.

Стаття 77. Землі оборони

1. Землями оборони визнаються землі, надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, установ, військово-навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України.

2. Землі оборони можуть перебувати у державній та комунальній власності.

3. Навколо військових та інших оборонних об'єктів у разі необхідності створюються захисні, охоронні та інші зони з особливими умовами користування.

4. Порядок використання земель оборони встановлюється законом.

Розділ III. ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 14. Право власності на землю

Стаття 78. Зміст права власності на землю

1. Право власності на землю — це право володіти, користуватися і розпоряджатися земельними ділянками.

2. Право власності на землю набувається та реалізується на підставі Конституції України, цього Кодексу, а також інших законів, що видаються відповідно до них.

3. Земля в Україні може перебувати у приватній, комунальній та державній власності.

4. Особам (їх спадкоємцям), які мали у власності земельні ділянки до 15 травня 1992 року (з дня набрання чинності Земельним кодексом України), земельні ділянки не повертаються.

Стаття 79. Земельна ділянка як об'єкт права власності

1. Земельна ділянка — це частина земної поверхні з установленими межами, певним місцем розташування, з визначеними щодо неї правами.

2. Право власності на земельну ділянку поширюється в її межах на поверхневий (грунтовий) шар, а також на водні об'єкти, ліси і багаторічні насадження, які на ній знаходяться.

3. Право власності на земельну ділянку розповсюджується на простір, що знаходиться над та під поверхнею ділянки на висоту і на глибину, необхідні для зведення житлових, виробничих та інших будівель і споруд.

Стаття 80. Суб'єкти права власності на землю

Суб'єктами права власності на землю є:

а) громадяни та юридичні особи — на землі приватної власності;

б) територіальні громади, які реалізують це право безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, — на землі комунальної власності;

в) держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади, — на землі державної власності.

Стаття 81. Право власності на землю громадян

1. Громадяни України набувають права власності на земельні ділянки на підставі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

б) безоплатної передачі із земель державної і комунальної власності;

в) приватизації земельних ділянок, що були раніше надані їм у користування;

г) прийняття спадщини;
ґ) виділення в натурі (на місцевості) належної їм земельної частки (паю).

2. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення в межах населених пунктів, а також на земельні ділянки несільськогосподарського призначення за межами населених пунктів, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві приватної власності.

3. Іноземні громадяни та особи без громадянства можуть набувати права власності на земельні ділянки відповідно до частини другої цієї статті у разі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

б) викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що належать їм на праві власності;

в) прийняття спадщини.

4. Землі сільськогосподарського призначення, прийняті у спадщину іноземними громадянами, а також особами без громадянства, протягом року підлягають відчуженню.

Стаття 82. Право власності на землю юридичних осіб

1. Юридичні особи (засновані громадянами України або юридичними особами України) можуть набувати у власність земельні ділянки для здійснення підприємницької діяльності у разі:

а) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

б) внесення земельних ділянок її засновниками до статутного фонду;

в) прийняття спадщини;

г) виникнення інших підстав, передбачених законом.

2. Іноземні юридичні особи можуть набувати право власності на земельні ділянки несільськогосподарського призначення:

а) у межах населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна та для спорудження об'єктів, пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності в Україні;

б) за межами населених пунктів у разі придбання об'єктів нерухомого майна.

3. Землі сільськогосподарського призначення, отримані в спадщину іноземними юридичними особами, підлягають відчуженню протягом одного року.

Стаття 83. Право власності на землю територіальних громад

1. Землі, які належать на праві власності територіальним громадам сіл, селищ, міст, є комунальною власністю.

2. У комунальній власності перебувають усі землі в межах населених пунктів, крім земель приватної та державної власності, а також земельні ділянки за їх межами, на яких розташовані об'єкти комунальної власності.

3. До земель комунальної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

а) землі загального користування населених пунктів (майдани, вулиці, проїзди, шляхи, набережні, пляжі, парки, сквери, бульвари, кладовища, місця знешкодження та утилізації відходів тощо);

б) землі під залізницями, автомобільними дорогами, об'єктами повітряного і трубопровідного транспорту;

в) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;

г) землі лісового фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

ґ) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

д) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування.

4. Територіальні громади набувають землю у комунальну власність у разі:

а) передачі їм земель державної власності;

б) примусового відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

в) прийняття спадщини;

г) придбання за договором купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

ґ) виникнення інших підстав, передбачених законом.

5. Територіальні громади сіл, селищ, міст можуть об'єднувати на договірних засадах належні їм земельні ділянки комунальної власності. Управління зазначеними земельними ділянками здійснюють районні або обласні ради.

Стаття 84. Право власності на землю держави

1. У державній власності перебувають усі землі України, крім земель комунальної та приватної власності.

2. Право державної власності на землю набувається і реалізується державою в особі Кабінету Міністрів України, Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій відповідно до закону.

3. До земель державної власності, які не можуть передаватись у комунальну власність, належать:

а) землі атомної енергетики та космічної системи;

б) землі оборони, крім земельних ділянок під об'єктами соціально-культурного, виробничого та житлового призначення;

в) землі під об'єктами природно-заповідного фонду та історико-культурними об'єктами, що мають національне та загальнодержавне значення;

г) землі під водними об'єктами загальнодержавного значення;

ґ) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, Національної академії наук України, державних галузевих академій наук;

д) земельні ділянки зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

4. До земель державної власності, які не можуть передаватись у приватну власність, належать:

а) землі атомної енергетики та космічної системи;

б) землі під державними залізницями, об'єктами державної власності повітряного і трубопровідного транспорту;

в) землі оборони;

г) землі під об'єктами природно-заповідного фонду, історико-культурного та оздоровчого призначення, що мають особливу екологічну, оздоровчу, наукову, естетичну та історико-культурну цінність, якщо інше не передбачено законом;

ґ) землі лісового фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

д) землі водного фонду, крім випадків, визначених цим Кодексом;

е) земельні ділянки, які використовуються для забезпечення діяльності Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів державної влади, Національної академії наук України, державних галузевих академій наук;

є) земельні ділянки зон відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення, що зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи.

5. Держава набуває права власності на землю у разі:

а) відчуження земельних ділянок у власників з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

б) придбання за договорами купівлі-продажу, дарування, міни, іншими цивільно-правовими угодами;

в) прийняття спадщини;

г) передачі у власність державі земельних ділянок комунальної власності територіальними громадами;

ґ) конфіскації земельної ділянки.

Стаття 85. Право власності на землю іноземних держав

Іноземні держави можуть набувати у власність земельні ділянки для розміщення будівель і споруд дипломатичних представництв та інших, прирівняних до них, організацій відповідно до міжнародних договорів.

Стаття 86. Спільна власність на землю

1. Земельна ділянка може знаходитись у спільній власності з визначенням частки кожного з учасників спільної власності (спільна часткова власність) або без визначення часток учасників спільної власності (спільна сумісна власність).

2. Суб'єктами права спільної власності на землю можуть бути громадяни та юридичні особи.

3. Суб'єктами права спільної власності на земельні ділянки територіальних громад можуть бути районні та обласні ради.

4. Право спільної власності на землю посвідчується державним актом на право власності на землю.

Стаття 87. Виникнення права спільної часткової власності на земельну ділянку

1. Право спільної часткової власності на земельну ділянку виникає:

а) при добровільному об'єднанні власниками належних їм земельних ділянок;

б) при придбанні у власність земельної ділянки двома чи більше особами за цивільно-правовими угодами;

в) при прийнятті спадщини на земельну ділянку двома або більше особами;

г) за рішенням суду.

Стаття 88. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності

1. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою, що перебуває у спільній частковій власності, здійснюються за згодою всіх співвласників згідно з договором, а у разі недосягнення згоди — у судовому порядку.

2. Договір про спільну часткову власність на земельну ділянку укладається в письмовій формі і посвідчується нотаріально.

3. Учасник спільної часткової власності має право вимагати виділення належної йому частки із складу земельної ділянки як окремо, так і разом з іншими учасниками, які вимагають виділення, а у разі неможливості виділення частки — вимагати відповідної компенсації.

4. Учасник спільної часткової власності на земельну ділянку має право на отримання в його володіння, користування частини спільної земельної ділянки, що відповідає розміру належної йому частки.

5. Учасник спільної часткової власності відповідно до розміру своєї частки має право на доходи від використання спільної земельної ділянки, відповідає перед третіми особами за зобов'язаннями, пов'язаними із спільною земельною ділянкою, і повинен брати участь у сплаті податків, зборів і платежів, а також у витратах по утриманню і зберіганню спільної земельної ділянки.

6. При продажу учасником належної йому частки у спільній частковій власності на земельну ділянку інші учасники мають переважне право купівлі частки відповідно до закону.

Стаття 89. Спільна сумісна власність на земельну ділянку

1. Земельна ділянка може належати на праві спільної сумісної власності лише громадянам.

2. У спільній сумісній власності перебувають земельні ділянки:

а) подружжя;

б) членів фермерського господарства, якщо інше не передбачено угодою між ними;

в) співвласників жилого будинку.

3. Володіння, користування та розпорядження земельною ділянкою спільної сумісної власності здійснюються за договором або законом.

4. Співвласники земельної ділянки, що перебуває у спільній сумісній власності, мають право на її поділ або на виділення з неї окремої частки.

5. Поділ земельної ділянки, яка є у спільній сумісній власності, з виділенням частки співвласника, може бути здійснено за умови попереднього визначення розміру земельних часток, які є рівними, якщо інше не передбачено законом або не встановлено судом.

Стаття 90. Права власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок мають право:

а) продавати або іншим шляхом відчужувати земельну ділянку, передавати її в оренду, заставу, спадщину;

б) самостійно господарювати на землі;

в) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену сільськогосподарську продукцію;

г) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

ґ) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

д) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порушені права власників земельних ділянок підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 91. Обов'язки власників земельних ділянок

1. Власники земельних ділянок зобов'язані:

а) забезпечувати використання їх за цільовим призначенням;

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

ґ) підвищувати родючість грунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем.

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки власників земельних ділянок.

Глава 15. Право користування землею

Стаття 92. Право постійного користування земельною ділянкою

1. Право постійного користування земельною ділянкою — це право володіння і користування земельною ділянкою, яка перебуває у державній або комунальній власності, без встановлення строку.

2. Права постійного користування земельною ділянкою із земель державної та комунальної власності набувають лише підприємства, установи та організації, що належать до державної або комунальної власності.

Стаття 93. Право оренди земельної ділянки

1. Право оренди земельної ділянки — це засноване на договорі строкове платне володіння і користування земельною ділянкою, необхідною орендареві для провадження підприємницької та іншої діяльності.

2. Земельні ділянки можуть передаватися в оренду громадянам та юридичним особам України, іноземним громадянам і особам без громадянства, іноземним юридичним особам, міжнародним об'єднанням і організаціям, а також іноземним державам.

3. Оренда земельної ділянки може бути короткостроковою — не більше 5 років та довгостроковою — не більше 50 років.

4. Орендована земельна ділянка або її частина може за згодою орендодавця передаватись орендарем у володіння та користування іншій особі (суборенда).

5. Орендодавцями земельних ділянок є їх власники або уповноважені ними особи.

6. Відносини, пов'язані з орендою землі, регулюються законом.

Стаття 94. Право концесіонера на земельну ділянку

1. Для здійснення концесійної діяльності концесіонеру надаються в оренду земельні ділянки у порядку, встановленому цим Кодексом.

2. Види господарської діяльності, для яких можуть надаватися земельні ділянки у концесію, визначаються законом.

Стаття 95. Права землекористувачів

1. Землекористувачі, якщо інше не передбачено законом або договором, мають право:

а) самостійно господарювати на землі;

б) власності на посіви і насадження сільськогосподарських та інших культур, на вироблену сільськогосподарську продукцію;

в) використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові угіддя, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

г) на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

ґ) споруджувати жилі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

2. Порушені права землекористувачів підлягають відновленню в порядку, встановленому законом.

Стаття 96. Обов'язки землекористувачів

1. Землекористувачі зобов'язані:

а) забезпечувати використання землі за цільовим призначенням;

б) додержуватися вимог законодавства про охорону довкілля;

в) своєчасно сплачувати земельний податок або орендну плату;

г) не порушувати прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

ґ) підвищувати родючість грунтів та зберігати інші корисні властивості землі;

д) своєчасно надавати відповідним органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування дані про стан і використання земель та інших природних ресурсів у порядку, встановленому законом;

е) дотримуватися правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з встановленням земельних сервітутів та охоронних зон;

є) зберігати геодезичні знаки, протиерозійні споруди, мережі зрошувальних і осушувальних систем.

2. Законом можуть бути встановлені інші обов'язки землекористувачів.

Стаття 97. Обов'язки підприємств, установ та організацій, що проводять розвідувальні роботи

1. Підприємства, установи та організації, які здійснюють геологознімальні, пошукові, геодезичні та інші розвідувальні роботи, можуть проводити такі роботи на підставі угоди з власником землі або за погодженням із землекористувачем.

2. Строки і місце проведення розвідувальних робіт визначаються угодою сторін.

3. Проведення розвідувальних робіт на землях заповідників, національних дендрологічних, ботанічних, меморіальних парків, поховань і археологічних пам'яток дозволяється у виняткових випадках за рішенням Кабінету Міністрів України.

4. Підприємства, установи та організації, які проводять розвідувальні роботи, зобов'язані відшкодовувати власникам землі та землекористувачам усі збитки, в тому числі неодержані доходи, а також за свій рахунок приводити займані земельні ділянки у попередній стан.

5. Спори, що виникають при проведенні розвідувальних робіт, вирішуються у судовому порядку.

Глава 16. Право земельного сервітуту

Стаття 98. Зміст права земельного сервітуту

1. Право земельного сервітуту — це право власника або землекористувача земельної ділянки на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками).

2. Земельні сервітути можуть бути постійними і строковими.

3. Встановлення земельного сервітуту не веде до позбавлення власника земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, прав володіння, користування та розпорядження нею.

4. Земельний сервітут здійснюється способом, найменш обтяжливим для власника земельної ділянки, щодо якої він встановлений.

Стаття 99. Види права земельного сервітуту

Власники або землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати встановлення таких земельних сервітутів:

а) право проходу та проїзду на велосипеді;

б) право проїзду на транспортному засобі по наявному шляху;

в) право прокладання та експлуатації ліній електропередачі, зв'язку, трубопроводів, інших лінійних комунікацій;

г) право прокладати на свою земельну ділянку водопровід із чужої природної водойми або через чужу земельну ділянку;

ґ) право відводу води зі своєї земельної ділянки на сусідню або через сусідню земельну ділянку;

д) право забору води з природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право проходу до природної водойми;

е) право поїти свою худобу із природної водойми, розташованої на сусідній земельній ділянці, та право прогону худоби до природної водойми;

є) право прогону худоби по наявному шляху;

ж) право встановлення будівельних риштувань та складування будівельних матеріалів з метою ремонту будівель та споруд;

з) інші земельні сервітути.

Стаття 100. Порядок встановлення земельних сервітутів

1. Власник або землекористувач земельної ділянки має право вимагати встановлення земельного сервітуту для обслуговування своєї земельної ділянки.

2. Земельний сервітут встановлюється за домовленістю між власниками сусідніх земельних ділянок на підставі договору або за рішенням суду.

3. Право земельного сервітуту виникає після його державної реєстрації в порядку, встановленому для державної реєстрації прав на земельну ділянку.

Стаття 101. Дія земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту зберігається у разі переходу прав на земельну ділянку, щодо якої встановлений земельний сервітут, до іншої особи.

2. Земельний сервітут не може бути предметом купівлі-продажу, застави та не може передаватися будь-яким способом особою, в інтересах якої цей сервітут встановлено, іншим фізичним та юридичним особам.

3. Власник, землекористувач земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право вимагати від осіб, в інтересах яких встановлено земельний сервітут, плату за його встановлення, якщо інше не передбачено законом.

4. Власник земельної ділянки, щодо якої встановлений земельний сервітут, має право на відшкодування збитків, завданих встановленням земельного сервітуту.

Стаття 102. Припинення дії земельного сервітуту

1. Дія земельного сервітуту підлягає припиненню у випадках:

а) поєднання в одній особі суб'єкта права земельного сервітуту, в інтересах якого він встановлений, та власника земельної ділянки;

б) відмови особи, в інтересах якої встановлено земельний сервітут;

в) рішення суду про скасування земельного сервітуту;

г) закінчення терміну, на який було встановлено земельний сервітут;

ґ) невикористання земельного сервітуту протягом трьох років;

д) порушення власником сервітуту умов користування сервітутом.

2. На вимогу власника земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, дія цього сервітуту може бути припинена в судовому порядку у випадках:

а) припинення підстав його встановлення;

б) коли встановлення земельного сервітуту унеможливлює використання земельної ділянки, щодо якої встановлено земельний сервітут, за її цільовим призначенням.

Глава 17. Добросусідство

Стаття 103. Зміст добросусідства

1. Власники та землекористувачі земельних ділянок повинні обирати такі способи використання земельних ділянок відповідно до їх цільового призначення, при яких власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок завдається найменше незручностей (затінення, задимлення, неприємні запахи, шумове забруднення тощо).

2. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані не використовувати земельні ділянки способами, які не дозволяють власникам, землекористувачам сусідніх земельних ділянок використовувати їх за цільовим призначенням (неприпустимий вплив).

3. Власники та землекористувачі земельних ділянок зобов'язані співпрацювати при вчиненні дій, спрямованих на забезпечення прав на землю кожного з них та використання цих ділянок із запровадженням і додержанням прогресивних технологій вирощування сільськогосподарських культур та охорони земель (обмін земельних ділянок, раціональна організація територій, дотримання сівозмін, встановлення, зберігання межових знаків тощо).

Стаття 104. Попередження шкідливого впливу на сусідню земельну ділянку

Власники та землекористувачі земельних ділянок можуть вимагати припинення діяльності на сусідній зе-

мельній ділянці, здійснення якої може призвести до шкідливого впливу на здоров'я людей, тварин, на повітря, земельні ділянки та інше.

Стаття 105. Наслідки проникнення на земельну ділянку гілок і коренів дерев

У випадку проникнення коренів і гілок дерев з однієї земельної ділянки на іншу власники та землекористувачі земельних ділянок мають право відрізати корені дерев і кущів, які проникають із сусідньої земельної ділянки, якщо таке проникнення є перепоною у використанні земельної ділянки за цільовим призначенням.

Стаття 106. Обов'язки щодо визначення спільних меж

1. Власник земельної ділянки має право вимагати від власника сусідньої земельної ділянки сприяння встановленню твердих меж, а також відновленню межових знаків у випадках, коли вони зникли, перемістились або стали невиразними.

2. Види межових знаків і порядок відновлення меж визначаються центральним органом виконавчої влади з питань земельних ресурсів.

3. Витрати на встановлення суміжних меж несуть власники земельних ділянок у рівних частинах, якщо інше не встановлено угодою між ними.

Стаття 107. Відновлення меж

1. Основою для відновлення меж є дані земельно-кадастрової документації.

2. У разі неможливості виявлення дійсних меж їх встановлення здійснюється за фактичним використанням земельної ділянки. Якщо фактичне використання ділянки неможливо встановити, то кожному виділяється однакова за розміром частина спірної ділянки.

3. У випадках, коли в такий спосіб визначення меж не узгоджується з виявленими обставинами, зокрема з встановленими розмірами земельних ділянок, то межі визначаються з урахуванням цих обставин.

Стаття 108. Спільне використання межових споруд

1. У випадках, коли сусідні земельні ділянки відокремлені рослинною смугою, стежкою, рівчаком, каналом, стіною, парканом або іншою спорудою, то власники цих ділянок мають право на їх спільне використання, якщо зовнішні ознаки не вказують на те, що споруда належить лише одному з сусідів.

2. Власники сусідніх земельних ділянок можуть користуватися межовими спорудами спільно за домовленістю між ними. Витрати на утримання споруди в належному стані сусіди несуть у рівних частинах. До того часу, поки один із сусідів зацікавлений у подальшому існуванні спільної межової споруди, вона не може бути ліквідована або змінена без його згоди.

Стаття 109. Використання дерев, які стоять на межі земельних ділянок

1. Дерева, які стоять на межі суміжних земельних ділянок, а також плоди цих дерев належать власникам цих ділянок у рівних частинах.

2. Кожен із сусідів має право вимагати ліквідувати дерева, які стоять на спільній межі. Витрати на ліквідацію цих дерев покладаються на сусідів у рівних частинах.

3. Сусід, який вимагає ліквідації дерев, які стоять на спільній межі, повинен один нести витрати на ліквідацію дерев, якщо інший сусід відмовляється від своїх прав на дерева.

4. Вимога на ліквідацію дерев (кущів) виключається, якщо вони служать межовими знаками і залежно від обставин не можуть бути замінені іншими межовими знаками.

Глава 18. Обмеження прав на землю

Стаття 110. Поняття обмеження прав на земельну ділянку

1. На використання власником земельної ділянки або її частини може бути встановлено обмеження (обтяження) в обсязі, передбаченому законом або договором.

2. Перехід права власності на земельну ділянку не припиняє встановленого обмеження (обтяження).

Стаття 111. Обмеження прав на земельну ділянку

1. Право на земельну ділянку може бути обмежено законом або договором шляхом встановлення:

а) заборони на продаж або інше відчуження певним особам протягом установленого строку;

б) заборони на передачу в оренду (суборенду);

в) права на переважну купівлю у разі її продажу;

г) умови прийняття спадщини тільки визначеним спадкоємцем;

ґ) умови розпочати і завершити забудову або освоєння земельної ділянки протягом встановлених строків;

д) заборони на провадження окремих видів діяльності;

е) заборони на зміну цільового призначення земельної ділянки, ландшафту та зовнішнього виду нерухомого майна;

є) умови здійснити будівництво, ремонт або утримання дороги, ділянки дороги;

ж) умови додержання природоохоронних вимог або виконання визначених робіт;

з) умови надавати право полювання, вилову риби, збирання дикорослих рослин на своїй земельній ділянці в установлений час і в установленому порядку;

и) інших зобов'язань, обмежень або умов.

2. Обмеження використання земельної ділянки підлягають державній реєстрації і діють протягом терміну, встановленого законом або договором.

Стаття 112. Охоронні зони

1. Охоронні зони створюються:

а) навколо особливо цінних природних об'єктів, об'єктів культурної спадщини, гідрометеорологічних станцій тощо з метою охорони і захисту їх від несприятливих антропогенних впливів;

б) уздовж ліній зв'язку, електропередачі, земель транспорту, навколо промислових об'єктів для забезпечення нормальних умов їх експлуатації, запобігання ушкодження, а також зменшення їх негативного впливу на людей та довкілля, суміжні землі та інші природні об'єкти.

2. Правовий режим земель охоронних зон визначається законодавством України.

Стаття 113. Зони санітарної охорони

1. Зони санітарної охорони створюються навколо об'єктів, де є підземні та відкриті джерела водопостачання, водозабірні та водоочисні споруди, водоводи, об'єкти оздоровчого призначення та інші, для їх санітарно-епідеміологічної захищеності.

2. У межах зон санітарної охорони забороняється діяльність, яка може призвести до завдання шкоди підземним та відкритим джерелам водопостачання, водозабірним і водоочисним спорудам, водоводам, об'єктам оздоровчого призначення, навколо яких вони створені.

3. Правовий режим земель зон санітарної охорони визначається законодавством України.

Стаття 114. Санітарно-захисні зони

1. Санітарно-захисні зони створюються навколо об'єктів, які є джерелами виділення шкідливих речовин, запахів, підвищених рівнів шуму, вібрації, ультразвукових і електромагнітних хвиль, електронних полів, іонізуючих випромінювань тощо, з метою відокремлення таких об'єктів від територій житлової забудови.

2. У межах санітарно-захисних зон забороняється будівництво житлових об'єктів, об'єктів соціальної інфраструктури та інших об'єктів, пов'язаних з постійним перебуванням людей.

3. Правовий режим земель санітарно-захисних зон визначається законодавством України.

Стаття 115. Зони особливого режиму використання земель

1. Зони особливого режиму використання земель створюються навколо військових об'єктів Збройних Сил України та інших військових формувань, утворених відповідно до законодавства України, для забезпечення функціонування цих об'єктів, збереження озброєння, військової техніки та іншого військового майна, охорони державного кордону України, а також захисту населення, господарських об'єктів і довкілля від впливу аварійних ситуацій, стихійних лих і пожеж, що можуть виникнути на цих об'єктах.

2. Уздовж державного кордону України встановлюється прикордонна смуга, у межах якої діє особливий режим використання земель.

3. Розмір та правовий режим прикордонної смуги встановлюються відповідно до закону.

Розділ IV. НАБУТТЯ І РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ЗЕМЛЮ

Глава 19. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами

Стаття 116. Підстави набуття права на землю

1. Громадяни та юридичні особи набувають права власності та права користування земельними ділянками із земель державної або комунальної власності за рішенням органів виконавчої влади або органів місцевого самоврядування в межах їх повноважень, визначених цим Кодексом.

2. Набуття права на землю громадянами та юридичними особами здійснюється шляхом передачі земельних ділянок у власність або надання їх у користування.

3. Безоплатна передача земельних ділянок у власність громадян провадиться у разі:

а) приватизації земельних ділянок, які перебувають у користуванні громадян;

б) одержання земельних ділянок внаслідок приватизації державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій;

в) одержання земельних ділянок із земель державної і комунальної власності в межах норм безоплатної приватизації, визначених цим Кодексом.

4. Передача земельних ділянок безоплатно у власність громадян у межах норм, визначених цим Кодексом, провадиться один раз по кожному виду використання.

5. Надання у користування земельної ділянки, що перебуває у власності або у користуванні, провадиться лише після вилучення (викупу) її в порядку, передбаченому цим Кодексом.

Стаття 117. Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність та земельних ділянок комунальної власності у державну власність

Передача земельних ділянок державної власності у комунальну власність та земельних ділянок комунальної власності у державну власність провадиться у порядку, встановленому цим Кодексом для юридичних осіб.

Стаття 118. Порядок безоплатної приватизації земельних ділянок громадянами

1. Громадянин, зацікавлений у приватизації земельної ділянки, яка перебуває у його користуванні, подає заяву до відповідної районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради за місцезнаходженням земельної ділянки.

2. Рішення органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо приватизації земельних ділянок приймається у місячний строк на підставі технічних матеріалів та документів, що підтверджують розмір земельної ділянки.

3. Громадяни — працівники державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонери з їх числа, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельних ділянок, які перебувають у постійному користуванні цих підприємств, установ та організацій, звертаються з клопотанням про приватизацію цих земель відповідно до сільської, селищної, міської ради або районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації.

4. Відповідний орган місцевого самоврядування або орган виконавчої влади в місячний термін розглядає клопотання і надає дозвіл підприємствам, установам та організаціям на розробку проекту приватизації земель.

5. Передача земельних ділянок у власність громадянам — працівникам державних та комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій, а також пенсіонерам з їх числа провадиться після затвердження проекту приватизації земель у порядку, встановленому цим Кодексом.

6. Громадяни, зацікавлені в одержанні безоплатно у власність земельної ділянки із земель державної або комунальної власності для ведення фермерського господарства, ведення особистого селянського господарства, ведення садівництва, будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка), індивідуального дачного будівництва, будівництва індивідуальних гаражів у межах норм безоплатної приватизації, подають заяву до відповідної районної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради за місцезнаходженням земельної ділянки. У заяві зазначаються бажані розміри та мета її використання.

7. Відповідна місцева державна адміністрація або сільська, селищна, міська рада розглядає заяву, а при передачі земельної ділянки фермерському господарству — також висновки конкурсної комісії, і в разі згоди на передачу земельної ділянки у власність надає дозвіл на розробку проекту її відведення.

8. Проект відведення земельної ділянки розробляється за замовленням громадян організаціями, які мають відповідні дозволи (ліцензії) на виконання цих видів робіт, у строки, що обумовлюються угодою сторін.

9. Проект відведення земельної ділянки погоджується з органом по земельних ресурсах, природоохоронним і санітарно-епідеміологічним органами, органом архітектури та подається на розгляд відповідної місцевої державної адміністрації або органу місцевого самоврядування.

10. Районна, Київська чи Севастопольська міська державна адміністрація або сільська, селищна, міська рада у місячний строк розглядає проект відведення та приймає рішення про передачу земельної ділянки у власність.

11. У разі відмови органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування у передачі земельної ділянки у власність або залишення заяви без розгляду питання вирішується в судовому порядку.

Стаття 119. Набуття права на земельну ділянку за давністю користування (набувальна давність)

1. Громадяни, які добросовісно, відкрито і безперервно користуються земельною ділянкою протягом 15 років, але не мають документів, які б свідчили про наявність у них прав на цю земельну ділянку, можуть звернутися до органу державної влади або органу місцевого самоврядування з клопотанням про передачу її у власність або надання у користування. Розмір цієї земельної ділянки встановлюється у межах норм, визначених цим Кодексом.

2. Передача земельної ділянки у власність або у користування громадян на підставі набувальної давності здійснюється в порядку, встановленому цим Кодексом.

Стаття 120. Перехід права на земельну ділянку при переході права на будівлю і споруду

1. При переході права власності на будівлю і споруду право власності на земельну ділянку або її частину може переходити на підставі цивільно-правових угод, а право користування — на підставі договору оренди.

2. При відчуженні будівель та споруд, які розташовані на орендованій земельній ділянці, право на земельну ділянку визначається згідно з договором оренди земельної ділянки.

3. У разі переходу права власності на будинок або його частину від однієї особи до іншої за договором довічного утримання право на земельну ділянку переходить на умовах, на яких вона належала попередньому власнику.

4. При переході права власності на будівлю та споруду до кількох осіб право на земельну ділянку визначається пропорційно часткам осіб у вартості будівлі та споруди, якщо інше не передбачено у договорі відчуження будівлі і споруди.

5. При переході права власності на будівлю або споруду до громадян або юридичних осіб, які не можуть мати у власності земельні ділянки, до них переходить право користування земельною ділянкою, на якій розташована будівля чи споруда.

Стаття 121. Норми безоплатної передачі земельних ділянок громадянам

1. Громадяни України мають право на безоплатну передачу їм земельних ділянок із земель державної або комунальної власності в таких розмірах:

а) для ведення фермерського господарства — в розмірі земельної частки (паю), визначеної для членів сільськогосподарських підприємств, розташованих на території сільської, селищної, міської ради, де знаходиться фермерське господарство. Якщо на території сільської, селищної, міської ради розташовано декілька сільськогосподарських підприємств, розмір земельної частки (паю) визначається як середній по цих підприємствах. У разі відсутності сільського-

сподарських підприємств на території відповідної ради розмір земельної частки (паю) визначається як середній по району;

б) для ведення особистого селянського господарства — не більше 2,0 гектара;

в) для ведення садівництва — не більше 0,12 гектара;

г) для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка) у селах — не більше 0,25 гектара, в селищах — не більше 0,15 гектара, в містах — не більше 0,10 гектара;

ґ) для індивідуального дачного будівництва — не більше 0,10 гектара;

д) для будівництва індивідуальних гаражів — не більше 0,01 гектара.

2. Розмір земельних ділянок, що передаються безоплатно громадянину для ведення особистого селянського господарства, може бути збільшено у разі отримання в натурі (на місцевості) земельної частки (паю).

Стаття 122. Повноваження органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування по наданню земельних ділянок юридичним особам у постійне користування

1. Сільські, селищні, міські ради надають земельні ділянки у постійне користування юридичним особам із земель комунальної власності відповідних територіальних громад для всіх потреб.

2. Районні, обласні ради надають земельні ділянки у постійне користування юридичним особам із відповідних земель спільної власності територіальних громад для всіх потреб.

3. Районні державні адміністрації на їх території надають земельні ділянки із земель державної власності у постійне користування юридичним особам у межах сіл, селищ, міст районного значення для всіх потреб та за межами населених пунктів для:

а) сільськогосподарського використання;

б) ведення лісового і водного господарства, крім випадків, передбачених частиною сьомою цієї статті;

в) будівництва об'єктів, пов'язаних з обслуговуванням жителів територіальної громади району (шкіл, закладів культури, лікарень, підприємств торгівлі тощо).

4. Обласні державні адміністрації надають земельні ділянки на їх території із земель державної власності у постійне користування юридичним особам у межах міст обласного значення та за межами населених пунктів для всіх потреб, крім випадків, визначених частинами третьою, сьомою цієї статті.

5. Київська та Севастопольська міські державні адміністрації надають земельні ділянки із земель державної власності у постійне користування юридичним особам у межах їх територій для всіх потреб, крім випадків, визначених частиною сьомою цієї статті.

6. Рада міністрів Автономної Республіки Крим надає земельні ділянки із земель державної власності у постійне користування юридичним особам у межах міст республіканського (Автономної Республіки Крим) значення та за їх межами для всіх потреб, крім випадків, визначених частинами третьою, сьомою цієї статті.

7. Кабінет Міністрів України надає земельні ділянки із земель державної власності у постійне користування юридичним особам у випадках, визначених статтями 149, 150 цього Кодексу.

Стаття 123. Порядок надання у постійне користування земельних ділянок юридичним особам

1. Надання земельних ділянок юридичним особам у постійне користування здійснюється на підставі рішень органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за проектами відведення цих ділянок.

2. Умови і строки розроблення проектів відведення земельних ділянок визначаються договором, укладеним замовником з виконавцем цих робіт.

3. Юридична особа, зацікавлена в одержанні земельної ділянки у постійне користування із земель державної або комунальної власності, звертається з відповідним клопотанням до районної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій або сільської, селищної, міської ради.

4. До клопотання про відведення земельної ділянки додаються документи, що обгрунтовують її розмір, призначення та місце розташування.

5. Відповідна районна державна адміністрація або сільська, селищна, міська рада розглядає клопотання у місячний строк і дає згоду на розроблення проекту відведення земельної ділянки.

6. Проект відведення земельної ділянки погоджується із землекористувачем, органом по земельних ресурсах, природоохоронним і санітарно-епідеміологічним органами, органами архітектури та охорони культурної спадщини і після одержання висновку державної землевпорядної експертизи по об'єктах, які їй підлягають, подається до відповідної державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради, які розглядають його у місячний строк і, в межах своїх повноважень, визначених цим Кодексом, приймають рішення про надання земельної ділянки.

7. При наданні земельної ділянки у користування обласними державними адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або Кабінетом Міністрів України сільські, селищні, міські, районні, обласні ради, районні державні адміністрації за місцем розташування земельної ділянки подають свій висновок відповідно обласній державній адміністрації, Раді міністрів Автономної Республіки Крим.

8. При наданні земельної ділянки у користування Кабінетом Міністрів України Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації подають свої висновки та проект відведення земельної ділянки центральному органу виконавчої влади з питань земельних ресурсів, який розглядає ці матеріали і у місячний строк подає їх до Кабінету Міністрів України.

9. Відмову органів місцевого самоврядування або органів виконавчої влади у наданні земельної ділянки в користування або залишення клопотання без розгляду може бути оскаржено в судовому порядку.

Стаття 124. Порядок передачі земельних ділянок в оренду

1. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у державній або комунальній власності, здійснюється на підставі рішення відповідного органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування шляхом укладення договору оренди земельної ділянки.

2. Передача в оренду земельних ділянок, що перебувають у власності громадян і юридичних осіб, здійснюється за договором оренди між власником земельної ділянки і орендарем.

3. Передача в оренду земельних ділянок громадянам і юридичним особам із зміною їх цільового призначення та із земель запасу під забудову здійснюється за проектами відведення в порядку, встановленому статтями 118, 123 цього Кодексу.

Стаття 125. Виникнення права власності та права користування земельною ділянкою

1. Право власності та право постійного користування на земельну ділянку виникає після одержання її власником або користувачем документа, що посвідчує право власності чи право постійного користування земельною ділянкою, та його державної реєстрації.

2. Право на оренду земельної ділянки виникає після укладення договору оренди і його державної реєстрації.

3. Приступати до використання земельної ділянки до встановлення її меж у натурі (на місцевості), одержання документа, що посвідчує право на неї, та державної реєстрації забороняється.

Стаття 126. Документи, що посвідчують право на земельну ділянку

1. Право власності на земельну ділянку і право постійного користування земельною ділянкою посвідчується державними актами. Форми державних актів затверджуються Кабінетом Міністрів України.

2. Право оренди землі оформляється договором, який реєструється відповідно до закону.

Глава 20. Придбання земельних ділянок на підставі цивільно-правових угод

Стаття 127. Продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності

1. Органи державної влади та органи місцевого самоврядування відповідно до їх повноважень здійснюють продаж земельних ділянок державної чи комунальної власності громадянам та юридичним особам, які мають право на набуття земельних ділянок у власність, а також іноземним державам відповідно до цього Кодексу.

2. Продаж земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним осо-

бам здійснюється на конкурентних засадах (аукціон, конкурс), крім викупу земельних ділянок, на яких розташовані об'єкти нерухомого майна, що є власністю покупців цих ділянок.

Стаття 128. Порядок продажу земельних ділянок державної та комунальної власності громадянам та юридичним особам

1. Продаж громадянам і юридичним особам земельних ділянок державної та комунальної власності для потреб, визначених цим Кодексом, провадиться місцевими державними адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим або органами місцевого самоврядування в межах їх повноважень.

2. Громадяни та юридичні особи, зацікавлені у придбанні земельних ділянок у власність, подають заяву (клопотання) до відповідного органу виконавчої влади або сільської, селищної, міської ради. У заяві зазначаються бажане місце розташування земельної ділянки, цільове призначення та її розмір.

До заяви додається:

а) державний акт на право постійного користування землею або договір оренди землі;

б) план земельної ділянки та документ про її надання у разі відсутності державного акта;

в) свідоцтво про реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності.

3. Рада міністрів Автономної Республіки Крим, місцева державна адміністрація або сільська, селищна, міська рада у місячний термін розглядає заяву і приймає рішення про продаж земельної ділянки або про відмову в продажу із зазначенням причин відмови.

4. Особам, які подали заяви (клопотання) про придбання (купівлю) земельної ділянки, що не перебуває у їх користуванні, продаж цієї ділянки здійснюється не пізніше 30 днів після розроблення землевпорядною організацією проекту відведення земельної ділянки.

5. Підставою для відмови в продажу земельної ділянки є:

а) неподання документів, необхідних для прийняття рішення щодо продажу такої земельної ділянки;

б) виявлення недостовірних відомостей у поданих документах;

в) якщо щодо суб'єкта підприємницької діяльності порушена справа про банкрутство або припинення його діяльності.

6. Рішення Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевої державної адміністрації, сільської, селищної, міської ради про продаж земельної ділянки є підставою для укладання договору купівлі-продажу земельної ділянки.

7. Договір купівлі-продажу земельної ділянки підлягає нотаріальному посвідченню. Документ про оплату є підставою для видачі державного акта на право власності на земельну ділянку та її державної реєстрації.

8. Вартість земельної ділянки визначається на підставі її грошової та експертної оцінки, яка проводиться за методикою, затвердженою Кабінетом Міністрів України.

9. Розрахунки за придбання земельної ділянки можуть здійснюватися з розстроченням.

10. Рішення про відмову продажу земельної ділянки може бути оскаржено в суді.

Стаття 129. Продаж земельних ділянок державної або комунальної власності іноземним державам, іноземним юридичним особам

1. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності держави, іноземним державам та іноземним юридичним особам здійснюється Кабінетом Міністрів України за погодженням з Верховною Радою України.

2. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності територіальних громад, іноземним державам та іноземним юридичним особам здійснюється відповідними радами за погодженням з Кабінетом Міністрів України.

3. Продаж земельних ділянок, що перебувають у власності держави та територіальних громад, іноземним юридичним особам допускається за умови реєстрації іноземною юридичною особою постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України.

4. Іноземні держави, зацікавлені у придбанні земельних ділянок у власність із земель державної або комунальної власності, подають клопотання до Кабінету Міністрів України.

5. Іноземні юридичні особи, зацікавлені у придбанні земельних ділянок, подають клопотання до Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласної, Київської чи Севастопольської міської державної адміністрації або сільської, селищної, міської ради. До клопотання додається договір оренди землі, копія свідоцтва про реєстрацію іноземною юридичною особою постійного представництва з правом ведення господарської діяльності на території України.

6. Розгляд клопотання і продаж земельних ділянок здійснюються сільськими, селищними, міськими радами після отримання погодження Кабінету Міністрів України.

Стаття 130. Покупці земель сільськогосподарського призначення

1. Покупцями земельних ділянок сільськогосподарського призначення для ведення товарного сільськогосподарського виробництва можуть бути:

а) громадяни України, які мають сільськогосподарську освіту або досвід роботи у сільському господарстві чи займаються веденням товарного сільськогосподарського виробництва;

б) юридичні особи України, установчими документами яких передбачено ведення сільськогосподарського виробництва.

2. Переважне право купівлі земельних ділянок сільськогосподарського призначення мають громадяни України, які постійно проживають на території відповідної місцевої ради, де здійснюється продаж земельної ділянки, а також відповідні органи місцевого самоврядування.

Стаття 131. Набуття права власності на земельні ділянки на підставі інших цивільно-правових угод

1. Громадяни та юридичні особи України, а також територіальні громади та держава мають право набувати у власність земельні ділянки на підставі міни, дарування, успадкування та інших цивільно-правових угод.

2. Укладення таких угод здійснюється відповідно до Цивільного кодексу України з урахуванням вимог цього Кодексу.

Стаття 132. Зміст угод про перехід права власності на земельні ділянки

1. Угоди про перехід права власності на земельні ділянки укладаються в письмовій формі та нотаріально посвідчуються.

2. Угоди повинні містити:

а) назву сторін (прізвище, ім'я та по батькові громадянина, назва юридичної особи);

б) вид угоди;

в) предмет угоди (земельна ділянка з визначенням місця розташування, площі, цільового призначення, складу угідь, правового режиму тощо);

г) документ, що підтверджує право власності на земельну ділянку;

ґ) відомості про відсутність заборон на відчуження земельної ділянки;

д) відомості про відсутність або наявність обмежень щодо використання земельної ділянки за цільовим призначенням (застава, оренда, сервітути тощо);

е) договірну ціну;

є) зобов'язання сторін.

3. Угоди про перехід права власності на земельні ділянки вважаються укладеними з дня їх нотаріального посвідчення.

Стаття 133. Застава земельних ділянок

1. У заставу можуть передаватися земельні ділянки, які належать громадянам та юридичним особам на праві власності.

2. Земельна ділянка, яка перебуває у спільній власності, може бути передана у заставу за згодою всіх співвласників.

3. Передача в заставу частини земельної ділянки здійснюється після виділення її в натурі (на місцевості).

4. Заставодержателями земельної ділянки можуть бути лише банки, які відповідають вимогам, установленим законами України.

5. Порядок застави земельних ділянок визначається законом.

Глава 21. Продаж земельних ділянок на конкурентних засадах

Стаття 134. Обов'язковість продажу земельних ділянок державної або комунальної власності на конкурентних засадах

Земельні ділянки державної або комунальної власності, призначені для продажу суб'єктам підприємницької діяльності під забудову, підлягають продажу на конкурентних засадах (земельні торги).

Стаття 135. Земельні торги

1. Земельні торги проводяться у формі аукціону або конкурсу.

2. У земельних торгах можуть брати участь громадяни і юридичні особи, які сплатили реєстраційний та гарантійний внески і можуть бути покупцями відповідно до законодавства України.

3. Форма проведення земельних торгів (аукціон або конкурс) визначається власником земельної ділянки, якщо інше не передбачено законом.

4. Земельні торги можуть проводитися за рішенням суду.

Стаття 136. Підготовка земельних ділянок для продажу на земельних торгах

1. Органи державної влади або органи місцевого самоврядування, уповноважені приймати рішення про відчуження земель, що перебувають у державній або комунальній власності, визначають переліки земельних ділянок, призначених для продажу суб'єктам підприємницької діяльності під забудову на земельних торгах.

2. Земельна ділянка, призначена для продажу суб'єктам підприємницької діяльності під забудову на земельних торгах, виставляється на земельні торги після:

а) визначення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості) та закріплення їх межовими знаками;

б) виготовлення технічного паспорта земельної ділянки.

3. В технічному паспорті земельної ділянки містяться відомості про:

а) розмір земельної ділянки;

б) місце розташування (адресу);

в) належність до державної чи комунальної власності;

г) грошову оцінку земельної ділянки та її стартову ціну;

ґ) природний і господарський стан земельної ділянки;

д) цільове призначення земельної ділянки.

4. Положення про технічний паспорт земельної ділянки, яка виставляється на земельні торги, визначається Кабінетом Міністрів України.

Стаття 137. Оголошення про проведення земельних торгів

1. Земельні торги проводяться не раніше 30 днів з моменту опублікування у пресі офіційної інформації про виставлення на земельні торги земельних ділянок, а також розміщення на таких земельних ділянках рекламних щитів з офіційною інформацією про виставлення на земельні торги земельних ділянок.

2. Офіційна інформація про виставлення земельних ділянок на земельні торги повинна включати відомості про:

а) розмір земельної ділянки;

б) цільове призначення;

в) стартову ціну;

г) місце і час проведення торгів;

ґ) назву та адресу установи, прізвище та посаду, номер телефону особи, у якої можна ознайомитися з технічним паспортом земельної ділянки.

3. Організатором земельних торгів є орган державної влади чи орган місцевого самоврядування, уповноважений здійснювати відчуження земельної ділянки, призначеної для продажу під забудову, або державний виконавець відповідно до рішення суду. Проведення земельних торгів здійснює юридична особа, яка має дозвіл (ліцензію) на проведення земельних торгів, на підставі договору з відповідним органом державної влади чи органом місцевого самоврядування.

4. Організатор земельних торгів має право відмовитися від їх проведення не пізніше, ніж за 10 днів до їх проведення з обов'язковою публікацією офіційної інформації про скасування земельних торгів із зазначенням причини скасування.

5. Земельні торги проводяться у порядку, встановленому законом.

Стаття 138. Визнання земельних торгів такими, що не відбулися

Земельні торги визнаються такими, що не відбулися, у разі:

а) відсутності покупців або наявності тільки одного покупця;

б) якщо жоден із покупців не запропонував ціну, вищу за стартову ціну земельної ділянки;

в) несплати в установлений термін переможцем земельних торгів належної суми за придбану земельну ділянку.

Стаття 139. Відчуження земельних ділянок за рішенням суду

1. У разі звернення стягнення на земельну ділянку, що перебуває у власності громадянина чи юридичної особи, земельна ділянка підлягає продажу на земельних торгах, що проводяться у формі аукціону.

2. Звернення стягнення на земельні ділянки, призначені для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, допускається у випадках, коли у власників таких ділянок відсутнє інше майно, на яке може бути звернене стягнення, якщо інше не запропоновано власником земельної ділянки.

Глава 22. Припинення прав на землю

Стаття 140. Підстави припинення права власності на земельну ділянку

Підставами припинення права власності на земельну ділянку є:

а) добровільна відмова власника від права на земельну ділянку;

б) смерть власника земельної ділянки за відсутності спадкоємця;

в) відчуження земельної ділянки за рішенням власника;

г) звернення стягнення на земельну ділянку на вимогу кредитора;

ґ) відчуження земельної ділянки з мотивів суспільної необхідності та для суспільних потреб;

д) конфіскація за рішенням суду;

е) невідчуження земельної ділянки іноземними особами та особами без громадянства у встановлений строк у випадках, визначених цим Кодексом.

Стаття 141. Підстави припинення права користування земельною ділянкою

Підставами припинення права користування земельною ділянкою є:

а) добровільна відмова від права користування земельною ділянкою;

б) вилучення земельної ділянки у випадках, передбачених цим Кодексом;

в) припинення діяльності державних чи комунальних підприємств, установ та організацій;

г) використання земельної ділянки способами, які суперечать екологічним вимогам;

ґ) використання земельної ділянки не за цільовим призначенням;

д) систематична несплата земельного податку або орендної плати.

Стаття 142. Добровільна відмова від права власності або права постійного користування земельною ділянкою

1. Припинення права власності на земельну ділянку у разі добровільної відмови власника землі на користь держави або територіальної громади здійснюється за його заявою до відповідного органу.

2. Органи виконавчої влади або органи місцевого самоврядування у разі згоди на одержання права власності на земельну ділянку укладають угоду про передачу права власності на земельну ділянку. Угода про передачу права власності на земельну ділянку підлягає нотаріальному посвідченню та державній реєстрації.

3. Припинення права постійного користування земельною ділянкою у разі добровільної відмови землекористувача здійснюється за його заявою до власника земельної ділянки.

4. Власник земельної ділянки на підставі заяви землекористувача приймає рішення про припинення права користування земельною ділянкою, про що повідомляє органи державної реєстрації.

(Продовження у «ДСГ» № 2)

Універсальний, ефективний, доступний

Кожному городнику відомо, що отримання щедрого врожаю залежить від якості насіння, своєчасного внесення необхідної кількості поживних речовин, мікроелементів та багатьох інших факторів. Проте далеко не кожен має все це в наявності. Тоді на допомогу прийдуть стимулятори росту рослин. Вони стимулюють розвиток рослин на всіх фазах росту — від проростання насіння до отримання врожаю, а також сприяють оздоровленню і зміцненню рослин, засвоєнню поживних речовин. Так, ауксини підвищують схожість і енергію проростання насіння, сприяють розвитку кореневої системи рослин, гібереліни прискорюють розвиток і збільшують масу надземної частини рослин, цитокініни сприяють цвітінню й зав'язуванню плодів, похідні етилену прискорюють достигання плодів. Сьогодні в Україні дозволено для використання 15 регуляторів. Кожний з них регулює якусь одну функцію і призначений для використання на певній культурі (групі культур). Тож далеко не всі можуть вірно вибрати необхідні стимулятори, тим більше, коли потрібно обробляти і насіння, і рослини на різних фазах вегетації. Ці проблеми допоможе успішно вирішити стимулятор розвитку рослин.

ФУМАР

універсальний високоефективний екологічно безпечний стимулятор росту рослин, який з успіхом замінить усі відомі стимулятори на будь-яких сільськогосподарських культурах.

ФУМАР — це синтетичний аналог похідного природної амінокислоти, який стимулює продукування самою рослиною необхідних їй фітогормонів на кожній фазі розвитку. Звичайно, ніякий штучний стимулятор не може бути ефективнішим від власного фітогормону рослини. Саме цим і визначаються унікальні властивості ФУМАРУ, а саме:

Універсальність:

- підвищує схожість і енергію проростання насіння, прискорює пробудження і розвиток бульб, стимулює корене- та калюсоутворення;
- прискорює розвиток рослин, покращує фотосинтез, збільшуючи кількість листків і листкову поверхню рослин;
- сприяє збільшенню кількості бутонів і жіночих квіток;
- скорочує термін дозрівання;
- підвищує морозостійкість і прискорює регенерацію пошкоджених рослин;
- збільшує стійкість рослин проти різних захворювань — фітофторозу, борошнистої роси, гнилей, фузаріозу, пірікуляріозу, твердої сажки, бактеріозів і вірусних хвороб;
- сприяє збереженню рослинної продукції за тривалого зберігання;

Висока ефективність:

- підвищує врожайність будь-яких сільськогосподарських культур: зернових, бобових, овочевих, баштанних, кормових, технічних, ефіро-олійних, плодових не менш ніж на 20—30 %.
- покращує якість продукції, збільшуючи вміст клейковини, крохмалю, цукру, вітамінів, одночасно знижуючи вміст нітратів і вологи;

Екологічна чистота використання ФУМАРУ зумовлена:

- наднизькими дозами внесення — 10—300 мг/га;
- малою токсичністю препарату (нижча, ніж у кухонної солі);
- повним розкладанням у навколишньому середовищі і рослинах протягом двох тижнів з утворенням нетоксичних і навіть корисних продуктів, ідентичних продуктам перетворення природних амінокислот;
- зменшенням витрат на придбання засобів захисту рослин завдяки підвищенню стійкості рослин проти різних захворювань;
- мінімальністю витрат — однієї капсули, яка містить 1 мл 1%-ного розчину (10 мг діючої речовини) ФУМАРУ достатньо для передпосівної обробки 400 кг картоплі, необхідної для садіння на 10 сотках або 1—10 кг насіння залежно від виду й способу обробки, необхідного для сівби на площі до 0,2 га; однієї ампули, яка містить 2 мл 10%-ного розчину ФУМАРУ достатньо для передпосівної обробки 1 т практично будь-якого насіння, 3 мл 10%-ного розчину ФУМАРУ необхідно для обробки 1га будь-яких вегетуючих рослин. ФУМАР не нагромаджується в грунті, водоймах і рослинних продуктах харчування.

ФУМАР пройшов усі види випробувань на різних культурах в Україні і країнах колишнього СРСР, зареєстрований Укрдержхімкомісією (посвідчення А № 00457, реєстраційний № 667 від 30.03.2000 р.) і Держкомісією Росії (посвідчення № 0643, реєстраційний № 755320 від 21.12.92 р.) в якості регулятора розвитку рослин, рекомендований спільним наказом Мінагрополітики України і Української академії аграрних наук як обов'язкового агрозасобу у технологіях вирощування основних польових культур.

ФУМАР використовують, обробляючи насіння (напівсуха обробка, інкрустація), бульб, живців, щеплень, кореневої системи розсади і вегетуючих рослин.

Перша обробка ФУМАРОМ — насіння перед висівом, бульб перед садінням, живців під час живцювання і щепленнях, кореневої системи розсади під час пікірування або садіння — забезпечує дружне раннє проростання насіння, добре укорінення, підвищену стійкість рослин до несприятливих природних факторів, підвищує врожайність і якість продукції. Другу обробку проводять у фазі бутонізації — початку цвітіння. Вона на лише підвищує врожайність, але й скорочує термін дозрівання. Препарат добре суміщується з будь-якими іншими засобами захисту рослин — від інсектицидів до фунгіцидів (окрім металовмісних), підсилює їх дію й нейтралізує гальмівний вплив фунгіцидів на розвиток рослин.

Технологія використання ФУМАРУ дуже проста. Бульби перед садінням (можна без попереднього пророщування) занурюють на 5—10 сек. або обприскують розчином ФУМАРУ (1 ампула на 10 л води), підсушують на повітрі і висаджують. Насіння замочують 4—6 год. у розчині ФУМАРУ (1 ампула на 1 л води) і висівають (чим швидше набрякає насіння, тим менший термін замочування). Розсаду замочують протягом 5 год. у розчині ФУМАРУ (1 ампула на 0,25 л води) і висаджують у грунт. Зелені живці занурюють "п'ятками" на глибину 3—5 см на 14—16 год. у розчин ФУМАРУ (1 ампула на 0,2 л води) і висаджують за звичайною технологією. «П'ятки» чубуків винограду та інших живців занурюють на 3—5 сек. у розчин ФУМАРУ (2 ампули на 0,25 л води), підсушують і далі обробляють за звичайною технологією.

Докладніше про ФУМАР читайте в журналі "Дім, сад, город", № 2, 3, 2002 року.

О.Просяник



Кури для домашнього господарства

Шановна редакціє, чи можна уявити українського сільського господаря, скажімо, без виводка курей чи гусей? Безумовно, ні. А сьогодні тим паче. Нині в селах вже є молоді сім'ї, котрі обзаводяться приватною землею і, звичайно, живністю у господі. Ми недавно побралися і надумали господарювати. Уже дещо знаємо, а ще багато чому доведеться вчитися. І звертаємося до тебе, шановний "ДСГ", будь ласка, розкажи нам на своїх сторінках про породи курей, які сьогодні найвигідніше розводити у домашньому господарстві.

А ми тільки-но починаємо створювати родину й ставати на ноги у власному господарстві, то ж за таку науку будемо Вам щиро вдячні.

Молода сім'я Василенків із Черкащини

Таких листів до редакції «ДСГ» надходить дуже багато. Йдучи назустріч побажанням наших читачів, редакція видала окрему брошуру під назвою «Пташиний двір. Кури». Нижче друкуємо розділ з цієї брошури.

Домашня ферма

ПОРОДИ ПТИЦІ

Успішне розведення птиці в особистому господарстві значною мірою залежить від правильного вибору породи. Кожний господар вибирає собі ту породу, яка йому подобається і яка забезпечує рентабельне ведення присадибного птахівництва. Вигідніше утримувати птицю комбінованого напряму продуктивності, від якої одержують яйця та м'ясо.

Порода — це група одного виду птиці, що характеризується однаковим походженням, подібними господарсько корисними, фізіологічними та морфологічними ознаками та вимогами до умов життя. Птиця однієї породи успадковує всі перелічені ознаки.

У структурі породи виділяють популяції, кроси й лінії, які використовують для вдосконалення порід і виробництва гібридної птиці.

Класифікація порід. Усі відомі породи об'єднують у групи за спільними для них ознаками будови тіла і напряму продуктивності. Породи класифікують за напрямом продуктивності і географічною ознакою, тобто залежно від місця виведення. Розрізняють такі породи курей: яєчну, м'ясну, м'ясо-яєчну, бійцеву і декоративну.

Характеристика типів курей

Породи курей яєчного напряму характеризуються невеликою живою масою, легким кістяком, щільним оперенням. У них добре розвинений гребінь і "сережки". Кури цих порід дуже енергійні, рухливі, характеризуються високою швидкоспілістю. Молоді кури починають яйцекладку в 4—5-місячному віці, коли їхня жива маса досягає 75 % норми. Більшість яєчних порід мають листоподібний гребінь, який, як гадають, певною мірою пов'язаний з несучістю. У нашій країні промислове значення мають лише дві породи курей яєчного напряму: російські білі та леггорн.

Кури порід м'ясного напряму високорослі, з флегматичним темпераментом, малорухливі, мають нещільне оперення, шкірні придатки на голові у них мало розвинені. Яйцекладку починають у 6—8-місячному віці, тобто на 2—3 місяці пізніше порівняно з яєчними породами. Несучість цих курей порівняно низька (90—130 яєць за рік).

Деякі породи м'ясного напряму швидко ростуть і добре оплачують корми. Так, у нашій країні для виробництва курчат-бройлерів широко застосовують такі породи, як корніш і білий плімутрок.

Кури порід м'ясо-яєчного напряму мають комбіновану продуктивність. Більшість порід цього напряму походить від схрещування м'ясних і яєчних порід. За швидкоспілістю та несучістю вони близькі до яєчних порід. Несучість деяких порід досягає 200 шт. яєць і більше за рік, яйцекладку починають у 5—6-місячному віці. Оперення в них відносно нещільне, гребені і "сережки" невеликі.

У нас найпоширеніші такі породи курей: род-айланд, нью-гемпшир, сусекс. З-поміж породних груп найбільше використовують полтавську, московську, лососеву, адлерську сріблясту.

Бійцеві й декоративні породи курей господарського значення не мають і розводять їх лише любителі. Іноді бійцеві породи курей використовують для схрещування з метою підсилення у птиці конституції і розвитку грудних м'язів.

Породи курей

Яєчні породи курей

Російські білі. Порода виведена схрещуванням породи леггорн з місцевою птицею, шляхом відбору і добору за розвитком і створенням правильних умов годівлі та утримання. Затверджена як самостійна вітчизняна порода у 1953 р.

Має ніжну щільну конституцію і характерний екстер'єр. Тулуб у них довгий, широкий і глибокий. Голова широка і глибока, з великим листоподібним гребенем. Шия середня за довжиною, товста, груди широкі і опуклі, спина довга і широка.

Ноги середньої довжини, широко поставлені. Кістяк міцний, м'язи добре розвинуті. Оперення біле, дзьоб і ноги жовті.

Серед російських білих курей розрізняють два різновиди — п'ятигорську і кучинську.

Середня маса півнів становить 2,8—3,1, курок — 2,1—2,2, кг. Несучість — 180—230 шт. яєць за рік. Маса яйця — 58—60 г.

Білий леггорн. Ця порода виведена в США схрещуванням курей, завезених із Італії, з курми інших порід за поліпшених умов годівлі та утримання. Вона поширена майже в усіх країнах світу.

Леггорни мають легку голову, великий гребінь, що спадає на бік, у несучок довгий тулуб, великий живіт. Оперення частіше біле, ноги і дзьоб жовті.

Жива маса півнів — 2,3—2,7, курок — 1,6—2 кг. Починають нестися у 4—5 місяців. У несучок не проявляється інстинкт насиджування. Несучість — 180—220 яєць масою 56—62 г. За забарвленням оперення їх поділяють на білих, чорних, куропатчастих. Курей цієї породи у нас розводять повсюдно.

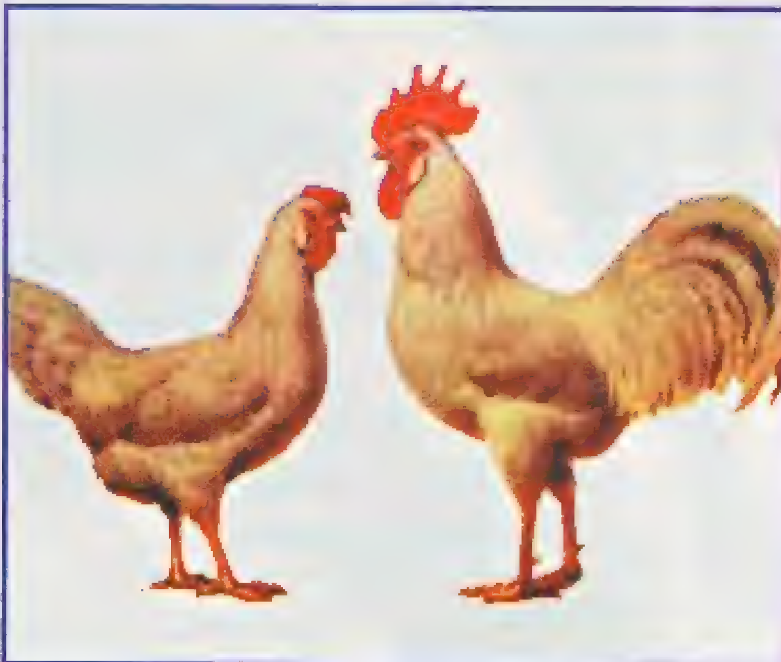
Італійські куріпкові кури. Їх ще називають бурими леггорнами. У півнів грива золотисто-червона, у курок темно-коричнева. Хвіст у півнів чорний, блискучий, з розвиненими косицями, у курок білий.

Жива маса півнів — 2,5, курок — 1,8 кг. Кури починають нестися на 5-му місяці. Несучість — 180—200 яєць середньою масою 58 г. Шкаралупа яйця білого кольору. Інстинкт насиджування відсутній.

Мінорки. Ця порода виведена на острові Мінорка, що в Середземному морі. За забарвленням оперення має дві різновидності: чорну і білу. Форма тіла продовгувата, голова середніх розмірів. Вушні мочки білого кольору. Дзьоб у чорних мінорок чорний. Шия довга. Ноги високі, у чорних мінорок чорні.

Жива маса півнів — 3—3,5, курок — 2,5—3 кг. Несучість — 160—190 яєць масою 70—80 г. Інстинкт насиджування відсутній.

"Беларусь-9". Крос виведений на основі трилінійного кросу 444,завезеного із Канади на Беларуську зональну дослідну станцію. Складається з трьох ліній: Б-9(4), Б-9(5), Б-9(6). За рік від курки одержують 255 яєць масою 60 г.



Виведення молодняка 84 %, збереження — 99 %.

Породи курей м'ясо-яєчного напрямку

Род-айланд. Кури цієї породи



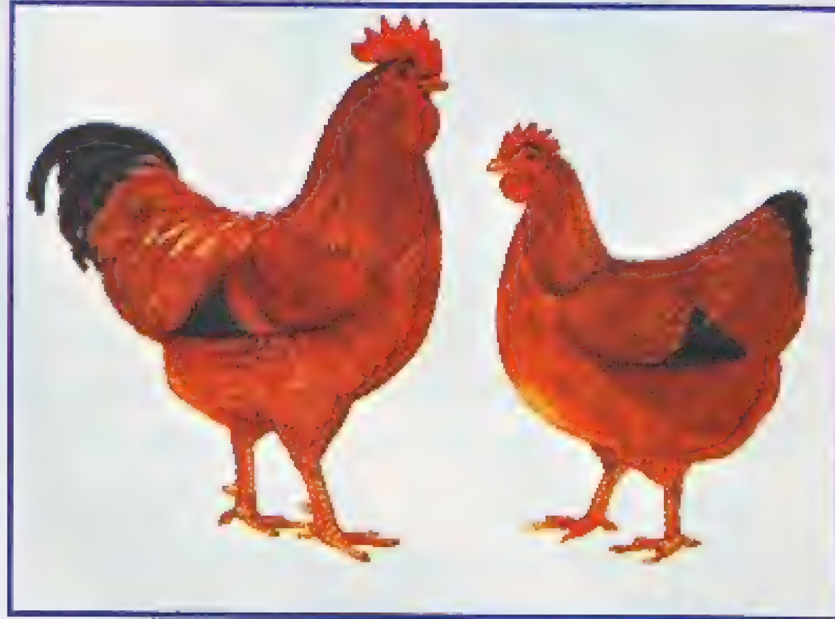
виведені у США шляхом схрещування місцевих курей із завезеними з Індії палевими шанхайськими півнями та червоно-бурими малайськими. Для підвищення несучості помісну птицю схрещували з бурими леггорнами. Курей відбирали за міцністю конституції, а також за кольором чорного блискучого оперення, яке род-айланд успадкував від малайських курей.

Тулуб прямокутної форми, глибокий, широкий. Голова середньої величини, гребінь листоподібний, шия середньої довжини, хвіст не довгий, добре оперений. Оперення світло-червоне або з темним відтінком. Кінець хвоста, грива й крила чорного кольору із зеленим полиском.

Жива маса півнів — 3—3,2, курок — 2,5—2,7 кг. Несучість — 140—160 яєць масою 55—60 г. В Україні цих курей використовують для міжпородного схрещування.

Нью-гемпшир. Порода виведена в США. Це різновид род-айландів. За зовнішніми ознаками вони відрізняються від род-айландів світлішим опеpенням. Жива маса півнів — 3—3,2, курок — 2,3—2,6 кг. Несучість — 200—220 яєць масою 55—60 г.

В Україні нью-гемпшири посідають друге місце після білого леггорна. Півнів яєчних ліній схрещують з курми російської білої породи й одержують несучок з міцною конституцією, підвищеною життєздатністю та високою продуктивністю. М'ясні лінії нью-гемп-



ширів використовують для одержання м'ясних курчат бройлерів. При цьому курок нью-гемпширів схрещують з півнями породи сусекс, плімутрок смугастий та ін.

Сусекс. Порода виведена в Англії. Вони мають широкий і глибокий тулуб з добре розвиненими грудьми й довгою спиною. Голова широка, гребінь листоподібний. Оперення біле з чорним пір'ям на гриві та хвості.



Жива маса півнів — 3,5—3,8, курок — 2,7—3 кг. Несучість — 150—170 яєць масою 55—60 г. Курчата швидко ростуть і рано покриваються пір'ям. Порода добре акліматизується. Її використовують як материнську форму для міжлінійного схрещування з метою одержання бройлерів.

Полтавські кури. У Полтавській області розводять місцевих курей. Походження їхнє достеменно не встановлено. За кольором оперення поділяються на глинястих, чорних, зозулястих.

Найбільш поширені глинясті. Вони мають голову середньої величини з міцним коротким дзьобом і трояндоподібним гребенем. Груди широкі, ноги міцні й широко поставлені, жовтого кольору. Оперення світло- і темно-палеве (глинясте).



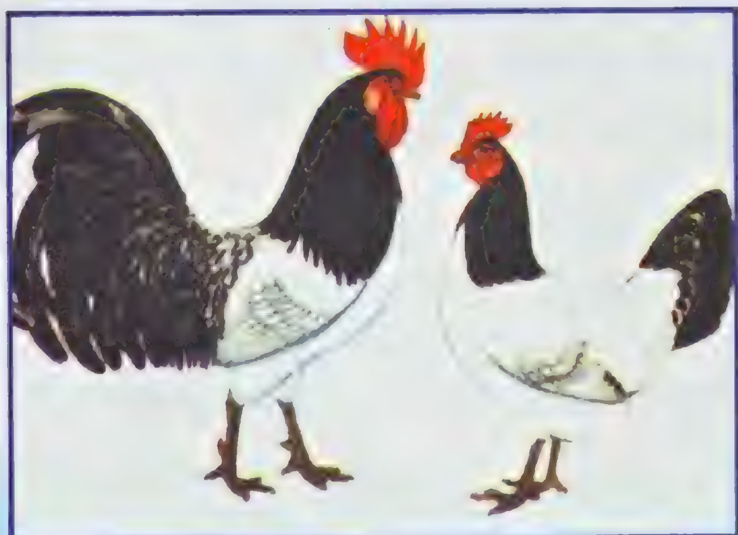
Жива маса півнів — 3—3,5, курок — 2,2—3,3 кг. Несучість — 160—180 яєць масою 58 г.

Московські кури. У цієї птиці міцна конституція. Оперення чорне. У курок може бути жовте пір'я на шиї, у півнів — на шиї та спині.

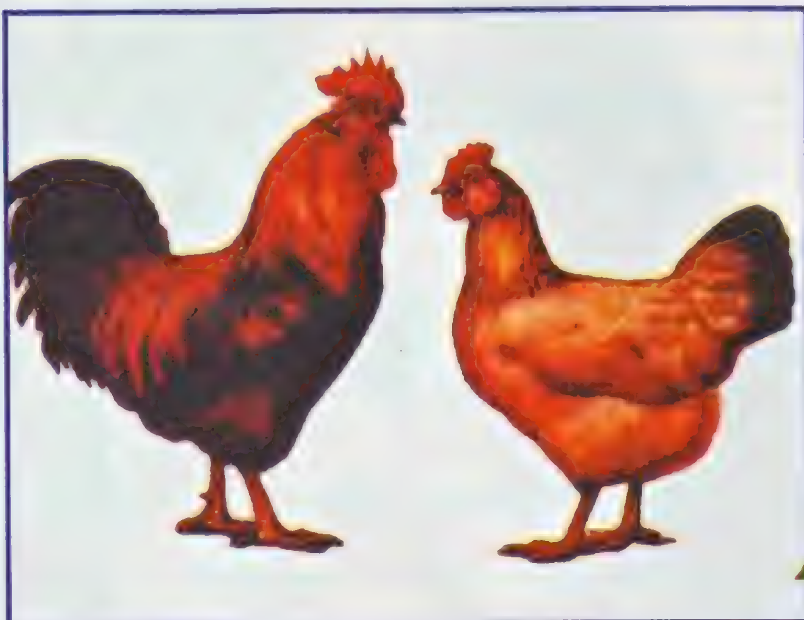


Жива маса півнів — 3, курок — 2 кг. Несучість — 190—200 яєць масою 56 г. Заплідненість яєць — 89,4 %, виведення — 92 % від запліднених.

Адлерські сріблясті. Птиця велика. Тулуб широкий, шия коротка, добре вкрита пір'ям. Крила і хвіст невеликих розмірів. Ноги жовті. Оперення білого кольору, пухке. Махові, стернові пера і косиця чорного кольору. Пір'я гриви також чорне. Жива маса півнів — 3,5, курок — 2,7 кг. Несучість — 160—180 яєць масою 60 г. Виведення курчат становить 87 %. Птиця може бути використана як материнська форма при виробництві бройлерів.



Кучинські ювілейні. Кури цієї породи мають дві різновидності: золотисту і буру. Голова середнього розміру з листоподібним гребенем. Хвіст у півнів чорний, у курок темно-коричневий.



Жива маса півнів — 4, курок — 3 кг. Несучість — 180 яєць масою 60 г, із світло-коричневою шкаралупою. Виведення курчат становить 78—80 %. Збереження птиці до 150-денного віку — 95—97 %.

Інстинкт насиджування проявляється слабо.

Породи курей м'ясного напряму

Корніш. Ця порода курей виведена в Англії схрещуванням старих англійських порід з малайськими курми. Корнішів є кілька різновидностей: чорні, червоні, палеві, білі. У нас розводять тільки білих. Голова велика, коротка і широка, передня частина черепа ширша, ніж задня, утворює над очима виступ, що надає вигляду орлиної голови. Гребінь стручкоподібний, щільно прилягає до голови.

Жива маса півнів — 4—5, курок — 3—3,5 кг. Несучість 110—130 яєць масою 60 г. Цих курей схрещують з іншими м'ясо-яєчними породами з метою одержання помісних курчат для вирощування на м'ясо.

Плімутрок. Порода виведена в США у результаті схрещування чорних іспанських півнів з білими кохінхінами, доркінг-домініканськими курми. Зустрічається вісім різновидностей цієї птиці за кольором оперення. Найбільш поширені кури з білим та смугастим оперенням. Тулуб довгий, голова невелика, гребінь листоподібний, шия середньої довжини, хвіст короткий.

Жива маса півнів — 3,2—3,5, курок — 2,6—3 кг. Несучість — 150—170 яєць масою 55—60 г.

У нас розводять переважно білих та смугастих плімутроків. Білих плімутроків використовують як батьківську форму для схрещування з іншими породами курей для одержання м'ясних курчат.

Кохінхіни. За забарвленням оперення розрізняють: палевих, жовтих, білих, чорних, куропатчастих кохінхінів. Жива маса півнів — 4,5, курок — 3,5 кг. Несучість — 120 яєць масою 60 г , з бурою шкаралупою. Інкубаційні якості яєць невисокі. Птицю використовують для схрещування з місцевими курми для поліпшення м'ясних якостей.

Брама. Ці кури мають масивний тулуб, маленьку голову з трояндоподібним гребенем. За забарвленням оперення їх поділяють на світлих і темних. Ноги вкриті пір'ям. Жива маса півнів — 4,5—5,5, курок — 3,5—4,5 кг. Несучість — 120 яєць масою 60 г, з темно-бурою шкаралупою.

Лангшани. Дуже витривала до утримання птиця. За забарвленням оперення вони бувають: чорні, білі, голубі, палеві. Найчастіше зустрічаються чорні. Залежно від оперення ніг вони бувають кошлатоногі та голоногі. Жива маса півнів — 3,5—4, курок — 2,5—3,5 кг. Несучість — 129—150 яєць масою 55—70 г. Забарвлення шкаралупи — від світлого до червоно-жовтого кольору.

"Бройлер-6". Жива маса бройлерів у 8-тижневому віці — 1,6—1,8 кг, 52-тижневому — 3,4—3,8 кг за витрати корму — 2,3—2,5 кг на 1 кг приросту. Несучість — 140—160 яєць масою 62—65 г. Виведення молодняка становить 82 %. Збереження його — 96 %.



Центр слухової реабілітації

Акредитація Міністерства охорони здоров'я України вищої категорії, ліцензія МОЗ № 32646-ЮР

Чи добре ви чуєте, друзі?...

Прислухайтесь до себе... У Вас виникає бажання підвищити гучність телевізора, перепитати щось у співбесідника? Ви маєте відчуття, що всі навколо щось бурмочуть собі під ніс? Вам важко спілкуватись у великих приміщеннях? Все це — ознаки погіршення слуху. Люди зі зниженим слухом більше втомлюються, нервують через постійну напружену увагу, прислуховування.

Найчастіше зниження або втрата слуху пов'язані з ураженням частини органу слуху людини, що сприймає слух. У цих випадках неможливо вилікувати пацієнтів медикаментозно або за допомогою операцій, спрямованих на поліпшення слуху. Компенсувати дефект слуху можна тільки застосовуючи слухові апарати. Якщо їх не використовувати, глухота може прогресувати. При цьому двостороння втрата слуху потребує компенсації двома слуховими апаратами.

Ще кілька років тому лікарі могли запропонувати тільки так звані аналогові, або лінійні слухові апарати. Завдяки апаратам звуки ставали чутними, але при цьому інколи втрачалися невловимі, однак дуже важливі високочастотні звуки, що погіршувало розбірливість мовлення оточуючих людей.

Сьогодні тенденції створення слухових апаратів змінилися: розширюються можливості слухових апаратів при компенсації втрати слуху. Апарати стали програмованими, вони мають цифрову настройку та цифрову обробку звуку, стали нелінійними, багатоканальними та автоматичними.

Звичайно, компенсація втрати Вашого слуху — це справа фахівців. Ваша справа — знати, куди звернутися, щоб Вам надали кваліфіковану слухову допомогу. Центр слухової реабілітації "Аврора" працює у Києві з 1991 року. Він має акредитацію Міністерства охорони здоров'я України вищої категорії.

У Центрі проводиться повний комплекс аудіологічних досліджень пацієнтів будь-якого віку, включаючи немовлят. Наукові дослідження останніх років підтвердили важливість раннього визначення слуху дитини — у період від народження до шести місяців життя. У розвинених країнах це вже обов'язкова процедура, яка дає змогу вчасно розпочати реабілітаційні заходи.

Нашим пацієнтам ми пропонуємо апарати провідної фірми-виробника слухових апаратів *Oticon*, оскільки вважаємо, що громадяни України заслуговують на те, щоб мати апарати найвищої якості. Саме *Oticon*, який займається вирішенням проблем людей з вадами слуху з 1904 року, вперше запровадив у практику слухопротезування цифрові апарати *DiqiFocus*. У 1996 році ця розробка *Oticon* увійшла в десятку найвизначніших досягнень техніки в галузі медичної допомоги людині.

Фахівці-сурдопедагоги Центру проводять заняття з розвитку слуху та мовлення для дітей дошкільного віку.

Елементи живлення для слухових апаратів, послуги щодо ремонту апаратів Oticon — все це ми також пропонуємо нашим пацієнтам.

Наша адреса: вул. Академіка Янгеля, 16/2,
м. Київ, 03057.
Тел. 236 95 94, 236 95 90, 236 95 84,
факс 236 95 81
E-mail: yks@aurora.relc.com

Основні види риби для

Нині найпопулярнішими в присадибному рибництві є короп, срібний і золотий карась, лин, а також орфа.

Короп. Ця риба має ще одну назву, а радше — визначення, на перший погляд дошкульне, а насправді наголошує на її господарській цінності — "водяна свиня". Його відгодівля настільки зручна й швидка, що із сільськогосподарських тварин у цьому плані з ним витримує порівняння лише свиня.

Цінність коропа відома з давніх-давен. Не без підстав вважають, що більш-менш організоване його розведення сягає тисячолітньої давності. Батьківщиною коропа вважається Китай, звідкіля він поширився по Арало-Каспійсько-Чорноморському басейну, а з Чорного моря потрапив до Західної Європи — частково сам, частково переселений людьми. Упродовж історії свого розвитку короп зазнавав селекційного вдосконалення і зрештою став панівною рибою у ставках, діставши визнання ще у царських палацах та монастирях усієї Європи.

Сьогодні основними центрами розведення коропа є Азія та Східна Європа. Наприклад, японські промислові підприємства щорічно виробляють 3,6—4,5 кг цієї риби на 1 га площі. Вирощують коропа тут у непроточних водоймах за температури 15—30°С, годують 6 разів на добу сумішшю із рису, рибного борошна, креветок і помідорів.

А в Німеччині характер відтворення цього виду не змінився з часів монастирського ставкового господарства: за трирічний оборот із посадкового матеріалу вирощують товарного коропа масою до 1,5 кг. У тепліших країнах (Південна Франція, Югославія, Угорщина) таке відтворення досягається уже через 2 роки, а в холодніших для цього потрібно 4 роки.

Справжній короп (або сазан) дуже гарний. Він покритий великою темно-жовто-золотавою лускою, яка на спині темніша із синюватим відтінком, а на череві — світліша. На перший погляд коропи (особливо молодий) дуже схожий на карася, але він не настільки високий у спині (висота тіла лише вдвічі більша від товщини). Він товстіший і довший, а також відрізняється від останнього своїми чотирма товстими і короткими вусиками на жовтих, неймовірно м'ясистих губах.

Самці відрізняються від самок (одного віку) ледь не наполовину меншим зростом і прогонистістю, тобто тоншим і видовженішим тулубом. Під час нересту їх неважко відрізнити за м'якими неправильними бородавками білуватого кольору, усіяними на потилиці, щоках, зябрових кришках і грудних плавцях. Крім того, самців завжди удвічі-утричі більше, ніж самок.

Статевої зрілості короп досягає у 3—4-річному віці у південних регіонах і 5—6-річному — на півночі середньої смуги. Його плодючість дуже висока і коливається від 200—300 тис. до 1 млн. ікринок і більше.

Але як за кольором, так і за формою тіла ця дуже поширена й водночас одомашнена риба зазнає численних і великих видозмін. Тому можна зустріти коропів лускатих, "лінійних", "голих", із розкиданою лускою (дзеркальних), розміром 30—40 см і більше, масою до 20 кг. Середня тривалість їхнього життя 45—50 років. За сприятливих умов, зокрема в Україні, на другому році життя короп досягає маси в середньому 450—500 г.

Ця риба росте впродовж усього життя і її ріст не підлягає законам, за якими ростуть вищі хребетні. Причиною швидкого росту коропа (попри тривалість зимової сплячки) є його надзвичайна ненажерливість і до того ж усеїдність: він не гидує навіть падлом і тваринним калом (особливо овечим, який у нього вважається ласощами). Висока плодючість коропа (1—1,5 млн. ікринок) дає можливість уже на другому році (на осінь) від однієї самки добути близько 10 т товарної риби. Недарма сама назва "короп" у перекладі з грецької мови означає "плід", "урожай".

Короп належить до найсмачніших і найжирніших прісноводних риб. Його м'ясо (особливо ставкового) трохи солодкувате і багате на кров. Саме тому воно найбільше відповідає яловичині. Містить до 20 % білка і 10 % жиру. Гіркоту м'яса, а також запах мулу (особливо у ставкових коропів) неважко усунути, додавши до води (під час переробки риби) міцного оцту. Французькі рибалки вважають, що коли влити у рот коропа келих міцного білого оцту, то на шкірі риби з'являється випотина, яка зчищається разом із лускою, а м'ясо стає тугішим і не віддає баговинням.

Карась. Цей вид легко відрізнити від усієї решти прісноводної риби за його більш-менш круглим тулубом, сильно сплющеним з боків. Недарма незграбним, вайлуватим людям саме й дають прізвище "карась". Своїм високим, стиснутим тілом і відсутністю вусів він істотно відрізняється від найближчого свого родича — коропа.

Утім, карасі, наслідуючи коропів і взагалі всіх риб, які за своєю організацією можуть жити за найрізноманітніших умов, мають безліч різновидів, що суттєво різняться не тільки за кольором і величиною, але й за самою формою. А всі численні варіації можна віднести до двох порід: круглого, чи звичайного золотистого, і довгастого, або ж сріблястого.

Головна різниця між ними полягає у їхніх назвах. Крім того, перший значно ширший (висота його становить 2,5 довжини всього тіла), спина у нього здіймається від потилиці стрімкою дугою. Зазвичай він буває темно-золотистого, іноді червонувато-золотистого кольору. Довгастий має видовженіший тулуб, а його спина утворює менше випуклу дугу, тому висота його становить близько 1/3 всієї довжини тіла. Луска на ньому срібляста, але іноді набуває червонуватого відтінку, а хвіст вирізаніший. Місцеперебування обох видів карася майже однакове: живуть тільки в стоячих водах, а також у тихих затоках і старорічищах.

Дозріває карась на 3—4-му році життя, рідше — на 2-му. Для нересту йому достатньо ставка глибиною 30—50 см з водною рослинністю. Якщо немає природного субстрату, можна використати з цією метою гілочки хвої.

Нерест відбувається за температури води 14—16°С. Для розвитку ікри найсприятливіша температура 20—22°С. Здебільшого нерест буває груповим, коли в ньому беруть участь 2—3 самки і 3—5 самців. Він триває близько місяця і в кілька етапів (з невеликими перервами).

Ікра — дрібна (до 1,5 мм), різних кольорів (зеленуватого, жовтого, сірого). Вона приклеюється до субстрату і таким чином інкубується залежно від температури води 3—5 діб. Так, за температури 20°С цей процес триває близько 90 год., а за 23°С — 70 год. Величина личинок — 4 мм.

Відловити плідників для подальшого відтворення можна заздалегідь у будь-яку пору року, але найкраще — навесні. Самців від самок відрізнити важко, здебільшого останні трохи більші. Деякі фахівці-іхтіологи вважають, що стать можна визначити за співвідношенням довжини плавців і тіла. Наприклад, у самців відносна висота спинного плавця більша, ніж у самок (20,3 і 19,1 %), а довжина грудних плавців — 16 проти 16,9 %. Якщо відловлювати плідників навесні, то визначити стать легше, варто лише злегка натиснути на черевце риби — і з'являється ікра чи молочко.

Безперечно, ріст карася, як і всякої іншої риби, залежить переважно від кількості спожитої їжі. Оскільки він живиться здебільшого рослинами, то стає зрозумілим, чому у

домашнього вирощування

водоймах з піщаним дном, позбавленим водяних трав, він росте надто повільно.

За сприятливих умов карась може досягати маси 5 кг. Зустрічаються й карасі-ліліпути, які виростають лише до 5—7 см, хоча й стають статевозрілими. Живе ця риба до 12 років. За якістю м'яса і жирністю не поступається коропові. Ефективність використання кормів карасем приблизно на 20 % нижча, ніж у коропа.

Карась настільки витривала і поширена риба, що, по суті, вести мову про його розведення не варто. Його немає лише в недавно викопаних ставках або там, де він не витримує боротьби за своє існування з іншими видами. У невеличких і неглибоких непротічних ставках може жити саме карась, адже лини, а тим більше коропи, взимку рано чи пізно в них задихаються. Проте і для карасів необхідні ополонки, бо не всі вони встигають заритися в мул; найчастіше гине дріб'язок. Узимку для кращого газового режиму неодмінно треба робити ополонки або ж забезпечити протічність води. Якщо ставок невеликий, його можна утеплити, звівши над ним парник. Іноді вморожують у лід в'язанки очерету, стебла якого пропускають повітря. Карасі також можуть перезимувати в спеціальних ємкостях, установлених у приміщенні, або ж у дерев'яних рибниках, розміщених у дренажній канаві, що не промерзає до дна. Температура води в період зимового утримання — 1—4°С. Перезимовує не менше 80 % риби.

Лин. Безсумнівно, свою назву ця риба дістала внаслідок характерної особливості змінювати колір, коли її витягують з води: пійманий лин негайно вкривається великими чорними плямами. Це відбувається тому, що він увесь укритий товстим шаром надзвичайно густого й прозорого слизу, який на повітрі твердіє, темніє, а потім відвалюється шматками, на місці яких залишаються великі жовті плями. Загалом колір лина дуже залежить від води, в якій він живе, хоча спина в нього здебільшого темно-зелена, а боки оливково-зелені.

За формою лин дещо нагадує в'язя, але від усіх коропових риб він легко відрізняється своїм товстим незграбним тілом, надто товстою хвостовою частиною тулуба, дуже дрібною лускою і маленькими, яскраво-червоними очима.

Лин витримує значне підвищення температури (до 37°С). Проте вже за 23,5°С у нього настає теплове заціпеніння, а за температури 4°С — лин впадає у сплячку.

Допустимий для нього діапазон величини pH від 5,5 до 9. Згубне значення — 4,5—5 і 10,8. Воно ідентичне аналогічним показникам для коропа, але раптову зміну величини pH лин витримує легше, ніж короп та інші види риб. Проте до механічних впливів він чутливіший. Харчується так само, як і короп, тому в мілких ставках вони конкурують. У глибших водоймах він вибирає глибинні місця, а короп здебільшого тримається на незарослих і тепліших територіях. Поживною рослинністю для лина є тілоріз, кушир, рдесник, водопериця, елодея та жовтець водяний. Він споживає такий же штучний корм, як і короп, тільки подрібненіший (у нього інша будова горлових зубів).

Росте лин повільно. На другому році його маса сягає 120 г, а довжина тіла — 17—18 см. Плодючість цієї риби в середньому до 40 тис. ікринок, хоча з віком вона зростає і може сягнути до 200 тис.

Для вирощування лина можна використовувати такі водойми, де інша ставкова риба просто не виживає, — повністю зарослі рослинами і навіть такі, де концентрація кисню знижується нижче 1 мг/л. Лин дуже живучий і щодо цього не поступається ні коропу, ні карасю: в сирому мосі він живе до двох діб.

Лина ще називають рибним лікарем, оскільки вважається, що слиз з його тіла допомагає загоювати рани. Саме тому поранені риби труться біля линів.

У лина відносно велика їстівна частина тіла — 52—54%. М'ясо солодкувате на смак й дуже соковите, жирність — 3—8%. У Швеції, наприклад, м'ясо лина (особливо ж печінку) вважають цілющим від багатьох недуг — як людей, так і тварин (зокрема вживають від лихоманки і головного болю).

Лин не має такого промислового значення, як карась чи короп, і служить лише для місцевого вживання. Вочевидь, це частково залежить як від того, що він ніде не ловиться масово, так і від того, що його добувають у теплу пору (із настанням холодів він заривається в мул і стає недоступним).

Розводити линів можна в будь-якому ставку, якщо в ньому водиться якась інша риба, окрім карася. З цією метою достатньо випускати влітку або восени один чи кілька десятків линів масою від 25 до 50 г.

Орфа. Цей вид під назвою "золота рибка" здавна фігурує у переказах, легендах, оповіданнях, казках (згадаймо, бодай, пушкінську казкову героїню). Золотій рибці належала пальма першості з-поміж зображень, якими оздоблювали давні палаци. Вона була символом високої державної влади. Їй присвоювали диводійні властивості (зцілення від хвороб, пророкування долі та вплив на неї) і приносили жертви.

Насправді ж "золотими" можна назвати й багато інших видів риби золотистого відтінку. Орфа аж ніяк не становить якоїсь виняткової цінності, але як "золота рибка" найчастіше виступає саме вона. Будучи похідною формою від в'язя (його різновидом), орфа відрізняється від нього здебільшого забарвленням, а за іншими ознаками вони дуже схожі.

Як і у в'язя, тіло в орфи трохи видовжене, рот — невеликий і косий, щелепи — однакової довжини (іноді нижня дещо коротша). Із відмінностей можна назвати лише неоднакову кількість промінчиків в анальному плавці: в орфи їх 10—11, а у в'язя — 9—10, зябрових тичинок в орфи — 9—10, у в'язя — до 12.

Орфа — витривала риба, яка пристосовується до різних температурних умов, стійка проти багатьох хвороб. Живиться рослинною їжею: заростями, фіто- та зоопланктоном, а також личинками всіляких комах.

Статевозрілою стає з трьох років. Плодючість її, залежно від віку, становить 40—140 тис. і більше ікринок. Щодо цього вона перевищує в'язя. Ікра дрібна й клейка, прилипає до субстрату, відкладається скупчено, навіть грудками. У ставках від однієї самки отримують по 8—10 тис. мальків. Нереститься наприкінці квітня — на початку травня.

Окрім колишніх декоративних та інших заслуг, орфа цілком справедливо поступово добувала й поживні. Виявляється, що в її тілі більше їстівних частин (понад 60 %), ніж навіть у коропа (менше 50 % загальної маси). У її м'ясі більше й білка, а жиру до 6 %. Уже це свідчить на користь орфи і необхідність її масового розведення.

Для цього можна використати існуючі ставки, вирощуючи її разом із коропом. І це себе виправдовує. Орфа швидко росте (на 3-му році життя вона досягає 500 г). Спільне розведення не вимагає додаткового оснащення, та й здебільшого вона живиться кормами, від яких відмовляється короп.

Орфа добре призвичається у ставках. Більшість її мальків виживає, в чому вона також перевершує коропа.

О.Давидов

Школа АМАТОР

АМАТОР: свиня з приростом, господар — з прибутком!

На ваші численні прохання розповідаємо про вітамінно-мінеральні добавки АМАТОР для свиней.

До складу серії АМАТОР входять 4 вітамінно-мінеральні добавки для свиней: АМАТОР-порося, АМАТОР-свиня на відгодівлі, АМАТОР-свиноматка та АМАТОР-лікувальний від аскаридозу у свиней. Усі вони призначені для збагачення кормів необхідними вітамінами та мінералами і розроблені для використання з найбільш поширеними в Україні видами кормів та для найпоширеніших порід свиней, а також з урахуванням фізіологічних особливостей свиней у різні періоди розвитку.

АМАТОР — це висококякісні, концентровані вітамінно-мінеральні добавки, які забезпечують гарантований результат. Підвищений подвійний вміст вітамінів та мінералів значно подовжує термін їх використання, робить добавки вигіднішими для споживача: в перерахунку на вітаміни та мінерали вони коштують дешевше від своїх аналогів. Так, з однієї 200-грамової упаковки АМАТОР можна приготувати 40 кг збалансованого комбікорму, а з дешевших конкуруючих добавок — лише 15 кілограмів.

АМАТОР — єдині вітчизняні вітамінно-мінеральні добавки, що виробляються з найповнішим набором вітамінів і мінералів. Вони відрізняються від багатьох імпортних добавок тим, що не містять гормональних препаратів та стимуляторів росту.

Вітамінно-мінеральна добавка АМАТОР-порося призначена для збагачення підгодівлі поросят 1—3-місячного віку вітамінами та мінералами, необхідними їм саме у цей період інтенсивного росту й розвитку. Поросята народжуються з недорозвиненою системою травлення, тому в перші дні життя добре засвоюють лише материнське молоко. Проте навіть багате на протеїн та жири молоко свині не може повністю задовольнити потреби поросят, що швидко підростають. Тому вже з 5—7-денного віку поросят необхідно поступово привчати до відгодівлі, а найкраща підгодівля — це сухий комбікорм. Поросята поїдають тверді компоненти комбікорму та звикають жувати корм, а це розвиває зуби, жувальні м'язи та секреторну діяльність слинних залоз. Підкормка комбікормом з АМАТОР-порося дозволить не лише зберегти приплід, а й виростити поголів'я міцним та здоровим, гарантує гарний апетит і швидкий ріст поросят. Регулярне та правильне використання з раннього віку АМАТОР-порося — це менш болісне відлучення поросяти від свиноматки, його правильний розвиток та гарантія інтенсивного набирання маси вашою свинею у майбутньому. Враховуючи вік та відповідну добову потребу в комбікормі для годівлі одного поросяти з 5-денного віку до 3,5 місяця потрібно лише 3 упаковки АМАТОР-порося.



3,5-місячного віку поросят годують комбікормом з вітамінно-мінеральною добавкою АМАТОР-свиня на відгодівлі. Це забезпечує комплекс надходження в організм свині вітамінів і мінералів; які необхідні для нормальної життєдіяльності та правильного обміну речовин і настроюють його у режим максимальної продуктивності, забезпечують високий приріст та відмінну якість сала і м'яса. Правильне та регулярне застосування АМАТОР-свиня на відгодівлі дає змогу вдвічі зменшити витрати кормів завдяки кращому їхньому засвоєнню і за 6—7 місяців відгодувати свиню до 120 кг. На увесь період відгодівлі, тобто на 6 місяців, одній свині потрібно лише 10 упаковок АМАТОР-свиня на відгодівлі.

Вітамінно-мінеральна добавка АМАТОР-свиноматка, розроблена спеціально для холостих, поросних і підсисних свиноматок та кнурів з урахуванням їхньої продуктивної функції та, у зв'язку з цим, високої потреби у вітамінах та мінералах. АМАТОР-свиноматка забезпечить відмінне здоров'я вашій свині та гарантує не менше двох опоросів на рік і в кожному — щонайменше 10—12 міцних та здорових поросят. Однієї упаковки АМАТОР-свиноматка кнуру достатньо на 10 днів, поросній або холостій свині — на пiвмiсяця, а свиноматці — на тиждень.

Для профілактики та лікування аскаридозу (найпоширенішого серед свиней глистяного захворювання) необхідно застосовувати АМАТОР-лікувальний від аскаридозу у свиней. Антигельмінтик, що входить до складу добавки, абсолютно нешкідливий для тварин і людини, він знищує як глисти, так і їхні личинки, а комплекс вітамінів та мінералів зміцнює ослаблений організм свині. Однієї упаковки АМАТОР-лікувальний від аскаридозу у свиней вистачає для лікування та профілактики двох поросят на весь період відгодівлі.



Вітамінно-мінеральні добавки АМАТОР дуже зручні в застосуванні, необхідно лише 5 г АМАТОР додати до 1 кг будь-якого корму та ретельно змішати. Для досягнення максимального ефекту краще приготувати правильний домашній комбікорм, його рецепти, спеціально підібрані для різних вікових груп свиней, можна знайти на кожній упаковці АМАТОР.



АМАТОР — це гарантія прибутковості вашого господарства!

Концентровані вітамінно-мінеральні добавки серії АМАТОР:

несучка, курча, індик (гуска, качка) бройлер, свиня на відгодівлі, порося, свиноматка, лікувальна від аскаридозу у свиней, теля, корова, кролик, коза

можна придбати у ветеринарних аптеках, крамницях "Насіння", на ринках та у наших дистриб'юторів у вашому регіоні або замовити післяплатою безпосередньо у фірми-виробника

м. Євпаторія, а/с 28, АР Крим, 97412

фірма "Гігієна Біо",

тел./факс (06569) 2-95-99, 2-05-67.

Ціна 1 упаковки АМАТОР (200 г) при купівлі післяплатою 5 грн. + 1,5—1,7 грн. (послуги Укрпошти).

200 г АМАТОР — це 40 кг відмінного комбікорму!

Пропоную...

...картоплю кращих сортів світової селекції: Вітал, Герба, Кеннебек, Колет, Панда, Розалінд, Розамунда, Розара, Сату, Сієра, Симфонія, Скарлет, Солара, Тімо (60 сортів). Конверт — каталог.

Володимир Іванович Петренко,
с. Березова Лука Гадяцького р-ну Полтавської обл., 37342

...гладіолуси, лілії.

Ольга Василівна Власюк,
а/с 79, м. Павлоград Дніпропетровської обл., 51400

...25 сортів гіацинтів. Конверт — каталог.

В.В.Литвин,
Щорса, 7/9, 53, м. Київ, 03150

...цілий рік насіння овочів та квітів від 15 коп. за пакетик. Каталог — у заадресованому конверті з маркою "Д".

Анатолій Георгійович Авраменко,
вул. Маяковського, 12, м. Красногорівка Мар'їнського р-ну Донецької обл., 85630, тел. (06278) 2-35-20, E-mail: avramenko@mar.dc.ukrtel.net

...насіння 140 сортів помідорів та інших культур, 1 пакетик — 50 коп. Вкладайте заадресований конверт.

Віктор Васильович Гудзенко,
вул. Московська, 40, м. Балта Одеської обл., 66100

...оптоелектронний жиромір молока, металошукач, терморегулятор. Подробиці — конверт з маркою.

Віталій Андрійович Самусько,
Франка, 36/16, Стара Синява Хмельницької, 31400, тел. (03850) 20-116

...саджанці, чубуки винограду. Каталот.

Едуард Михайлович Олефір,
вул. Авраменка, 18/84,м.Запоріжжя, 69120, тел.(0612) 67-49-53

...цибулини гладіолусів сортів вітчизняної та світової селекції.

Еліна Володимирівна Виноградська,
Тупікова, 3/1, кв. 23, м. Київ, 03067

...актинідія, кизил, унабі, інжир, аралія, стевія, п'ятипал, солодка, мирт, розмарин, лаванда, левзея, гранат карликовий, вітекс священний, мірис духмяний, троянди мініатюрні, виноград комплексностійкий. Рослини лікарські, пряні, овочеві, рідкісні, квіти садові і кімнатні, трави декоративні та ін. Всього понад 200 видів.

Володимир Іванович Єлагін,
вул. Шевченка, 239/29, м. Нікополь Дніпропетровської обл., 53221, тел. (05662) 3-37-54

...медоноси, квіти, саджанці, насіння нових, рідкісних, лікарських, малопоширених та традиційних культур: помідори (60), перець (18) і т.д. Конверт — каталог.

О.І.Джус,
с. Малі Крушлинці Вінницького р-ну Вінницької обл., 23242

...насіння 50 сортів помідорів, 15 сортів перцю, баклажанів, 10 сортів огірків, різної капусти та інших овочевих культур і квітів.Можемо зробити підбір насіння для забезпечення себе продукцією з весни до пізньої осені. Вартість 100-300 насінин та рекомендації з вирощування — 1 грн. Конверт — каталог.

М.С.Самборський,
с. Браїлів Жмеринського р-ну Вінницької обл., 23130

...чубуки та саджанці кращих комплексностійких сортів винограду.

Роман Полянін,
вул. Урицького, 32, кв.1, м. Умань Черкаської обл., 20999

...насіння овочевих, лікарських, декоративних культур; картоплю; саджанці полуниці, смородини, малини, винограду, цитрусових, стевії, квітів. Каліфорнійського черв'яка. Більшість сортів іноземної селекції.

В.В.Сєднєв,
а/с 6237, м. Львів, 79041

...здерев'янілі живці та саджанці високовітамінних ягідних, декоративних гарноквітуючих та рідкісних культур, таких як: барбарис їстівний та декоративний; калина червона врожайна, жовта та декоративна Бульденеж (Снігова куля); жимолость їстівна — найранніші сині ягоди; актинідія — маленьке ківі, дуже солодкі ягоди, морозостійка; агрус — великоплідні, зелені, жовті, рожеві, чорні сорти, стійкі проти хвороб, безколючкові; порічки — великоплідні, солодкі, білі, рожеві, червоні, золотисті; смородина великоплідна, нові сорти; крома; обліпиха безколючкова великоплідна солодка; парадизка Будаговського — підщепа для карликових яблунь; виноград — комплексностійкий надранній, середньостиглий, пізній, винний, столовий, великоплідний, овальний, синій, рожевий, золотисто-жовтий; кизил; гумі сахалінське — золотисто-червоні видовжені ягоди, оригінальний, своєрідний смак; вишня повстиста карликова; ожина садова — високоврожайна, безколючкова; малина великоплідна — червона, жовта, рожева, чорна, ремонтантна; алича великоплідна; лимонник китайський; аронія — чорноплідна горобина, знижує тиск; фундук; ірга; тамарикси — квітуючий пухнастий кущ; жасмин великоквітковий, махровий; форзиція; спірея японська та Бумальда — для живоплоту; троянди в'юнкі та паркові, великоквіткові та махрові; гортензія садова; туя пірамідальна; самшит вічнозелений; мигдаль декоративний; дейція біла та біло-рожева; вейгела — індійський жасмин, рожеві та червоні дзвіночки квітів; каприфоль — запашна густа ліана; золотий дощ — бобівник анагіролистий; полин дерев'янистий Боже дерево; керія японська; розовик керієподібний, колквиція прекрасна; магонія падуболиста та ін.

О.Т.Гудь,
вул. Коцюбинського, 4, кв.2, м. Тернопіль, 46002

...перспективну технологію бджільництва для створення сімей-велетнів, яка дає змогу зібрати за сезон до 100 кг меду і збільшити кількість бджолосімей на 50 %. Вкладайте заадресований конверт. Бджолосім'ї весною.

В.В.Баксаляр,
вул. Бевза, 36, кв. 89, м. Вінниця

...міцелій гливи, печериці (можна вирощувати цілий рік), рекомендації з вирощування. Насіння овочевих і квіткових культур — від 20 коп. Кольорові пакети для фасування насіння. Картопля Червона Шапочка, Повінь, Слов'янка. Сою кавову.

Борис Олександрович Карпич,
а/с 32, м. Харків, 61052

...троянди, тюльпани, нарциси, кращі серед кращих. Кольоровий каталог у конверті замовника.

Поліна Олександрівна Козлова,
а/с 1, м. Бахчисарай, Крим, 98400

...насіння тростини, жминди, гумі, лагенарії; найкращих сортів: динь, огірків, кавунів, помідорів, перцю...

О.В.Грогуль,
вул. Мічуріна, 18, кв. 27, м. Козятин Вінницької обл., 22100

...обприскувач PET-4. Чудово розпилює, легкий, зручний, є інструкція. Потрібні 4 пляшки з-під газводи, накачується авто-, велонасосом. Заправкою (4 л) обробляється 4 ар за 15 хв. Щоб отримати, перекажіть 9,5 грн. чи замовте.

Олександр Володимирович Нич,
Виговського, 4/6, м. Івано-Франківськ, 76007, тел. (03422) 60-8-52

...садивний матеріал гладіолусів. Кращих колекційних сортів.

Я.П.Біліневич,
а/с 55, м. Київ, 04215

...хвойні, листяні, вічнозелені, листопадні, квітуючі, гірські, земленакривні рослини, ліани, лілейники, кани, троянди, цибулинні, плодові, екзотичні. Конверт — каталог.

С.В.Тимофєєва,
вул. Радянська, 2, с. Тернівка, м. Севастополь, 99716

...насіння помідорів (100), перцю (20), огірків (6), амаранту ; картоплю (12). Безкоштовно — каталог і пакет насіння у вашому конверті.

В.Б.Мосціпан,
пров. Чайковського, 8, м. Прилуки Чернігівської обл., 17502

...насіння помідорів (150): Ефемер, Ляна, Отрадний, Боян, Рейнбоу, Яблунька Росії, сорти Рудаса, Тарасенка, Маслова, для тривалого зберігання; перцю (10): Андора, Ахотава,

Ранче; огірків (10): Алтайський, Ера, Джерело, Фенікс — 640; гарбузів великоплідних (до 50 кг), цуккіні, квасолі спаржевої, сої, картоплі (20), пряних. Конверт — каталог.

Романія Бойчук,
с.Локітка Тлумацького р-ну Івано-Франківської обл., 78000

...саджанці винограду, актинідії, жимолості, лимонника, велиплідної смородини, агрусу, малини, кизилу, суниці. Декоративні рослини і квіти. Каталог безкоштовно у Вашому конверті.

Олександр Федорович Дейцев,
вул. Жовтнева, 137, с. Садки Кременчуцького р-ну Полтавської обл., 39625,
тел. (05366) 6-17-00

...цибулини, багаторічні квіти для кам'янистих гірок.

О.А.Касиленко,
вул. Малиновського, 11, кв. 323, м. Київ, 04212

...гладіолуси, лілії, тюльпани і багаторічники. Низькі ціни, знижки + безкоштовні консультації, інструкції. Каталог у Вашому конверті.

Галина Миколаївна Дейцева,
а/с 33, м. Кременчук Полтавської, 39608,
тел. (05366) 68-9-51

...післяплатою гофровані гладіолуси. Недорого.

В.В.Трепачка,
вул. Нагірна, 29, смт Талалаївка Чернігівської обл., 17200

...гладіолуси, іриси, тюльпани, лілейники, лілії, хризантеми. Багато новинок. Конверти — каталоги.

В.Ф.Трошкін,
пров. Тітенка, 1, Васильків Київської обл., 08606

...недорого: помідори (200), перець (45), фізаліс (4), тютюн (4), баклажани (6); помідори (13) та перець (8) кімнатні та багато ін. Каталог та пакет насіння безкоштовно у Вашому конверті.

М.В.Семикопний,
с. Нова Басань Бобровицького р-ну Чернігівської обл., 17461

...високоврожайну насіннєву картоплю вітчизняної, зарубіжної селекції. Відповідь у заадресованому оплаченому конверті.

Марія Вікторівна Романенко,
вул. Луначарського, 5, м. Н.-Сіверський Чернігівської обл.

...алтею, дурман, ехінацею, левзею, мірис, п'ятипал, синюху солодку, хрестовик, хаменерій + сто лікарських рослин.

Петро Іванович Березовчук,
с. Луб'янка Бородянського р-ну Київської обл., 07831

...насіння помідорів (95): Дачник, Грот, Крайній Сєвер, Суб-Арктик; перцю (20): Біг Діпер, Трапез, Сюрприз; огірків (5), Малиш; гарбузів (6): Титан; динь (4): Алтайська (ультрарання); кавунів (3): Солодке дитя; квасолі (20); кабачків (6); розторопші, любистку, чуфи, монарди, циклантери, дайкону червоного, сої (4), айстр великоквіткових (25) і багато іншого. Саджанці стевії, пепіно.

Д.Д.Кость,
бул. Галицького, 14, кв. 13, м. Тернопіль, 46013,
тел. 24-16-12

...за попередню оплату гарноквітуючі багаторічники: гліцинію, альбіцію, будлею, капсис, тладіанту, плющ, бузок, тамарикс, гібіскус сірійський, гібіскус гібридний (квітка до 25 см), гортензію, функію, очитки, саджанці малини, агрусу, насіння овочів та багато інших цікавих та рідкісних рослин. Каталог вишлю у Вашому конверті.

Марія Григорівна Щербина,
а/с 27, м. Татарбунари Одеської обл., 68100

...насіння помідорів; огірків Золотий півник; фенхелю; динь Алушта; гарбуза Титан; кімнатного гіркого перцю: Епка (багаторічний). Конфетті (різнокольоровий); бульбоцибулини гладіолусів та ін. Каталог, пакет насіння — безкоштовно. Ваш конверт.

Г.С.Мамченко,
а/с 100, м. Прилуки, Чернігівської обл., 17500

...надомну роботу високооплачувану. Заадресований конверт.

А.П.Цюра,
а/с 5, Олександрівка Кіровоградської обл., 27300

...насіння унікальних високоврожайних стійких проти хвороб помідорів, які зберігаються свіжими до нового врожаю (10 місяців) без консервації чи будь-яких спеціальних заходів, просто на полиці. Надсилайте заадресований конверт.

Катерина Павлівна Макоїд,
а/с 4656, м. Запоріжжя, 69001

...троянди на будь-який смак! Саджанці понад 100 суперсортів троянд, включно чудові плетисті сорти. Реалізація поштою і на місці. Конверт — каталог.

Сергій Сергійович Овчаров,
вул. Шкільна, 38, с. Холмівка
Бахчисарайського р-ну, Крим, 98465

...гуртом та вроздріб пакетоване і вагове насіння овочів та квітів, кольорові пакети для насіння (400 видів від 1 до 7 коп.). Пропонуємо обмін. Купимо насіння у фермерів. Замовимо вирощування насіння овочів та квітів.

О.Самарцева,
а/с 12, м. Луганськ, 91040,
тел. (0642) 46-82-91, тел./факс 46-63-01

...відроджену Американку — гібридне насіння картоплі Золушка та її суперелітні садивні бульби. 100 насінин — 10 грн. Насіння напівсолодкої італійської цибулі бордового кольору. 100 г і більше кожна за сезон. Ціна упаковки 2 грн. 50 коп.

Володимир Миколайович Гончаров,
вул. Дніпродзержинська, 4/79, м. Донецьк, 83016,
тел. (0622) 63-84-83

...до 1 т картоплі, помідорів чи огірків з 0,1 га — це реально. Надішлемо унікальну агротехніку. Конверт — замовлення.
а/с 2 "С", м. Гребінка, 37400

...чубуки, саджанці винограду. Недорого.

С.Г.Батиченко,
тел. (05667) 4-14-02

...тюльпани 200 сортів, гіацинти, нарциси, дрібноцибулинні.

Анастасія Іванівна Базильчук,
а/с 131, м. Київ-156

...живці для щеплення — яблуні, груші та ін., живці на укорінення: смородина великоплідна.

Коцюба,
а/с 20, м. Київ-141,
тел. (044) 277-79-72

...картоплю Слов'янку, Поляна.

Г.М.Паршина,
Ушакова, 10, кв. 13, м. Київ, 03179

...компактний доїльний апарат виробництва Чехії. Інформація — конверт.

В.І.Дутко,
вул. Галицька, 6/1, м. Тернопіль, 46002,
тел. (0352) 25-28-54

...пахучі жоржини, півонії, іриси, цибулинні, хризантеми, декоративні чагарники.

А.М.Краснухін,
вул. Г.Корольової, 14-68, м. Дніпропетровськ, 49051

...гладіолуси. Недорого.

Т.Небосенко,
пр. Перемоги, 23-1, м. Дніпродзержинськ
Дніпропетровської обл., 51937, тел. (05692) 9-22-96

...помідори 20 шт. — 25 коп.: Ефемер, Тайяна, Райдуга, Тимеор, Супергонець, Урожайні, Муромець, Дерево, Дружба, Валентина, всі СХ 1, 2, 3, 4. Огірки: Апоміксис, Джерело, Міг, Атлантіс. Баклажани білі. Перець (15 сортів). Лікарські: ехінацею, родіолу, лаконіс, шафран, чабер, айстри та інше.

Олександр Максимович Нестеренко,
с. Плехів Оржицького Полтавської, 37752

...насіння безвусої суниці Тристар. Плодоносить безперервно з весни до морозів. 250 шт. — 3 грн.

Андрій Іванович Кулик,
смт Запитів Кам'янсько-Бузького р-ну Львівської обл., 80461

...чубуки, саджанці понад 50 комплексностійких великоплідних урожайних сортів винограду, в тому числі найновішої селекції: Деметра, Атлант, Подарунок Запоріжжю, СК-28, КО-74, OV-6-ПК тощо. Великоплідні, врожайні сорти суниці. Конверт — прайслист з сортами. Пересилка замовлень безкоштовно.

Ольга Вікторівна Пояреля,
пр-кт Дзержинського, 32, м. Донецьк, 83014,
тел. (0622) 97-18-57

...безкоштовно насіння надранніх самозапильних помідорів сорту Дарина всім, хто надішле заадресований конверт.

Володимир Костянтинович Мерцалов,
а/с 1-Тандем, м. Оріхів-2 Запорізької обл., 70502

...жоржини, глоксинії.

Петро Іванович Бродович,
с. Красна Надвірнянського Івано-Франківської, 78451, тел. 8 (3422) 60-2-82

...цибулини тюльпанів, нарцисів; саджанці винограду... Ціни низькі, початківцям, селянам, пенсіонерам — пільгові. Гарантія якості, послуг...

Г.В.Луценко,
пров. Донський, 50, м. Маріуполь Донецької обл., 87522

...насіння помідорів найкращих сортів.

В.В.Колесник,
вул. Молодіжна, 19, м. Ульянівка Кіровоградської обл., 26400, тел. (05259) 2-13-94

...саджанці ожини та агрусу безколючкового, малини чорної і жовтої, жимолості, смородини тощо. Декоративні кущі: дейцію, спірею, форзицію, вейгелу, самшит. Конверт — каталог.

Микола Миколайович Француз,
с. П'яновичі Самбірського р-ну Львівської обл., 81450

...висилаю поштою саджанці ожини Тайбері, логанової ягоди, агавам, горіха Ідеал, смородини великоплідної чорної і червоної, китайського лимонника, смородинового дерева, насіння Квітки любові до 50 шт. по 3 грн. Каталоги з поверненням.

Я.А.Конет,
с. Поділля Заліщицького р-ну Тернопільської обл., 48613

... інкубаційні та харові перепелині яйця, молодняк, тушки перепелів, стелажі для утримання (2,5 тис.), інкубатор для курячих та перепелиних яєць, фазани, перепелиний послід.

Тел. (044) 431-75-98

...найкращі переважно нові високопродуктивні сорти картоплі: Каратоп (ультраультрарання — вже на 33-й день після сходів є товарні бульби, жовта); Латона (ультрарання, кремова), Поран (ультрарання, червона); високопродуктивний клон сорту Адретта (ВПК) (ультрарання, кремова), Повінь (рання, рожева); Обрій (середньорання, біла), Бородянська рожева (рання, рожева); Санте (середньорання, кремова); Дзвін (середньостигла червона); Тетерів (середньостигла, червона); Серпанок (рання, світло-рожева); Верховина (рання, біла); Ольвія (середньостигла, біла) та тільки для південних областей і Криму дрібні (20—40 г) бульби без назви сортів (суміш ранніх сортів різних кольорів). Найранніший у світі сорт Каратон є обмежено і може вкладатися в кожну посилку по 1—2 бульби, при цьому прохання зазначати на зворотному боці талона грошового переказу, а не в листі, назви необхідних сортів, наприклад, Латона + Каратон 1 шт. чи інший варіант. У посилці 650 г бульб на розведення. Оплата попередня. Перерахувати по пошті простим грошовим переказом за кожну посилку сортів Латона, або Поран, або ВПК сорту Адретта, або Повінь, або комбіновано — 11 грн.; за Обрій, або Бородянську рожеву, або Санте, або Дзвін, або комбіновано — 9 грн.; за Тетерів, або Серпанок, або Верховина, або Ольвію або комбіновано — 8 грн.; за дрібні бульби — 7 грн. Телеграфом і в конвертах гроші не надсилати. Відправка посилок з 9 березня 2002 р. по 20 квітня 2002 р. Гроші вислати не пізніше 10 квітня 2002 р. Детально про сорти: конверт — каталог (безкоштовно). Шановні добродії! Я працюю на Вас! Прошу підтримати мене матеріально, замовляючи у мене картоплю на розведення, щоб не зачахла добра справа. Вирощування картоплі — це виграшна лотерея для кожного!

Анатолій Федорович Стаднік,
вул. Робітнича, 4, кв. 3, м. Баранівка Житомирської обл., 12700

...голландське насіння, морква рання та пізня, буряки столові, редиска тритижнева, капуста білоголова, червона, цвітна, огірки бджолозапильні, самозапильні та з жіночим типом цвітіння (Наташа, Атлантіс, Паркер, Аякс, Маринда, Матильда, Кріспіна, Пасадена та інші), помідори ранні, пізні, середні, високорослі й кущові, селера, цибуля-порей, петрушка кучерява, листкова, коренева, редька чорна зимова, кабачки цуккіні, квіти. А також вітчизняне та аматорське насіння овочів і квітів. Цибулини гладіолусів, лілій, фрезій, бегоній, бульби жоржини і багато іншого. Пакети для фасування насіння. Каталог надсилається безкоштовно в заадресованому конверті з маркою замовника. Ціни доступні, система знижок. Оплата після отримання насіння.

а/с 87, м. Київ-170, 03170

...жоржини на зріз. Конверт — каталог.

Валерій Олексійович Стряпчий,
Ростицька, 26, м. Чернівці, 58004, тел. (03722) 2-15-84

...іриси — 200 сортів, півонії — 30 сортів. *Недорого.*

Микола Іванович Музичук,
с. Юльївка Запорізького р-ну Запорізької обл., 70434

...жоржини на зріз.

В.Д.Горбань,
вул. Старобазарна, 1-а, кв. 51, м. Золотоноша Черкаської обл., 19700

...вулик-дупло Василя Палія, інформація безкоштовно. Надсилайте конверт.

а/с 3961-Д, м. Львів-40, 79040

...брошуру "Поради умільців-технарів автомобілістові".

а/с 4, Тараща Київської, 09500

...гладіолуси, кращі сорти на зріз, доступні ціни.

М.В.Колісниченко,
с. В.Сорочинці Миргородського р-ну Полтавської обл., 37645

...насіння огірків, помідорів Ефемер, лікарськії, тладіанти, кавової сої, живці смородини.

Т.Войтенко,
вул. Леніна, 19, м. Червоноармійськ Житомирської обл., 12000

...троянди на будь-який смак! Саджанці понад 100 суперсортів троянд, у тому числі чудові плетисті сорти. Реалізація поштою і на місці. Конверт — каталог.

Сергій Сергійович Овчаров,
вул. Шкільна, 38, с. Холмівка Бахчисарайського р-ну Крим, 98465

...красивоквітуючі та декоративнолистяні кімнатні рослини, саджанці діжкових для балконів, гіппеаструми, саджанці шипшини, цимбідіуми, садові багаторічники, оптом вигонка гіацинтів до весняних свят, штамбові троянди у контейнерах. Каталог у конверті замовника.

Ірина Ярославівна Буряк,
вул. Шкільна, 21-а, м. Жидачів Львівської обл., 81700

...лілії та гладіолуси — найкращі, найвишуканіші сорти на вигонку і зріз. Ксифіуми, зріз.

П.В.Маклюк,
II пр. Калініна, 3, м. Городня Чернігівської обл., 15100

...трифазний електродвигун на 220 В без конденсаторів, без втрати потужності. Повільне регулювання обертів. Схеми, поради. Заадресований конверт.

а/с 3, м. Київ-190, 03190

...суниці найкращих нових сортів: Королева Єлізавета, Хані, Промел, Кетскіл, Марлейт, Доманіл, Гельтата, Торо, Сонрайс, Пандора, Клетерсард, Тамелла та інші. Найновіші сорти малини: АК-2, АК-21, Осіння красуня, Августіна, Абрикосова, Р-34, Арбат тощо; смородина, порічки, агрус. Оптом і вроздріб.

Володимир Федорович Нікіпєлов,
Шевченка, 76, с. Тубільці Черкаського р-ну Черкаської обл., 19611

...окуляри-тренажери "Relax" для відновлення зору (для водіїв, комп'ютерні); магнітно-масажні устілки; фітосвічки для лікування вуха, горла, носа в домашніх умовах (гайморит, сірчані пробки, шум у вухах, неврози, мігрень).

Тел. 476-08-84 (з 7 до 10 год.)

...насіння 100 найменувань малопоширених, лікарських, декоративних рослин.

Г.К.Усійчук,
с. Милуші Луцького р-ну Волинської обл., 45631

Хочу придбати...

...вишню сорту Лутовка, бажано трирічну. Придбаю з десяток саджанців.

Тел. у Києві (044) 418-49-30

ТОВАРИ СКРИНЯ ПОШТОЮ

Ви можете надіслати замовлення звичайним листом за адресою:
01023, м. Київ, а/с 625-Д, каталог «Скриня»
або зробити замовлення за телефоном:
8-800-504-44-40 (без вихідних). Всі дзвінки безкоштовні.
Ви сплачуєте за товар на пошті в момент отримання.

Зробіть замовлення на 35 грн. і більше та отримайте каталог «Скриня» в ПОДАРУНОК

Купуйте два набори за 70 грн.

Набір для вишивання
Розмір: **39x24 см.**
До складу входить:
інструкція, голка, зелена канва «Aida», муліне DMC.
Артикул **50458**
Ціна **43,00 грн.**

43 00 грн.



36 00 грн.



Набір для вишивання
Розмір: **33x22 см.**
До складу входить:
інструкція, голка, біла канва «Aida», муліне DMC.
Артикул **50457** Ціна **36,00 грн.**

Каталог «Скриня» № 3
Артикул **10003**
Ціна **6,00 грн.**

6 00 грн.



Капці домашні чоловічі
Склад: **текстиль**
Розмір: **38, 39, 40, 41, 42, 43 44, 45, 46**
Повнота: **5**
Артикул **21230**
Ціна **18,85 грн.**



18 85 грн.

Капці домашні жіночі
Склад: **текстиль**
Розмір: **35, 36, 37, 38, 39, 40**
Повнота: **4**
Артикул **11324**
Ціна **18,85 грн.**

18 85 грн.



Жакет
Склад: **70% льон, 30% віскоза**
Розмір: **44, 46, 48, 50, 52, 54**
Зріст: **158, 164, 170, 176**
Артикул **11506** Ціна **97,85 грн**

97 85 грн.

Спідниця
Склад: **70% льон, 30% віскоза**
Розмір: **44, 46, 48, 50, 52, 54**
Зріст: **158, 164, 170, 176**
Артикул **10667**
Ціна **72,65 грн.**

72 65 грн.

19 85 грн.



Капці домашні чоловічі
Склад: **текстиль**
Розмір: **38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46**
Повнота: **5**
Артикул **21229**
Ціна **19,85 грн.**



19 45 грн.

Капці домашні жіночі
Склад: **текстиль**
Розмір: **35, 36, 37, 38, 39, 40**
Повнота: **4**
Артикул **11315**
Ціна **19,45 грн.**



Джемпер
Склад: **70% акрил, 30% вовна**
Розмір: **42, 44, 46, 48, 50**
Зріст: **158, 164, 170, 176**
Артикул **10885**
Ціна **86,65 грн.**

86 65 грн.

Капці домашні дитячі
Склад: **текстиль**
Розмір: **17, 17.5, 18, 18.5, 19, 19.5, 20**
Артикул **31129**
Ціна **16,45 грн.**

16 45 грн.





119 65 грн.

Жакет
Склад: **70% акрил, 30% вовна**
Розмір: **44, 46, 48, 50, 52, 54**
Зріст: **158, 164, 170, 176**
Артикул **11512**
Ціна **119,65 грн.**

Спідниця на підкладці
Склад: **70% акрил, 30% вовна**
Розмір: **44, 46, 48, 50, 52, 54**
Зріст: **158, 164, 170, 176**
Артикул **10674**
Ціна **78,65 грн.**

78 65 грн.



ОЩАДБАНК
ЗАВЖДИ ПОРУЧ
Ліцензія НБУ № 148 від 31.07.2001 р.

Заповніть бланк замовлення, виріжте та надішліть за адресою:
01023, м. Київ, а/с 625-Д, каталог "Скриня"

Я, ______________________________
прізвище, ім'я та по батькові
____
індекс, докладна поштова адреса, телефон

замовляю за каталогом "Скриня" такі товари:

Артикул	Назва товару	Колір	Розм.	Кількість	Ціна, грн.	Сума, грн.
					Разом:	

Підпис Замовника: __________ "___" ______ р.



НАЙКРАЩЕ НАСІННЯ СВІТУ

Новини від компанії "Коуел®"!

Ми з радістю хочемо повідомити, що асортимент насіння овочевих культур від компанії "Коуел®" значно розширено! Відтепер **компанія "Коуел®" — офіційний представник провідної насіннєвої італійської фірми "САІС"**. Для українського ринку фірма "САІС" пропонує надранні сорти сливоподібних помідорів Рома, Немадор, Агата; надранній кавун Крімсон Світ Аю Продюсер; цибулі Штутгартер Різен; всесезонної редиски Гіганте Сікуло; моркви Флакко.



Помідори Рома. Ранній універсальний сорт, вегетаційний період 55—56 днів від висаджування розсади. Сливоподібні плоди масою 120—130 г. Урожайність 90—100 т/га.

Помідори Немадор. Ранній сорт, вегетаційний період 58 днів від висаджування розсади. Сливоподібні плоди масою 100 г. Урожайність 100 т/га.

Помідори Агата. Ранній сорт. Вегетаційний період 58—60 днів від висаджування розсади. Плоди округло-овальні масою 90—100 г. Урожайність 90—100 т/га.



Цибуля Штутгартер Різен. Вегетаційний період 120 днів. Високопродуктивний гібрид з великими, овально-округлими, бронзово-коричневими цибулинами середньою масою 200—220 г. Рекомендується для тривалого зберігання. Стійкий проти фузаріозу і рожевої кореневої гнилі. Урожайність до 80 т/га.

Ознайомитися з широким асортиментом фермерських та малих кольорових упаковок, придбати насіння, а також отримати консультації спеціалістів можна в компанії "Коуел®":

ПП "Коуел®", м. Київ, вул. Дмитрівська, 71 (оптова та роздрібна торгівля),
тел/факс: (044) 246-99-22, факс-автомат: (044) 246-92-12,
автовідповідач -диспетчер: (044) 472-31-46
Магазин "Насіння від Коуел®": м. Київ, вул. Старовокзальна, 24, тел./факс: (044) 246-95-11
Насіння-поштою: 01054, м. Київ-54, а/с 117, ПП "Коуел®", тел. (044) 474-34-35.

КНИГИ — ПОШТОЮ

Серія "Присадибне господарство"

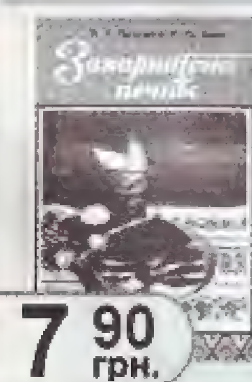


1) ***Утримування гусей.*** *Донецьк: Сталкер. – 64 с.*
2) ***Утримування качок.*** *Донецьк: Сталкер. – 64 с.*
3) ***Розведення індичок.*** *Донецьк: Сталкер. – 64 с.*
4) ***Розведення курей яєчних порід.*** *Донецьк: Сталкер. – 64 с.*
5) ***Розведення курей м'ясних порід.*** *Донецьк: Сталкер. – 64 с.*
6) ***Розведення курей м'ясо-яєчних порід.*** *Донецьк: Сталкер. – 64 с.*

Ціна кожної **3 00 грн.**

Для всіх, хто займається господарством і розводить птицю, справжній подарунок – нова серія книжок "Присадибне господарство". В доступній формі надано практичні поради щодо підготовки кормів, техніки годування, вирощування курей, індичок, гусей, качок та інших важливих питань утримування й розведення найпопулярнішої свійської птиці.

На дозвіллі



Погодіна Й., Бачо К.
Закарпатське печиво.
Ужгород: Карпати. – 208 с.
Як випекти гарний торт або печиво з обмеженої кількості доступних продуктів та не витрачаючи багато часу? Згадаємо традиційні рецепти наших бабусь. У цій книзі зібрано цікаві старовинні та сучасні рецепти приготування виробів з різних видів тіста, оригінальних тортів і тістечок, а крім того, подано ще й 100 корисних порад господиням, які люблять пекти вдома.

7 90 грн.



№14

Сонет. Схеми вишивки хрестом. *К.: Воїр.*
Запропонована розгортка схеми для вишивки хрестом, що містить дві чудові композиції та простота їх виконання задовольнить найвимогливіші смаки. Скатертини, пано серветки, що їх ви можете зробити власноруч, перетворять вашу оселю на взірець краси та оригінальності. Це прекрасний подарунок господині.

5 90 грн.

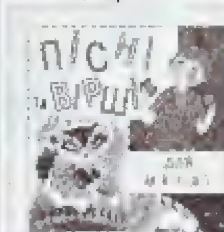
Для навчання і розваг



Ціна кожної **3 85 грн.**

Якименко С.
1) ***Абетка.*** *Вчимося читати. – 36 с*
2) ***Палітра математика.*** *– 24 с.*
3) ***Палітра читача.*** *– 24 с.*
4) ***Палітра природолюба.*** *– 32 с.*
5) ***Логіка.*** *Вчимося логічно мислити. – 20 с.*

Серія навчальних книжок для дітей 6-7 років – справжній бестселер, створений з любов'ю до маленьких розумників. Методика, що об'єднує всі книжки, покликана розвинути здібності малюка: сформувати логічне мислення, просторову уяву. Тому кожна книжка містить малюнки-розфарбовки, різноманітну пізнавальну інформацію, загадки, вірші, ребуси та кросворди. Виконуючи завдання, розгадуючи загадки, розфарбовуючи малюнки, діти навчаться читати, писати, рахувати, прочинять двері у цікавий світ знань.



Пісні та вірші для малят.
Харків: Ранок. – 56 с.
Звичайно, сучасні діти в захваті від новомодних ніндзей-черепашок та Тома й Джері. Але якщо ви хочете, щоб ваш малюк спокійно спав і бачив добрі сни, то краще заспівайте йому на ніч лагідну колискову або почитайте віршики із книги, з якої виглядають усміхнені малята та звірята.

10 45 грн.

Дивоколо веселих та кмітливих.
Кам'янець-Подільський: Абетка. – 100 с.
Збірник допоможе батькам, вихователям та вчителям зробити навчальний процес і відпочинок дітей цікавим і водночас корисним.

5 10 грн.

Ці та багато інших цікавих книжок Ви можете придбати на поштове замовлення.
У листі вкажіть назву книжки та кількість примірників. Оплата на пошті при отриманні книжок.

Наша адреса: **Книгоноша**
а/с 110 - ДС
м.Київ-71 04071

Із запитаннями, зауваженнями та пропозиціями звертайтеся за телефоном
(044) 467-5024



Відвідайте наш інтернет-магазин:
www.greenpes.com

КНИГОНОША

Ціни включають вартість пересилання.



Підсумки конкурсу "Господиня — 2001"

Шановні господині та господарі!

Настав час підбити підсумки конкурсу "Господиня — 2001", який щорічно проводить журнал "Дім, сад, город" разом з програмою Національного радіо "Дім, сад, город".

Редакція журналу щиро вдячна за увагу до конкурсу "Господиня — 2001" та за цікаві рецепти, надіслані до журналу. Читачі, на жаль, мали змогу ознайомитися тільки з невеликою кількістю рецептів.

За рішенням жюрі на чолі з головним редактором журналу М.І.Халимоненком переможцями визнано:

Перша премія — Валентина Неграш, м.Богуслав Полтавської області ("ДСГ" № 9).

Друга премія — Катя П'ятак, м. Перещепине Ново-Московського району Дніпропетровської області ("ДСГ" № 11).

Третя премія — Володимир Слишинський, м. Баранівка Житомирської області ("ДСГ" №6).

Переможців нагороджено передплатою на журнал "Дім, сад, город" на 2002 рік та одним із додатків (за вибором), підбіркою насіння овочів та квітів.

Конкурс "Господиня" продовжується в 2002 році!

Нагадуємо, що разом з рецептами потрібно надсилати короткі відомості про себе та додавати фотографію.

В редакції чекають на ваші листи.

Різдвяна смакота

Буженина домашня

Шматок свинини масою не менш як 1 кг обмити водою, обсушити рушником, нашпигувати часником (8 — 10 зубків), натерти сіллю з перцем. Після цього загорнути у фольгу і запікати в духовці протягом години. Вийняти з духовки, зняти фольгу, м'ясо змастити сметаною або майонезом і знову запікати в духовці до появи золотистої шкірочки.

Свинина запечена по-козацькому

Свинину, краще окорок, залити на 1 год. холодною водою. Потім обсушити і посолити. Приготувати круте тісто, бажано із житнього борошна і обмастити ним свинину (щоб тісто не прилипало, треба обмокнути руки в холодну воду або змастити олією). Покласти м'ясо на деко і запікати в духовці 1,5 год. Коли тісто зарум'яниться, змочити його теплою водою. Готову свинину вийняти з духовки, зняти тісто. Подавати м'ясо холодним з хріном.



Порося фаршироване

Оброблене порося розрізати від голови до кінця тулуба. Видалити ребра і хребет. Наповнити фаршем (800 г телятини, 200 г свинячого копченого сала, 8 яєць, півтори склянки молока, 50 г коньяку). Зашити черевце, загорнути в полотняну тканину, перев'язати, покласти порося і кістки у велику каструлю, додати цибулю, моркву, петрушку, залити водою. Дати закипіти на сильному вогні і продовжувати варити 1,5 — 2 год. на слабкому вогні (щоб ледве кипіло). Незадовго до закінчення варіння посолити за смаком. Порося вийняти, розгорнути тканину, покласти на деко, надати йому необхідної форми, обсушити рушником, посипати сухарями і поставити в духовку, щоб шкірка набула золотистого кольору. Перед подачею на стіл прикрасити.

Рецепти надіслала Оксана Коровай, м. Київ.

Яблучний десерт

3 яблука нарізати шматочками, до них додати 1 склянку родзинок, 1 склянку горішків і шматочки двох мандаринів. Десерт прикрасити збитими вершками.

Десерт асорті

2 яблука, 4 сливи-угорки, 2 персика, 2 ман-

дарина, 4 ківі, 2 лимона нарізати маленькими шматочками. Фрукти гарно викласти гіркою на блюді, посипати цукровою пудрою, прикрасити збитими вершками.

Прислала Анастасія Касьяненко.



Привіт, дорогий журнале "Дім, сад, город"! Пише вам Багацька Ольга Миколаївна з села Дирдина Городищенського району Черкаської області. Я, а також вся моя сім'я великі шанувальники вашого журналу. Прийміть від усіх нас найкращі привітання і побажання удачі та довгого щасливого життя.

Хочу подарувати читачам кілька своїх рецептів. Смачного!

Торт з мигдалю та абрикосовим джемом

Щоб приготувати тісто, треба мати 150 г борошна, 150 г вершкового масла, 150 г цукру, 150 г посіченого мигдалю, 3 жовтка, 50 г рому, сік половинки лимона (разом з цедрою). Для начинки треба мати склянку абрикосового джему.

Замісити тісто: до охолодженого вершкового масла, посіченого разом з борошном, додати ром, потерту на дрібну тертушку цедру та сік лимона. Ділимо тісто на три частини. Розкачуємо три коржі і випікаємо їх у гарячій духовці протягом 30 хвилин кожний. Охолоджені коржі перемастити, полити білковою помадкою, посипати мигдалем, прикрасити за своїми вподобаннями. Наприклад, маленькими шматочками кураги (сушена без кісточки абрикоса).

Пудинг горіховий

Взяти 3 столові ложки сухарів з білої булочки, 150 г посічених горіхів, 150 г цукру, 50 г вершкового масла, 6 яєць, ванілін. Цукор перетерти з маслом та жовтками. Додати ваніліновий цукор, посічені горіхи, ретельно вимішати із збитою білковою піною і сухарями. Викласти на змащену жиром форму і обережно варити на водяній бані протягом години. Подавати до столу з варенням.

Картопля делікатесна

Картоплю однакового розміру помити, почистити, опустити на 30 хв. у солоний розчин. Злити воду, обсушити картоплю рушником і викласти на сковороду в киплячу олію. Обсмажити з усіх боків до золотистого кольору. Коли картопля буде легко проколюватися виделкою, шумівкою її викласти на тарілку. 5 зубчиків часнику розчавити часникодавкою, залити ложкою гарячої олії і цією сумішшю полити картоплю.

До редакції надійшов лист з міста Ужгорода Закарпатської області від Ганни Юріївни Липовської. Вона пише: "Я за національністю угорка, українську мову тільки почала вивчати, тому з цікавістю читаю ваш журнал. Надсилаю кілька рецептів, якими користувалися мої бабуся і прабабуся, але які в моді і сьогодні. Відомо, що після свят хочеться чогось кисленького. Так що мої рецепти можна віднести до категорії "супи на похмілля".

Суп з квашеної капусти з квасолею

500 г копчених ребер, 250 г рябої квасолі, 250 г квашеної капусти, 150 г копченої ковбаси, 1 лавровий листочок, 1 середня цибулина, 2 зубці часнику, 30 г борошна, 250 г сметани, дрібка садового або польового чебрецю, сіль, чорний перець, кріп і, за бажанням, сік лимона. З цих продуктів можна приготувати суп не менше як на 6 чоловік.



Копченості та квасолю в окремому посуді звечора замочуємо в холодній воді. На другий день копченості добре промиваємо холодною водою і варимо до напівготовності, знімаючи піну, потім зливаємо воду, в якій була замочена квасоля, і варимо її до готовності. Промиту капусту можна варити окремо у невеликій кількості води в окремому посуді. Одночасно з капустою варимо ковбасу, нарізану кружечками. Додаємо часник, цілу цибулину, яку потім викидаємо. Коли все звариться, кістки вибираємо, м'ясо ріжемо на шматочки і кладемо назад у суп, солимо, перчимо, додаємо лавровий лист. Куштуємо суп. Якщо він не кислий, додаємо сік лимона. Борошно розтираємо із сметаною і, помішуючи, додаємо до супу. Пару хвилин кип'ятимо на маленькому вогні, перед подаванням на стіл посипаємо дрібно посіченим кропом.

Смачного всім!

2002 ПОСІВНИЙ

Культури	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень
Огірки, кавуни, дині, гарбузи, лагенарії, цуккіні	7,8,17,18, 24–27	3–5,14, 15,20–24	3,4,12, 13,20–23	8–10, 16–20,27,28	6,7,14–17, 24,25
Помідори, перець, баклажани	7–11,19–21, 26,27	3–7,15–17, 23,24	3–6,16, 22,23	11,18–20, 27–30	8–10,15–17 24–27
Картопля та інші культури з плодами в землі	5,6,9–12, 22–27	1–3,8,9, 18–24	7,8,17–23, 28–31	3–5,14–20, 25,26	1,2,10,11,14 17,22,23,28,2
Редиска	5–11, 17–23,26,27	1–9, 14–19	3–8,12, 16–19, 22,23	1–5,8–11, 18–20, 25–30	1,2,6–10, 16,17,22–2
Цибуля, часник	7,8,19–23	3–9, 15–20,23,24	3–8,12, 16–19	1–5,11, 14,15,27–30	1,2,6–11, 24–29
Петрушка, селера, кріп на зелень, салати, капуста, цибуля на зелень	5,6,9–12, 17–23	1–3,6–9, 14–17	5–8,12, 16–19, 28,29	1–5, 8–11, 25–30	1,2,6–11, 22,23,28,2
Кукурудза	5,6,9–12	1–3,6–9	5–8,28,29	1–5,25,26	1,2,22,23, 26–29
Квасоля, боби, горох	3,4,11,12, 24–27	1,3,8,9, 20–24	7,8,16–23, 28,29	3–5,14–20, 25,26	1,2,11,14,15 22,23,28,2
Суниці, ожина, виткі рослини	5,6,9–11, 17–21,24–27	6,7,14–17, 20–24	5,6,12,16, 20–23	1–3,8–11, 16–20, 29–30	6–10, 14–17,26, 27
Виноград	5–8,12, 24,25	1–9, 20–22	3,4,7,8,20, 21,28–31	3,5,16,17, 25,26	1,2,14,15, 22–25,28,2
Дерева, кущі	9–12, 21–25	6–9, 18,19	5–8, 17–21	1–5,14–17, 29,30	1,2,10,11, 14,15,26–2
Квіти, декоративні рослини	3–6,12, 19–25	6–9,15–17, 20–22,27,28	5–8,12, 17–21, 26–29	1–5,8– 11,14,15, 23–26,29,30	1,2,8–11, 20–23, 26–29
Шипшина, ожина (рослини з колючками)	3–6,9–12, 21–25	6–9,18, 19,20–22	5–8, 17–21	1–5,14–17, 29,30	1,2,14,15, 26–29
Заготівля лікарських рослин	1–5,11, 12,21–23,28,29	1–3,8,9, 18,19,23–28	5,6,17,18, 24–29	3–5,14, 15,21–26	1,2,10, 18–23,28,2
Виконання робіт з обрізування дерев, кущів, ягідників, щеплення	3–8,12, 17,18,26,27	1–9,14,15, 18,19,22–24	3–8,12,17, 18,22,23, 28–31	3–5,8–10, 14,15,18– 20,23–28	1,2,6,7, 11,15–17, 22–25,28,2
Консервування овочів, фруктів, виготовлення соків, вина	7,8,12,17, 18,26,27	3–5,8,9, 14,15, 23,24	3,4,7,8, 12,22,23, 30,31	3–5,8–10, 18–20, 27,28	1,2,6,7, 15–17,24, 25,28,29
Несприятливі дні	13–16	10–13	9–11,14,15	6,7,12,13	3-5,12,13,30,

КАЛЕНДАР 2002

Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень
2–4,10, 20–22,30	7–9,18,19, 27,28	3–7,14,15, 24,30	1–3,10–12, 19–21,27–30	1,8,17,18, 24–28	12–14, 20–25	1–3,10–12, 17–21,29,30
4–6,13, 20–24	2,3,9,18–21, 29,31	5–7,14–18, 25–27	2,3,10–14, 22,23,29,30	1,8–11, 19–21,26–28	6–9,15–17, 22–24	1–3,12–14, 20,21,29–31
7–10,13,18, 19,25,26,30	4–9,15–17, 22,23,31	1–7,12,13, 18,19,28–30	1–3,9,14, 15,24–30	1,5,11–13, 21–28	8,9,18–24, 29,30	1,6,15–21, 26–28
2–8, 18–26,30	2–6,9, 15–23,27–31	1–3,5–7, 11–19, 23–30	2,3,9–15, 19–26	1,5–13, 17–23	2,3,6–9, 13–19,22–24, 29,30	1–3,6,10–17, 20,21, 26–31
4–9, 20–26	2–8,17–23, 29–31	1–3,13–18, 25–30	10–15, 22–26	8–13,19, 21–23	6–9, 15–19	1–3,6, 12–17,28–31
2–9,18, 19,22–26,30	2–6,15–17, 19–23, 27–31	1–3,12, 13,16–19, 23–30	9,12–15, 19–26	5,9–13, 17–23	2,3,6–9, 12–19, 29,30	1,3,6, 10–17, 26–28,31
18,19, 22–26,30	15–17, 20–23	12,13, 16–19	9,12–15	5,9–13	2,3,6–9, 29,30	3,6, 26–28,31
10,13–17, 22,23,30	4–9,15–17, 22,23	1–7,12,13, 18,19,28–30	1–3,9,14, 15,24–30	1,5,12,13, 21–28	2,3,8,9, 18–24,29,30	1,6,15–21, 26–28
2–6,9,10, 13,22–24, 30	2,3,7–9, 19–23, 27–31	3–7,16, 17,23–27, 30,31	1–3,12–14, 19–23, 26–30	1,9–11, 17–21, 24–28	6,7,13–17, 20–24	3,10–15, 17–21,31
9,10, 18–26	6–8,15–19, 22–23	3–5,12,13–15, 18,19,30,31	1,10,11,14, 15,26–28	5,8,9,12, 13,24–26	2,3,8,9, 20–22,29,30	1–3,6, 17–19,29,30
7–10, 22–26	4–8, 19–23,31	1–5,16, 17,28–31	1,12–15, 24–28	9–13, 21–26	6–9,20–22, 29,30	3,6, 15–19
4–9, 16–19, 22–26	2–6,13–17, 19–23, 29–31	1,2,10–12, 16–19, 25–30	6,9,12–15, 22–26	3–5,9–13, 19–23, 31	2,3,6–9, 15–17, 27–30	3,6,12–17, 24–28,31
7–10, 22–26	4–8, 19–23	3–5,16–19, 28–31	1,12–15, 24–28	9–13, 22–26	6–9,18–22, 29,30	3,6, 15–19,31
7–9,14–19, 25,26	4–6,12–17, 22,23,31	1–3,10–13, 18,19,28–30	6,9,14,15, 24–26	2–5,12,13, 21–23,29–31	2,3,8,9, 25–30	6, 13–16, 20–27
2–4,7–9, 13,18–22, 24–26,29,30	1,4–6,9, 15–19,22, 23,27,28,31	1–3,5–7, 11–15,18,19, 23–25,28–30	2,3,9–11, 14,15, 19–30	1,5,8–13, 17,18,21–23, 26–28	8,9,18,19, 23,24	1–3,6,10 –12,15–17, 20,21,26–30
2–4,13, 20–22,25, 26,29,30	1,9, 17–19, 21, 23	5–7,13–15, 18,19, 23–25	2,3,10,11, 14,15, 19–21,29,30	1,8,9,12, 13,17,18, 26–28	8,9,13,14, 23,24	1–3,6,10–12, 20,21, 29,3
1,11,12,27,28	10,11,24–26	8,9,20–22	7,8,16–18	6,7,14–16	4,5,10–12	4,5,7–9

От здоровой природы к здоровому человеку

Органические удобрения Агрофирмы “Гермес” залог успеха нового урожая



"Гумисол" (ТУ У 19380560.002-98), **"Гумисол-Экстра"** и **"Гумисол-Супер"** (ТУ У 46.87(ГО)007-2000) - жидкие концентраты из биогумуса. Отличаются степенью экстракции. Обработка семян: соотношение в растворе с водой соответственно 1:5/1:10/1:20. Внекорневая подкормка растений (опрыскивание по листу) не менее 2 раз в сезон. Соотношение в растворе с водой соответственно 1:25/1:50/1:100. Препараты применимы для всех с/х культур.

Объем упаковки: 0,1; 0,5; 1; 1,5 л, наливом.



"Гумипас" - пастообразное удобрение для корневой_подкормки растений. Гумипас растворяют в 150 л воды, перемешивают и производят полив растений. Большое содержание микрофлоры, улучшение структуры почвы, защита корневой системы растений от заболеваний.

ТУ У 46.87(ГО) 007-2000

Объем упаковки: 2 л



"Гумивит" - природное органическое удобрение (биогумус). Предназначено для подкормки всех культур на любых типах почв. Получен путем переработки коровьего навоза красным калифорнийским червем. Включает широкий спектр устойчивых легкоусвояемых соединений. Упаковка- п/э пакет. Объем- 1л

ТУ У 46.87(ГО) 007-2000



Новинки для цветоводов-любителей

“Гумисол-супер-Ц” предназначен для подкормки комнатных цветов. Выпускается в мелкой фасовке объёмом 0,13л.

“Гумипас-Ц” - пастообразное органическое удобрение для корневой подкормки комнатных цветов.





“Гумигрун” - полностью готовый питательный грунт, который предназначен для выращивания рассады. Марка "У" - для всех видов растений, марка "Ц" - для цветов. Может применяться в виде удобрительной смеси перед высадкой, пересадкой или посевом культур. Норма внесения: перед высадкой растений 100г в лунку, ежемесячная подкормка 500г на м^2.Упаковка- п/э пакет. Объем- 4л

ТУ У 46.87(ГО) 007-2000



Торфобиогумусные таблетки (торговые марки **"Гумитаб", "Гумитан", "Достаток"**). Применяются как готовый почвогрунт для рассады, а также для подкормки растений. Упаковка: **'Гумитаб' -** п/э пакет 200 шт., **"Достаток" -** картонная упаковка 75 шт., **"Гумитан" -** блистер упаковка 15шт.

ТУ У 46.87(ГО) 007-2000



“Гумигран” природное органическое удобрение (биогумус), предназначено для подкормки всех культур на любых типах почв. Получен путем переработки коровьего навоза красным калифорнийским червем с последующим формованием в специально разработанном безтемпературном экструдере, позволяющем получать гранулы диаметром 3мм. При этом температурный режим не губит почвенную микрофлору и чувствительные к повышенной температуре органические вещества биогумуса. Включает широкий спектр устойчивых легкоусвояемых соединений.

Упаковка- п/э пакет. Объем- 1л., 30л.

ТУ У 46.87(ГО) 007-2000



Цветоводам - любителям и огородникам

Жалающим самостоятельно составлять почвенные смеси и питательные грунты Агрофирма “Гермес предлагает фасованый верховой торф и дренаж для горшочных цветов.

Незаменим торф и при составлении питательных грунтов для рассады.



ООО “Агрофирма “Гермес”:
г.Краматорск, Ул.Катеринича, 13 тел. (06264) 5-93-30, 5-33-98, факс.(06264) 7-12-54
HTTP: WWW.SNS.NET.UA/~hermes E-Mail: hermes.krm.net.ua
Лицензия АА № 127514

Приглашаем к сотрудничеству предприимчивых людей.
При условии 100% предоплаты действует система скидок

Наши дилеры по Украине

Белая Церковь	Садівник-огородник	/04463/ 9-07-74
	Насіння	/04463/ 3-64-91
Васильков	Квіти	/04471/ 5-13-59
Винница	"Зелений світ"	/0432/ 21-68-82
Горловка	"Висла"	/06242/ 7-86-57
Днепропетровск	"Агродар"	/0562/ 47-74-78
	"Агровита"	/0562/ 34-80-27
Донецк	"Агротехнология"	/0622/ 55-22-48
	ДГОП "Сортсемовощ"	/0622/ 93-63-06
	Барк	/0622/ 97-26-59
	Зелений світ	/062/ 381-84-75
Запорожье	"Чарівна садиба"	/0612/ 13-40-95
	"Миражи"	/0612/ 96-12-43
	"Владис"	/0612/ 13-37-11
	"Дачник"	/0612/ 62-82-91
Каховка	"Уни в ермаг"	/0552/ 32-60-59
Киев	М-н "Биотовары"	/044/ 574-12-34
	Агроинженерный центр	/044/ 235-73-05
	"Деметра"	/04495/ 3-56-74
	"Украфлора"	/044/ 442-43-34
	"Таро +"	/044/ 468-00-65
	Фирма "Вересень"	/044/ 430-60-10
	Фирма "АГРУС"	/044/ 449-97-50
	Салон-маг-н "Семена Укр-ы"	/044/ 452-64-97
	"Садівник"	/044/ 216-93-02
Кировоград	ОАО "Агрохим"	/0522/ 55-10-56
Конотоп	ЧСХП "Обрий"	/05447/ 4-23-88
Кривой Рог	"Агромонолит"	/0564/ 44-11-04
	ОАО"Криворожсортсемовощ"	/0564/ 29-74-66
Луганск	"Агрохим "	/0642/ 52-42-26
Луцк	"Зелений світ"	/03322/ 7-02-35
Львов	"Габен"	/0322/ 76-34-68
	"Вомир Украина"	/0322/ 64-41-40
Макеевка	ПКФ "Юнна"	/06232/ 6-64-37
	ООО "Новолюкс"	/06232/ 6-20-53
Мелитополь	"Роста"	/06192/ 333-68
	"Росток сервис"	/06192/ 311-77
Николаев	"Логус"	/0512/ 42-42-50
	"Владам"	/0512/ 50-04-92
Одесса	"Сад и огород"	/048/ 732-94-92
	"Агро XXI"	/048/ 733-69-85
	предприниматель	/0482/ 61-11-52
Полтава	Общество "Барви природи"	/0532/ 22-88-37
	ЧП Пигарев	/0532/ 50-28-17
Раздельное	ООО "Раздельное"	/04853/ 3-14-33
Ровно	"Агро-Стек"	/0362/ 22-68-36
	ЧП Нестярюк	/0362/ 26-44-45
	ЧП Веренчук	/0362/ 22-33-35
Севастополь	м-н "Сады Гераклеи"	/0692/ 54-04-70
	Дон-Гуаско	/0692/ 55-33-29
Симферополь	"АВИС" Лтд	/0652/ 444-883
	"Агротрейд"	/0652/ 540-133
	М-н "Фермер"	/0652/ 251-152
Стрый	А/Ф "Торговый дом"	/03245/ 5-35-37
Сумы	"Зелений світ"	/0542/ 21-34-30
Ужгород	ЧП"Ценклер"	/03122/ 7-70-26
	"Интервал"	/03122/ 2-81-06
Умань(Черниг.обл.)	"Сортсемовощ"	/04744/ 2-56-67
	ЧП "Черный"	/04744/ 2-20-98
Харьков	"Зелений світ"	/0572/ 12-49-11
	А/ф"Сортсемовощ"	/0572/ 12-49-11
	"Світ рослин"	/0572/ 17-65-96
	"Голандське насіння"	/0572/ 27-37-17
Херсон	"Агро-Юг"	/0552/ 22-34-87
	Коуэл-Юг	/0552/ 22-59-46
	"Дом цветов"	/0552/ 22-58-89
	"Ольвия"	/0552/ 42-21-64
Хмельницкий	"Конвалия"	/0382/ 76-43-89
	"Галс"	/03822/ 9-13-97
Черновцы	"Зелений світ"	/03722/2-21-29
Чернигов	ООО МП "ИРБИС Лтд"	/0462/ 27-22-76
	"Фалкон"	/04622/ 7-47-18
Черкассы	"Зелений світ"	/0472/ 63-88-27

У номері:

„Дім, сад, город"
виробничо-практичний журнал №1, січень 2002 р.
Головний редактор **М.І.Халимоненко**
Головний художник **Т.П.Колодницька**
Заступники головного редактора
Б.К.Донгаш, І.Ф.Куштенко
Редактори А.М.Капітульська, О.В.Кисленко

Дизайн, верстка, кольороподіл **В.О.Пономаренко**
Реклама, оголошення **В.О.Давидко, В.М.Матохнюк, тел. 552-95-11**
Розповсюдження, маркетинг **Т.І.Лазебник, тел.552-94-60**
Видання зареєстровано, серія КВ, №3536 від 23.10.98

Підписано до друку 18.12.2001 р.
Загальний тираж 148 322 прим. (у тому числі: російською мовою і в комплектах з іншими журналами — 28 665 прим.)
Ціна договірна.
Адреса: 02094, Київ-94, пр.Гагаріна, 17-а. Тел. (044) 552-95-13
При передруку та використанні тексту й ілюстрацій посилання на „Дім, сад, город" обов'язкове.

Думки авторів і редакції не завжди збігаються. Редакція не несе відповідальності за зміст рекламних оголошень. Листування з читачами лише на сторінках журналу.

Передплатні індекси комплектів журналів у складі:
«Дім, сад, город» + «Виноград. Вино» — 22430.
«Дім, сад, город» + «Квіти України» — 22431.
«Дім, сад, город» + «Яблунька» — 22432.
«Дім, сад, город» + «Будьмо здорові» — 22433.
«Дім, сад, город» + «Пасіка» — 22434.
«Дім, сад, город» + «Наш дім» — 21871.
«Дім, сад, город» + «Чумацький шлях»+ + «Вокруг света» — 21843.

Комп'ютерний набір, верстку і кольороподіл зроблено у редакції журналу «Дім, сад, город».
Видруковано у друкарні ТОВ «Новий друк», м.Київ, вул. Магнітогорська,1.
Тел. (044) 559-73-19, тел./факс (044) 552-80-50.

Центр послуг "Дім, сад, город" пропонує післяплатою:

Збірники із серії "Бібліотека квітникаря": "Троянди", "Іриси", "Гладіолуси", "Магнолії", "Клематиси", "Однорічні рослини", "Дворічні рослини", "Водойма в саду", "Ліани в саду", "Сукулентні рослини", "Квітник без шкідників і хвороб", "Кімнатні рослини", "Рододендрони", "Старовинні парки Чернігівщини". Ціна одного примірника 1,80 грн.

"Айстри", "Тюльпани". Ціна — 2,50 грн.

Збірники з виноградарства та виноробства: "Ода вину" — 1,50 грн.; "Поради майстра виноградарям-початківцям" — 1,50 грн.; "Операції на виноградному кущі" — 1,50 грн.; "Виноград, вино. На здоров'я!" (Історія виноробства, корисні поради, рецепти, лікування вином, інше) — 1,50 грн.; "Виноград на дачі" — 1,50 грн., "Образцовый виноградник" — 2 грн.

Збірники з питань здоров'я: "Лікарські рослини в науковій медицині" — 1,50 грн.; О.Світко "800 років рецептам здоров'я" — 1,50 грн.; О.Світко "Рецепти здоров'я для кожної родини" — 2,50 грн.; М.Амосов "Здоров'я" — 2 грн.; "Експеримент: провал чи успіх?" — 1 грн.; Резнікова "Травы в вашем доме" — 1,50 грн.; "Здоров'я з вулика" — 2 грн.

Збірники: "Лимонник та актинідія" — 1,50 грн.; "Пташиний двір. Кури." — 2 грн.; "Кухоль меду" — 2 грн.; "Ремонтуємо самі" — 0,50 грн.; "Біодом" — 2 грн.; "Сантехнические работы дома" — 1,80 грн.; "Дичина під чарку" — 1,30 грн.; "Календар рибалки" — 1,50 грн.; Всеукраїнський каталог по зеленому туризму "Відпочивайте в українському селі" (опис цікавих маршрутів та адреси садиб для відпочинку) — 3 грн.; "Сад і город без шкідників та хвороб" — 1,30 грн.; "Три врожаї на рік" — 1,30 грн.

Добірки журналів: "Квіти України" за 2001 р., 12 шт. — 18 грн.; "Дім, сад, город" за 2000 р. 10 шт. — 15 грн.; "Дім, сад, город" за 2001 р., 12 шт. — 18 грн.; "Туризм сільський зелений" та "Чумацький шлях", 10 шт. за різні роки — 15 грн.: "Будьмо здорові", 10 шт. за різні роки — 15 грн.: "Наш дім", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Пасіка", 10 шт. за різні роки — 15 грн.; "Виноград. Вино", 10 шт. за різні роки — 15 грн.

Книги (ціни в гривнях, враховуючи пересилку):

1. С.Беррі, С.Бредлі "Подбор растений для вашего сада". Поради щодо добору та розміщення рослин у різних умовах (грунти, освітлення, зволоження). Багатоілюстрована. Папір крейдяний. — 55 грн.
2. "Мини-сад. Архитектура и дизайн" — 55 грн.
3. "Ландшафтная архитектура вашего сада." — 55 грн.
4. "Цветы в вашем саду" — 55 грн.
5. "Ваш огород" — 55 грн.
6. "Альпинарий и водоем" — 55 грн.
7. "Все о комнатных растениях. Руководство для любителей комнатных цветов и растений." Описание, агротехника, рекомендации по уходу. 318 стр. и илюстрации — 60 грн.
8. "Ваш сад. Практическая энциклопедия садовода и цветовода", 346с. — 60 грн.
9. "Сад и огород. Практическая энциклопедия огородника и садовода" — 60 грн.
10. "Сделай это сам" — 60 грн.
11. "Ваш дом" — 60 грн.
12. Большая книга огородника" — 38 грн.
13. "Большая книга садовода" — 38 грн.
14. Подарункове видання "Прекрасный сад из вьющихся растений" — 68 грн.
15. Е.Немченко "Многолетние цветы в саду" — 25 грн.
16. Г.Порубиновская "Пальмы" — 25 грн.
17. Левко "Однолетние цветы" — 25 грн.
18. Д.Семенова "Кактусы и другие суккуленты в доме и саду" — 25 грн.
19. Б.Макуни, Т.Клевенская "Сенполии" — 25 грн.
20. Н.Ширяева "Узамбарские фиалки" — 25 грн.
21. М.Киреева "Лилии" — 25 грн.
22. Н.Иполитова "Пионы" — 25 грн.
23. З.Клименко "Розы" — 25 грн.
24. Н.Петренко "Весенние цветы в саду" — 20 грн.
25. Б.Лисянский, Г.Ладыгина "Гладиолусы" — 25 грн.
26. Ж. Ба "Как сушить цветы и составлять букеты. Материал, техника высушивания, аранжировка" — 45 грн.

Набір городника:

Огірки Аїст, Парад; перець Помідороподібний, Каліфорнійське Диво; капуста Брауншвейзька пізня; капуста цвітна Гудман; цибуля Грандіна; диня Золотиста; капуста червоноголова Прим'єро F_1; кабачки Грибівські; гірчиця; квасоля спаржева; помідори Меран F_1 (тепличні 10 насінин), Муріл F_1 (великий, круглий 30 насінин), Інкас F_1 (сливки 40 насінин); кавуни ранні.

Ціна набору 10 грн.

Набори насіння айстр на зріз:

Насіння сортових голчастих айстр на зріз (10 найменувань) — 7 грн.

Насіння сортових півонієподібних та трубчастих айстр (10 шт.) — 7 грн.

Набір сухоцвітів та декоративних трав — 7 грн.

Набір квітів для рабаток (низькорослих) — 7 грн.

Набір квітів для балконів, вікон, терас — 7 грн.

Набір багаторічників та дворічників — 10 грн.

Набір красивоквітуючих однорічників для букетів, зрізу, клумб — 7 грн.

Насіння магнолій: Суланжа (рожева), Лебнера (біла), Кобус (біла), Кьювенська (біла), Оберненояйцеподібна (кремово-біла). В упаковці по 10 насінин. Ціна 3 грн., мінімальна партія — 2 упаковки. Збірник "Магнолії" — 1,80 грн. Замовлення на магнолії робити окремо.

Замовлення надсилати за адресою: 02002, КИЇВ-2, А/С 208, ЦП "ДСГ"

Дім, сад, город. №1. 2002. 1-56 с. Ціна договірна. Індекс 74142